

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНА

ДОБРОВІЛЬНИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД

Київ – 2020

Перший Добровільний національний огляд щодо Цілей сталого розвитку в Україні (далі – Огляд) присвячено питанням трансформаційних перетворень суспільства на шляху до досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР). У Огляді наведено підсумки першого етапу системної роботи з ЦСР з 2015 року, який охоплює адаптацію ЦСР в Україні, моніторинг ЦСР та аналіз ключових тенденцій, оцінку ступеня інкорпорації завдань ЦСР у стратегічні та програмні документи України. Огляд надає бачення здобутків та викликів на шляху досягнення кожної із 17 ЦСР у відповідності до бенчмаркінгових орієнтирів, встановлених на основі розрахунково-прогновної роботи та підсумовує результати оцінювання національного розвитку за ЦСР. В Огляді ураховано основні положення документів, які напрацьовані на виконання Указу Президента України (вересень 2019 р.) щодо закріплення ЦСР як орієнтирів для розроблення програмних та прогнозних документів. Матеріали Огляду були використані у процесі розроблення нової програми діяльності Кабінету Міністрів України (березень 2020 р.).

У публікації наведена динаміка стану досягнення цілей за ключовими індикаторами. Огляд базується на широкому колі інформаційних та аналітичних матеріалів та статистичних даних за 2015-2020 роки.

ЗМІСТ

Акроніми та аббревіатури	
Резюме	
Вступ: ЦСР в Україні	
1. Методологія та процес підготовки Огляду	
2. Прогрес на шляху досягнення ЦСР в Україні	
Ціль 1. Подолання бідності	
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	
Ціль 4. Якісна освіта	
Ціль 5. Гендерна рівність	
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	
Ціль 10. Скорочення нерівності	
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	
Ціль 14. Збереження морських ресурсів	
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші	
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути	
Ціль 17. Партнерство заради стійкого розвитку	
3. ЦСР: напрями дій на наступну декаду	

Зауваження: для моніторингу використовуються дані Державної служби статистики України за 2015-2019 роки (станом на травень 2020 р.) Дані за 2014–2019 роки наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, міста Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, тому їх зіставлення з відповідними даними за інші роки є некоректним.

АКРОНІМИ ТА АБРЕВІАТУРИ

АЕС	Атомна електростанція
АР	Автономна республіка
АРТ	Антиретровірусна терапія
АТО/ООС	Антитерористична операція/Операція об'єднаних сил
БПД	Безоплатна правова допомога
БВПД	Безоплатна вторинна правова допомога
ВВП	Валовий внутрішній продукт
ВДЕ	Відновлювальна енергетика
ВЕД	Вид економічної діяльності
ВІЛ	Вірус імунodefіциту людини
ВООЗ	Всесвітня організація охорони здоров'я
ВПО	Внутрішньо переміщені особи
ВРУ	Верховна Рада України
ГІ	Глобальний індикатор
ГТС	Газотранспортна система України
ГУНП	Головне управління Національної поліції України
ДЕЦ	ДП "Державний експертний центр Міністерства охорони здоров'я України"
Держпраці	Державна служба України з питань праці
Держстат	Державна служба статистики України
ДКП	Доконтактна профілактика ВІЛ
ДПП	Державно-приватне партнерство
ДТП	Дорожньо-транспортна пригода
ЄІБ	Європейський інвестиційний банк
ЄБРР	Європейський банк реконструкції та розвитку
ЄСВ	Єдиний соціальний внесок
ЄС	Європейський Союз
ЖКП	Житлово-комунальні послуги
ЗЗЛГ	землекористування, зміни в землекористуванні та лісове господарство
ЗМІ	Засоби масової інформації
ЗПРЕ	Загальне первинне постачання енергії
ЗПТ	Замісна підтримувальна терапія
ІДСД	Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи Національної академії наук України
ІКТ	Інформаційно-комп'ютерні технології
ІРЦ	Інклюзивно-ресурсні центри
ІСЦ	Індекс споживчих цін
КВЕД	Класифікація видів економічної діяльності
КВС ЮНЕСКО	Комітет Всесвітньої Спадщини Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури
КЛДЖ	Комітет ООН з ліквідації всіх форм дискримінації жінок
КМУ	Кабінет Міністрів України
ІКОМОС	Міжнародна рада з охорони пам'яток та історичних місць (International Council on Monuments and Sites)
КОРД	Корпус оперативно-раптової дії
КСДС	Кількісний склад державних службовців
ЛЖВ	Люди, що живуть з ВІЛ
МВС	Міністерство внутрішніх справ України
МЗВ	Моніторинг, звітність та верифікація
Мінекономіки	Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України
Мінрегіон	Міністерство розвитку громад та територій України
Мінреінтеграції	Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України
Мінсоцполітики	Міністерство соціальної політики України

Мінфін	Міністерство фінансів України
МКМС	Міністерство культури, молоді та спорту України
МОЗ	Міністерство охорони здоров'я України
МОН	Міністерство освіти і науки України
МОП	Міжнародна організація праці
МРГ ЦСР	Міжвідомча робоча група з питань координації процесів імплементації та забезпечення моніторингу ЦСР
МСП	Малі та середні підприємства
МТОТ	Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб
н. р.	Навчальний рік
НАДС	Національне агентство України з питань державної служби
НАМН	Національна академія медичних наук України
НАН	Національна академія наук
НІ	Національний індикатор
НІЗ	Неінфекційні захворювання
НБУ	Національний банк України
НГУ	Національна гвардія України
НПСВ	Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок
НСЗУ	Національна служба здоров'я України
ОЕС	Об'єднана енергетична система України
ОЕСР/OECD	Організація економічного співробітництва та розвитку (Organisation for Economic Co-operation and Development)
ОЗ	Охорона здоров'я
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ОСР	Оператори систем розподілу
ОТГ	Об'єднані територіальні громади
ПГ	Парникові гази
ПДВ	Податок на додану вартість
ПКС	Паритет купівельної спроможності валют
ПМГ	Програма медичних гарантій
ПрАТ	Приватне акціонерне товариство
РКЗК ООН	Рамкова конвенція ООН про зміну клімату
СНД	Співдружність Незалежних Держав
СОК	Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи
СРПЧ	Системи регулювання та підтримки частоти
СРСР	Союз Радянських Соціалістичних Республік
Рф	Російська Федерація
СНІД	Синдром набутого імунodefіциту
США	Сполучені Штати Америки
ТЕС	Теплова електростанція
тис. дол. США	Тисяч доларів Сполучених Штатів Америки
ТПП	Торгово-промислова палата України
УКТЗЕД	Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності
ЦНАП	Центри надання адміністративних послуг
ЦСР	Цілі сталого розвитку
ФАО	Продовольча та сільськогосподарська організація ООН
ФОП	Фізична особа - підприємець
ЮНІДО	Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку
ЮНЕСКО	Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури
ЮНІСЕФ	Дитячий фонд ООН
ADSL	Асиметрична цифрова абонентська лінія (Asymmetric Digital Subscriber Line)
GIZ	Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit
GPON	Гігабітна пасивна оптична мережна (Gigabit Passive Optical Network)

LEEN	Learning Energy Efficiency Networks
LTE	Довготерміновий розвиток (Long Term Evolution)
NPL	Непрацюючі кредити (Non performing loans)
PISA-2018	Міжнародне дослідження якості освіти
STEM	Наука, технології, інженерія, математика (Science, Technology, Engineering and Mathematics)
STEPS	Загальнонаціональне дослідження для вивчення поширеності факторів ризику неінфекційних захворювань
TIS	Technology and Innovation Support Centres
UNAIDS	Об'єднана програма Організації Об'єднаних Націй з ВІЛ/СНІД
WIM	Windows Imaging Format

РЕЗЮМЕ

Україна віддана цінностям та цілям, визначеним у Порядку денному в галузі сталого розвитку на період до 2030 року. З 2015 року в Україні розпочато низку реформ, спрямованих на здійснення соціально-економічних перетворень та зміцнення демократичного устрою. Цілі сталого розвитку (ЦСР) інтегровані в державну політику на засадах «нікого не залишити осторонь».

ЦСР в Україні

Результатом інклюзивного процесу адаптації ЦСР для України з урахуванням специфіки національного розвитку стала система ЦСР, яка складається із 86 завдань зі 183 показниками для моніторингу. Урядом було створено Міжвідомчу робочу групу з питань ЦСР для координації роботи по досягненню цілей. Наразі встановлено відповідальність міністерств за завданнями ЦСР, Президентом України прийнято Указ, який закріплює Цілі як орієнтир для розроблення програмних та прогнозних документів, розроблено систему моніторингу, здійснено аналіз стану інкорпорації ЦСР у чинні державні стратегії та програми (у 162 нормативно-правові акти та 4,3 тис. заходів). В березні 2020 року новий Кабінет Міністрів прийняв власну політичну програму, яка підтвердила відданість Уряду ЦСР.

ЦСР: календар подій

2016 р.: адаптація ЦСР;

2017 р.: встановлення національних завдань ЦСР(86) з цільовими орієнтирами та національними показниками ЦСР (183);

2017 р.: перша базова національна доповідь «ЦСР. Україна»;

2018 р.: запровадження щорічного моніторингу ЦСР;

2019 р.: перший моніторинговий звіт з ЦСР (статистичні дані), тематичний звіт «ЦСР для дітей» та національна доповідь з ЦСР8.

Стан досягнення ЦСР Україною: здобутки та виклики

За підсумком 2019 року Україна у цілому досягла прогресу за 15-ма з 17-ти цілей. Основним здобутком є скорочення масштабів бідності: з 58,3% у 2015 р. до 43,2% у 2018 р. Помітного прогресу вдалося досягти завдяки підвищенню стандартів оплати праці та збільшенню рівня охоплення населення житловою субсидією (з 12% у 2014р. до 64% у 2017р.). Україна впроваджує концепцію освітньої реформи “Нова Українська школа” та приєдналася до міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018. З 2019 р. в Україні запроваджено роздрібний ринок електричної енергії та повномасштабний ринок електричної енергії. Внаслідок покращення умов для розвитку малого і середнього бізнесу за 2016–2019 рр. у 2,5 рази збільшилось позитивне сальдо зовнішньої торгівлі ІКТ послуг, впроваджено високошвидкісний інтернет 4G. З 2015 року в Україні створено 1029 об'єднаних територіальних громад, у 41,5 рази зросла державна підтримка місцевого та регіонального розвитку. Основними перешкодами на шляху розвитку залишаються триваюча збройна агресія, зношеність інфраструктури, неефективність державного управління, недостатнє ресурсне забезпечення та обмежене фінансування. На додаток виклики, пов'язані з COVID-19, ускладнюють ситуацію. Винесені уроки в рамках відповіді на COVID-19 свідчать, що для України важливим є: реформування системи охорони здоров'я; посилення координації та професіоналізація влади, відновлення повного циклу виробництва окремих товарів (хімічна, фармацевтична промисловості); реформа системи соціальної допомоги, осучаснення підтримки найбільш вразливих груп

населення, насамперед дітей, у поєднанні з інтегрованими соціальними послугами, цифровізація процесів адміністрування; впровадження дистанційної освіти.

Бачення трансформаційних процесів в Україні протягом наступного десятиліття

Економічний вимір: передбачається стимулювання розвитку науки та впровадження інновацій, розвиток циркулярної економіки; реалізація інфраструктурних проектів; швидке зростання продуктивності аграрно-промислового комплексу; сприяння розвитку підприємницької діяльності; цифровізація економіки та створення нових гідних робочих місць з урахуванням структурних зрушень у виробництві.

Соціальний вимір: послідовні дії в рамках реформ, що здійснюються Україною (реформи освіти, системи охорони здоров'я та децентралізації), мають підвищити рівень життя населення та зменшити нерівність у всіх її проявах. Першочерговим завданням є зменшення багатовимірної бідності.

Екологічний вимір: дії передбачають зміни у екологічній політиці, оновлення поведінки з відходами, припинення виснажливого використання земельних, лісових і водних ресурсів.

Ефективне управління: дії спрямовуватимуться на встановлення верховенства права, підвищення ефективності дій органів державної влади та місцевого самоврядування. Для України важливо забезпечити дотримання прав людини, прав дитини та гендерну рівність.

Проблеми, розв'язання яких потребує підтримки

Спроба анексії Криму та збройна агресія на сході країни, розпочаті у 2014 році, є загрозою миру, безпеці та співробітництву у Східній Європі. Активні бойові дії призвели до значних людських (понад 13 тис. осіб) та економічних втрат, викликали широкомасштабне внутрішнє переміщення (близько 1,4 млн осіб). Деструктивні наслідки від збройної агресії виявилися вкрай критичними, що викликало ланцюгову реакцію дисбалансу усіх макроекономічних показників. Розв'язання пов'язаних з конфліктом проблем шляхом політичного врегулювання та реінтеграції частини тимчасово окупованої території України стане значним внеском у досягнення цілей.

Запорукою успішного досягнення цілей протягом декади може бути лише послідовна реалізація та моніторинг ЦСР-орієнтованої політики та ЦСР-бюджетування. Наша мета – досягнення ЦСР шляхом наближення стандартів життя людей до середньоєвропейського рівня. Від цього залежить благополуччя як всієї країни у цілому, так і кожної сім'ї, кожної людини, кожної дитини.

ВСТУП

Україна взяла на себе зобов'язання досягти Цілей сталого розвитку (ЦСР) до 2030 року на засадах принципу “нікого не залишити осторонь”. Україна виступає із Добровільним національним оглядом щодо стану досягнення ЦСР (далі – Огляд), який підсумовує системну роботу протягом п'яти років. Інклюзивна підготовка Огляду стимулювала процеси оцінювання національного розвитку, моніторингу стану реалізації реформ, аналізу системи стратегічного планування в Україні з залученням громадськості на всіх етапах.

За роки незалежності Україна пройшла шлях постсоціалістичної трансформації. Наразі в країні сформовані усталені інститути демократичного суспільства з ринковою економікою, а також інститути громадянського суспільства. Розбудова незалежної держави відбувалась на фоні драматичних подій та суспільно-політичних перетворень. Аналіз ключових тенденцій свідчить про нерівномірність розвитку, що супроводжувалось значною кількістю криз не лише економічних, а й політичних.

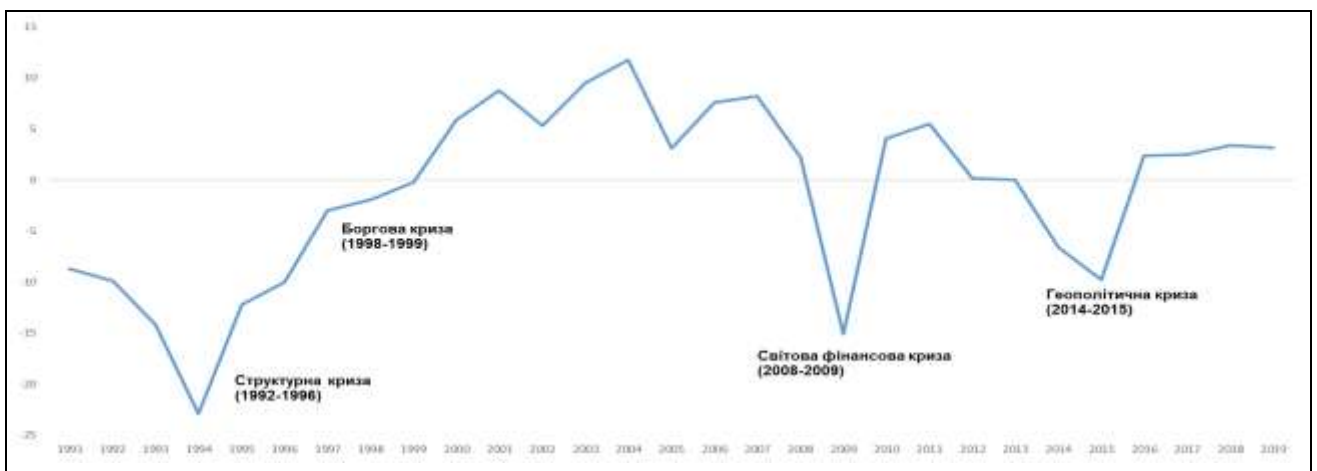

Рис.1. ВВП, реальне зростання, % до попереднього року

Джерело: Держстат

Будуючи державу та впроваджуючи нові інструменти ринкового регулювання соціально-економічних процесів, Україна потребувала чітко визначених та прийнятних для суспільства стратегічних рамок розвитку. За роки незалежності в економіці країни відбулися суттєві зміни, що вимагало оновлення системи стратегічного планування та прогнозування. **ЦСР стали «драйвером зрушень»** у цій сфері. Глобальні ЦСР, визначені у 2015 році, запропонували нові цінності й нове бачення зростання, що привело до переосмислення засад національного розвитку в Україні. Після приєднання до Порядку денного у галузі сталого розвитку до 2030 року в Україні почали відбуватися зміни у підходах до стратегічного планування та визначення пріоритетів соціально-економічного розвитку України.

В Україні робота з ЦСР розпочалась у 2015 році і першим кроком стала **адаптація ЦСР для України** з урахуванням специфіки національного розвитку. Для встановлення стратегічних рамок сталого розвитку України на період до 2030 року Мінекономіки започаткувало інклюзивний процес національної локалізації ЦСР, який тривав протягом 2016-2017 року за участі профільних міністерств та відомств, агентств ООН в Україні, міжнародних організацій, бізнес-спільноти, експертного середовища, громадських організацій (насамперед таких, які представляють інтереси найбільш вразливих груп населення) та громадянського суспільства. Науковий супровід здійснювався Національною академією наук України. Базова Національна

доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна»¹ (2017 рік) стала результатом відкритого процесу встановлення національних завдань, прогнозування цільових орієнтирів та відбору показників даних ЦСР.

Доповідь стала основою для **національної системи ЦСР в Україні** – нею було визначено 86 завдань та 172 індикатори національного розвитку², встановлено цільові значення до 2030 року (та проміжні значення на 2020 р. та 2025 р.). Потім було розбудовано національну систему моніторингу ЦСР за визначеними показниками (183), розроблено методологію збору даних та підготовлено перший моніторинговий звіт³ (статистичні дані за встановленими (національними) показниками). У липні 2019 року під час Політичного форуму високого рівня з питань ЦСР Україною було представлено Моніторинговий звіт з оцінки прогресу досягнення ЦСР 8 “Гідна праця та економічне зростання”⁴ в Україні та Національну тематичну доповідь “Цілі сталого розвитку для дітей України”⁵.

У вересні 2019 року Указом Президента «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»⁶ було визначено, що «ЦСР на період до 2030 року є орієнтирами для розроблення проектів прогнозних і програмних документів, проектів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України». Інтеграція завдань ЦСР у державне управління сприяє розбудові потенціалу державних установ, які є відповідальними за національний розвиток за тематичними сферами ЦСР. 25 вересня 2019 році під часу Діалогу лідерів на Саміті ООН з питань ЦСР в рамках 74-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН Президент України Володимир Зеленський зазначив, що Україна віддана своїм зобов'язанням щодо Цілей сталого розвитку – для їх досягнення створено національні стратегічні рамки та розбудовано механізми реалізації завдань ЦСР та їх моніторингу.

Для планування розвитку та прийняття управлінських рішень необхідним є якісний моніторинг та оцінювання. Моніторинг ЦСР був запроваджений після адаптації ЦСР в Україні, а оцінювання – під час підготовки Огляду. Система глобальних показників ЦСР складається із 232 показників. Глобальні показники використовуються для аналізу тенденцій досягнення визначених на глобальному рівні ЦСР до 2030 року та здійснення міжнародних зіставлень. Проте не всі показники є релевантними для України, також за багатьма немає офіційної статистики. З метою забезпечення усіх заінтересованих користувачів інформацією щодо прогресу України у досягненні ЦСР та прийняття обґрунтованих управлінських рішень було визначено національні індикатори ЦСР. Пріоритет надавався показникам, дані за якими збираються та розробляються на постійній основі в рамках офіційної статистичної системи відповідно до встановлених стандартів і методологій, та показникам адміністративної звітності міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, установ, організацій. З 2019 року згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 686-р “Питання збору даних для моніторингу реалізації ЦСР” затверджені суб’єкти моніторингу ЦСР (центральні та місцеві органи виконавчої влади, державні та наукові установи та міжнародні організації, відповідальні за розрахунок індикаторів та передачу даних Держстату) та індикатори, за якими здійснюється збір даних для моніторингу стану реалізації ЦСР, здійснюється щорічний збір даних для моніторингу стану реалізації ЦСР в Україні.

¹ <https://bit.ly/3e7iz0u>

² У ході розбудови національної системи моніторингу ЦСР кількість індикаторів було збільшено до 183.

³ <https://bit.ly/3edQ8Oi>

⁴ <https://bit.ly/2XnDxIl>

⁵ <https://bit.ly/2Xqc4Qk>

⁶ <https://bit.ly/3e8ZOK5>

Кількість індикаторів було збільшено з 172-х до 183-х. Із 183-х національних показників 22 – відповідають глобальним індикаторам, 72 є за суттю явища близькими до глобальних, решта показників є національними, які більш релевантно відображають сутність завдання ЦСР, за яким здійснюється моніторинг. Державна служба статистики України є координатором збирання даних для моніторингу стану досягнення ЦСР (в структурі Держстату створено спеціальний підрозділ з моніторингу ЦСР). Моніторинг показників досягнення ЦСР в Україні проводиться на щорічній основі. Аналіз даних ЦСР дозволяє своєчасно виявляти актуальні проблеми, визначати пріоритетність (черговість) вирішення завдань економічної політики, встановлювати взаємозв'язки між секторами для забезпечення синергетичного ефекту і згладжування потенційних протиріч.

Успішною може бути лише та **політика, яка ґрунтується на доказовій базі** (фактах і даних). Наявність якісних даних з високим рівнем дезагрегації дозволяє аналізувати інформацію про досягнутий прогрес або його відсутність у динаміці (та, відповідно, пов'язані з цим потреби), забезпечує підзвітність у відносинах між урядами та громадянами, а також сприяє підвищенню обізнаності та мобілізації політичної підтримки, що, своєю чергою, стимулює розвиток.

В Україні виключно **важливе значення приділяється ЦСР8** «Гідна праця та економічне зростання», яка має стати акселератором перетворень для досягнення усіх 17 ЦСР. Це єдина ціль, яка має тісний взаємозв'язок з усіма іншими цілями. Як зазначили провідні вітчизняні експерти в процесі національної адаптації, це ЦСР “з якої все починається і якою все закінчується”.

Макроекономічна стабільність є підґрунтям для сталого розвитку. Збільшення реального ВВП щонайменше удвічі до 2030 року з одночасним підвищенням рівня зайнятості населення віком 20–64 років до 70% (порівняно з 65,6% у 2018 році) забезпечить підвищення економічної конкурентоспроможності, створить базу для екологічної сталості та сприятиме соціальній згоді. Саме тому моніторингові звіти в Україні розпочались з оцінки досягнення ЦСР8. Оцінювання тенденцій ЦСР8 дозволило отримати об'єктивне уявлення щодо проблем та викликів та виробити рекомендації щодо необхідних кроків для пришвидшення прогресу.

Мінекономіки разом з іншими центральними органами виконавчої влади у 2019 році було проведено **аналіз ступеня інкорпорації ЦСР** (на рівні завдань ЦСР). Загалом 17 цілей та 86 національних завдань ЦСР інкорпоровані у 162 нормативно-правові акти Уряду, на реалізацію цілей і завдань спрямовано 1394 завдань та 4296 заходів, закріплених в цих актах. Але, незважаючи на значну кількість державних стратегічних документів та великий обсяг завдань та заходів, не всі завдання 17 цілей є врахованими.

Цей аналіз виявив недоліки української системи державного стратегічного планування та бюджетування. Так, велика кількість стратегічних та програмних документів за 17 цільовими напрямками розвитку призводить до нечіткої координації зусиль щодо досягнення цілей та виконання завдань, формує дискретний, а не системний підхід до формування політики, розпорошує фінансові, матеріальні та людські ресурси та унеможливорює здатність концентруватися на ефективному використанні ресурсів для досягнення визначеного результату.

Наслідком відсутності системної роботи є, в тому числі, недофінансування важливих завдань та заходів, низький ступінь їх виконання, дублювання функцій, завдань і заходів поміж органами виконавчої влади, низька відповідальність за недосягнення результату.

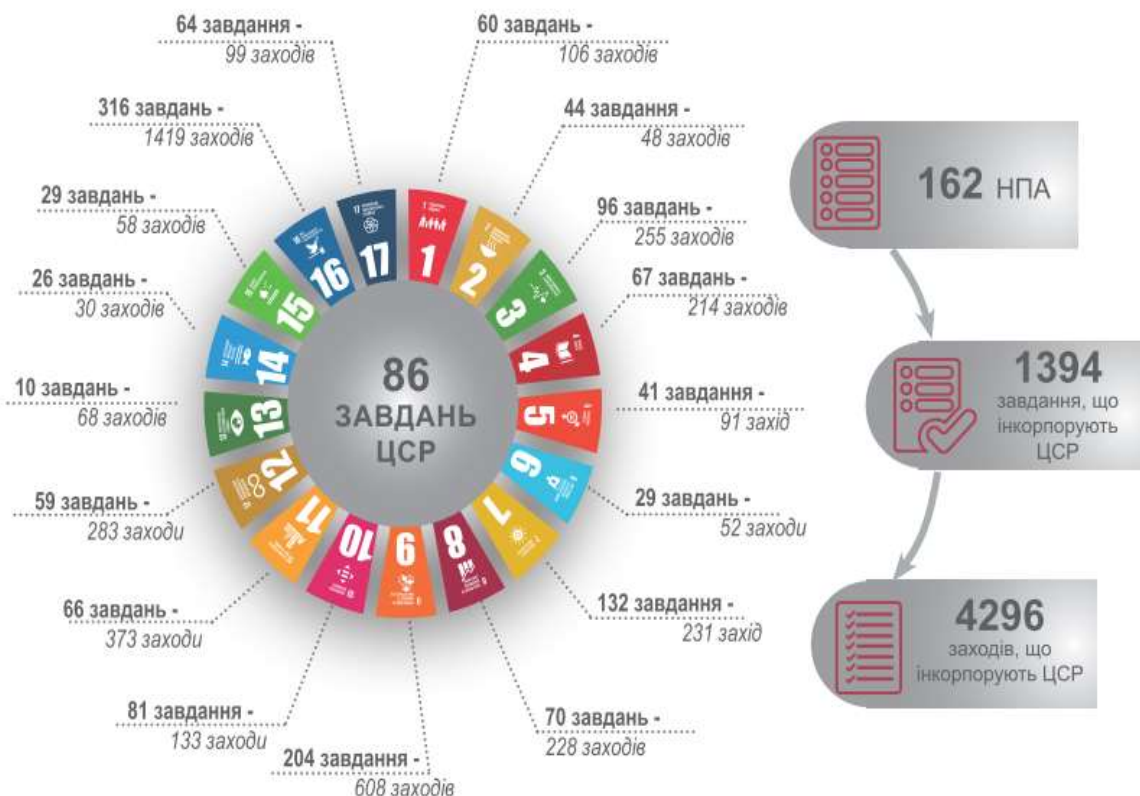

Рис. 2. Ступінь інкорпорації ЦСР у документи стратегічного планування

Підготовка цього Огляду стала новим етапом імплементації ЦСР в Україні. Наслідками цього етапу є підвищена національна спроможність оцінювання, суспільна підтримка ЦСР та вироблені рекомендації щодо подальшого розвитку. У ході підготовки Огляду на основі аналізу ступеня інкорпорації ЦСР було здійснено швидке оцінювання ефективності ключових програм та стратегій за оновленою методологією OECD/DAC. За результатами оцінювання можна зробити такі висновки: для подолання наслідків “хаотичного” підходу та забезпечення переходу від “кризис-менеджменту” до стратегування на державному рівні необхідні системні зміни. Необхідно повністю переглянути процеси планування, оцінки та моніторингу національного розвитку країни та модернізувати систему стратегічного планування. Існує потреба у проведенні дослідження з огляду ландшафту фінансування ЦСР на рівні країни, що дозволило б виявити пробіли, мобілізувати додаткові ресурси у відповідних напрямках та забезпечити комплексний підхід до фінансування розвитку, пов'язаного з реалізацією ЦСР в Україні. Також необхідним є визначення довгострокової стратегії розвитку із залученням громадянського суспільства. Довгострокова стратегія розвитку країни має враховувати всі ЦСР, базуватися на принципах утвердження національної ідеї, патріотизму, чесності та відкритості політичних процесів, професіоналізму та ефективності у прийнятті рішень. Реалізація національної довгострокової стратегії розвитку має передбачати цілеспрямоване вдосконалювання регулюючих механізмів, що виникли в ході трансформації нашої країни, з одночасним забезпеченням економічних, політичних і громадянських свобод.

1. МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ ОГЛЯДУ

Добровільний національний огляд стану досягнення ЦСР є узагальненням суспільної думки та експертних оцінок. Згідно з Керівництвом з підготовки добровільних оглядів процес підготовки Огляду був максимально інклюзивним та відкритим. Протягом підготовки Огляду використовувались інструменти класичної технології оцінювання програм та стратегій національного розвитку за OECD/DAC критеріями. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (Мінекономіки) ініціювало створення Міжвідомчої робочої групи (МРГ) з питань ЦСР та 4 експертних груп з підготовки Огляду (за чотирма основними тематичними напрямками: економічним, екологічним, соціальним та інституційним). До складу груп увійшли провідні експерти органів виконавчої влади, Національної академії наук України, Офісу Координатора системи ООН в Україні, ЮНІСЕФ в Україні, ООН-Жінки та інших агентств системи ООН в Україні, членів мережі Глобального Договору ООН в Україні, фахівці аналітичних центрів та громадських організацій, зокрема Українського центру соціальних реформ, Українського інституту соціальних досліджень ім. О. Яременка тощо. Робота в групах здійснювалась відкрито, що дозволило врахувати максимально широкий спектр думок громадськості. Мінекономіки виконувало функції технічного секретаріату процесу підготовки Огляду, у тому числі як координатора консультативного процесу. У процесі підготовки Огляду було впроваджено низку нових інноваційних підходів та новаторських ідей, зокрема було реалізовано ініціативу «Синергія знань, досвіду та креативності заради майбутнього», проведено семінари з консенсус-прогнозу (з напрямів довгострокового розвитку та оцінки наслідків пандемії COVID-19) та застосовано методологію інтегральної оцінки стану досягнення ЦСР. Завдяки цьому було залучено потенціал молоді та науковців провідних університетів України до оцінювання стану досягнення ЦСР та прогнозування тенденцій розвитку на наступну декаду.

Попередня підготовка і організація оцінювання стану досягнення ЦСР із залученням усіх зацікавлених сторін до підготовки

Міжвідомча робоча група з питань ЦСР виконувала функції координації, контролю якості та затвердження рішень (Мінекономіки виконувало функції технічного секретаріату та основного виконавця роботи). Мінекономіки ініціювало створення розширених тематичних робочих (експертних) груп за чотирма основними напрямками: економічним (ЦСР2, ЦСР8, ЦСР9, ЦСР12), екологічним (ЦСР6, ЦСР7, ЦСР13, ЦСР14, ЦСР15), соціальним (ЦСР1, ЦСР3, ЦСР4, ЦСР10) та інституційним (ЦСР5, ЦСР11, ЦСР16, ЦСР17). Інституційний напрям охоплював також ті цілі, які виступають джерелом синергії задля досягнення всіх цілей. Члени робочих груп використовували матеріали моніторингових звітів з оцінки прогресу досягнення ЦСР, тематичних національних доповідей, статистичних матеріалів тощо.

Відповідно до доручення Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України від 18.10.2019 № 35797/1/1-19 до пункту 4 Плану заходів з реалізації домовленостей, досягнутих під час візиту Президента України В. О. Зеленського до США для участі у заходах 74-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН 23-26 вересня 2019 року, відповідальним за підготовку Огляду ЦСР 2020 та його представлення на Політичному форумі високого рівня зі сталого розвитку під егідою

ЕКОСОР у липні 2020 року було визначено Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.

Для проведення консультативного процесу було залучено державних службовців, науковців, фахівців, представників громадянського суспільства, представників бізнесу тощо. Також Мінекономіки ініціювало залучення до роботи над Оглядом молоді. Робота була побудована як складний ітераційний процес, де на кожному новому колі ітерацій розширювався склад учасників та збільшувалась їх кількість.

На першому етапі фахівцями Мінекономіки було розроблено методiku підготовки Огляду, консультаційні механізми. Мінекономіки взяло участь у низці вебінарів, організованих Секретаріатом ООН, присвячених питанням підготовки країнами добровільних національних оглядів.

Також разом з експертами було опрацьовано структуру Огляду та вивчено великий масив попередніх досліджень з ЦСР, підготовлених Держстатом, Мінсоцполітики, МОН, Держпраці тощо, та наукові роботи Національної академії наук України, Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, Українського центру соціальних реформ, кейси щодо діяльності з ЦСР ділових кіл, прикладів успішного впровадження проектів, спрямованих на досягнення ЦСР бізнес-спільнотою (за участі учасників мережі Глобального договору ООН) тощо.

На другому етапі були проведені тематичні дослідження за кожною із 17 цілей та аналіз статистичних даних. Фахівцями Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства сформовано zero-драфт Огляду як відправну точку для консультацій. Цей драфт було направлено для опрацювання центральним органам виконавчої влади – координаторам роботи за кожною із ЦСР (відповідно до розподілу відповідальності у розрізі завдань). Паралельно відбувалася робота з опрацювання статистичних даних за період 2015-2019 рр. та підвищення спроможності установ збирати та аналізувати дані з ЦСР.

Доопрацювання драфту здійснювалось експертами тематичних робочих груп та відповідальними фахівцями центральних органів виконавчої влади - координаторами роботи за кожною із ЦСР. За результатами доопрацювання було розроблено перший драфт Огляду. На цьому етапі було реалізовано ініціативу «Синергія знань, досвіду та креативності заради майбутнього» для залучення інноваційного та творчого потенціалу молоді до підготовки Огляду. Також молодь долучилася до оцінювання та довгострокового прогнозування (до 2030 року) із використанням форсайт-технологій. Для цього між Мінекономіки та провідними університетами України було підписано Меморандум про співпрацю з питань ЦСР. Студентам було надано можливість долучитися до процесів оцінювання та конструювання майбутнього. Напрацьовані матеріали були використані під час формування рекомендацій та нових завдань-акселераторів.

Також на цьому етапі передбачалось проведення широких громадських обговорень за 4 тематичними напрямками. Проте в умовах розгортання пандемії COVID-19 та запровадження в Україні жорстких карантинних обмежень графік обговорення Огляду довелося переглянути. Зокрема, заплановане Мінекономіки на березень – квітень проведення низки публічних обговорень та брейнстормінгів з питань виявлення найбільших «провалів» та пошуку акселераторів прискорення реалізації завдань ЦСР було скасовано. Натомість у травні були проведені обговорення у формі відеоконференцій із використанням платформи Zoom. Також драфт Огляду було розміщено на сайті Мінекономіки для інтерактивного онлайн-обговорення та отримання коментарів. **Понад *** учасників** взяли участь у обговоренні оцінок та рекомендацій на подальші 10 років.

На третьому етапі експерти тематичних робочих груп з підготовки Огляду розглянули та обговорили рекомендації, запропоновані різними установами та організаціями, і включили відповідні доповнення та коригування для завершення Огляду. У цілому процес підготовки Україною Огляду ЦСР 2020 відбувався з урахуванням керівних принципів визначених у пункті 74 Порядку денного до 2030 року.

Узгодження та аналіз даних

У процесі підготовки Огляду було проаналізовано глобальні показники ЦСР та їх національні аналоги. Не всі глобальні показники є прийнятними у національному контексті з огляду на те, що вони вимірюють прогрес реалізації нерелевантних для України завдань, або не збираються органами державної статистики, або не враховують національний контекст цілі. Моніторинг показників досягнення ЦСР в Україні проводиться на щорічній основі, тому використовувались дані за 2015-2019 рр. У процесі підготовки Огляду було здійснено зіставлення глобальних та національних завдань та ревізію всіх глобальних показників, які є наявними в Україні. Також використано результати порівняльного аналізу даних за показниками ЦСР для України та інших країн-членів ООН.

Бар'єри

Головним бар'єром у процесі досягнення ЦСР в Україні є нестабільність та часта зміна урядових програм і команд, що зумовлює постійні зміни стратегічних орієнтирів та перерозподіл повноважень. Ці процеси відбуваються на фоні (i) реформування системи центральних органів виконавчої влади, (ii) реформування управлінських процесів і процедур, (iii) реформування державної служби, які супроводжуються змінами функцій і повноважень урядових інституцій, змінами процесів взаємодії і підготовки проектів нормативно-правових актів, кадровими змінами. В умовах відсутності цілісної системи стратегічного планування, це періодично призводить до ускладнень у процесі вироблення стратегічних рішень, зокрема й щодо досягнення ЦСР. Ще одним із основних бар'єрів є відсутність координації та єдиного джерела інформації щодо ЦСР. У процесі підготовки Огляду майже всі учасники наголошували на доцільності створення хабу «ЦСР-знання», тобто національної онлайн-платформи з питань ЦСР як універсального сучасного інструменту для забезпечення інформування, організації співпраці між усіма зацікавленими сторонами та можливості кожного громадянина взяти участь у процесах планування, реалізації та моніторингу досягнення ЦСР. Це у подальшій роботі дозволило б забезпечити системну роботу усіх ЦСР-орієнтованих елементів суспільства (центральных та місцевих органів виконавчої влади, парламентарів, бізнесу, наукових установ, міжнародних організацій, громадськості, молоді, донорів тощо) за підтримки урядових установ та системи ООН в Україні.

Здобутки

Наслідком процесу підготовки Огляду став не тільки сам Огляд, але і зміцнена інституційна спроможність всіх ЦСР-орієнтованих елементів суспільства (влада – бізнес – громадськість, насамперед, молодь). Завдяки Огляду було покращено професійні навички для планування розвитку, аналізу, оцінювання, моніторингу ЦСР. В Україні всі залучені до процесу підготовки Огляду сторони дійшли висновку, що ЦСР слугують стижем для реформ та об'єднуювальною для суспільної злагоди платформою.

Інноваційні підходи до розроблення Огляду

ЦСР: оцінка перспектив досягнення очима молоді⁷. У процесі підготовки Огляду було реалізовано ініціативу «Синергія знань, досвіду та креативності заради майбутнього» для залучення молоді до досягнення ЦСР. Студентам, аспірантам та молодим вченим було надано можливість долучитися до процесів прийняття управлінських рішень в частині надання пропозицій щодо нових завдань-акселераторів, що мають суттєво прискорити реалізацію ЦСР в Україні. Студенти, зокрема, проаналізували прогрес України у досягненні ЦСР порівняно із іншими країнами за методологією Звіту «The Sustainable Development Report 2019» для визначення Індексу ЦСР. Враховуючи, що робота містила акцент на аналізі прогресу досягнення ЦСР 8, 9, 12 та 17, студентами було зроблено перерахунок балів відповідно до окремих цілей і сформовано рейтинг країн саме в межах цих цілей. Причому, було визначено загальний показник по всіх чотирьох цілях та окремо по кожній. Для аналізу та співставлення досягнення цілей сталого розвитку за окремими індикаторами використано дані ООН за 2017-2019 рр. «Sustainable development report» та статистичні дані інших країн для співставлення. Проаналізувавши отриманий рейтинг за визначеними ЦСР студенти проаналізували причини значних змін позицій країн у рейтингах порівняно з рейтингом по усіх 17 ЦСР. Зокрема, Україна при загальному показнику ЦСР займає 43 сходинку глобального рейтингу, а по ЦСР 8,9,12,17 - на 75-му місці. Рейтинг, складений на основі показників по ЦСР8, теж дуже відрізняється від глобального. Так, Україна знаходиться на 113 місці та має потенціал для покращення позиції у даному рейтингу. За станом досягнення ЦСР 9 Україна на 98 місці. ЦСР12 має особливий рейтинг, оскільки у ньому є залежність від нерівності, оскільки топ-20 займають малорозвинені країни. Населення цих країн має низький рівень споживання, що пов'язано з малим фінансовим доходом громадян, їх купівельною спроможністю та мало розвинутою інфраструктурою та промисловістю. Тому, відповідно, у цих країнах екологічна ситуація у допустимих межах. Україна в даному рейтингу посіла 93 місце. За станом досягнення ЦСР 17 Україна займає 31-е місце.

У процесі дослідження окремих нормативно-правових актів різних країн та впливу їх реалізації на стан досягнення ЦСР 8,9,12,17, студентами було визначено перелік конкретних заходів, запровадження яких в Україні прискорило б розвиток. Зокрема, молодь вважає, що наразі в Україні необхідно: зменшити податкове навантаження та створити сервісно-орієнтовану цифрову податкову службу; забезпечити будівництво нових і підтримку в належному стані існуючих доріг та інфраструктури, у тому числі й для електромобілів та маглевів; пришвидшити реформу децентралізації; створити логістичні кластери в регіонах; сприяти створенню та розвитку підприємств повного циклу; забезпечити синергію бізнесу, освіти та науки, зокрема шляхом сприяння розвитку освітньо-наукових кластерів; забезпечити формування інфраструктури для сортування сміття тощо. Варто також відмітити стурбованість молоді наслідками

⁷ До спільної з ЮНІСЕФ в Україні ініціативи «Синергія знань, досвіду та креативності заради майбутнього» долучалися проактивні, креативні та небайдужі молоді люди (понад 100 представників молоді із 11 закладів вищої освіти України: Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київського національного торговельно-економічного університету, Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, Інституту еволюційної економіки, Житомирського державного технологічного університету, Одеського національного економічного університету, Тернопільського національного економічного університету, Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ, Херсонського державного університету, Херсонського національного технічного університету тощо); над аналізом стану досягнення ЦСР 8,9,12,17 та вироблення рекомендацій працювали студенти та аспіранти Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» та Міжнародного університету фінансів.

«лінійної» економіки - відходи, викиди, скиди, погіршення екологічної ситуації. На думку студентів, глобальне партнерство в інтересах сталого розвитку передбачає й слідування загальносвітовим тенденціям зміни «лінійної» економіки на «циркулярну». Використання відходів, так само успішно, як ресурсних запасів, сприятиме виникненню нових технологій, створенню нових продуктів і вирішенню низки соціальних та екологічних проблем. Молодь вважає, що саме активне впровадження заходів циркулярної економіки та елементів Індустрії 4.0 здатні стати драйверами досягнення Україною ЦСР. При цьому, важливим заходом на шляху до змін є виховання молодого покоління на засадах циркулярної економіки з дитинства. Зазначена позиція молоді співпадає зі світовими трендами та зі стратегічним баченням Уряду щодо подальшого розвитку України. Ці рекомендації молоді були враховані при розробленні проекту Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) на 2020-2022 роки.

ЦСР: напрями дій на наступну декаду. У процесі підготовки Огляду Мінекономіки запровадило практику залучення молоді до прогнозування та формування пакету довгострокових пріоритетів розвитку. До участі в консенсус-семінарах та формування консенсус-прогнозу розвитку України вперше було залучено не лише провідні організації з прогнозування, а і наукову молодь: студентів та аспірантів закладів вищої освіти. Молодь долучилась до процесу державного довгострокового планування та макроекономічного прогнозування шляхом постійної участі в опитуваннях в рамках Консенсус-прогнозу. За результатами спільної роботи молоддю були визначені такі найбільш значущі внутрішні ризики: високий рівень корупції, недостатньо швидке проведення реформ; посилення фактору трудової міграції. Також молодь брала активну участь у виробленні рекомендацій на наступну декаду, які наведені у розділі 4. Для вироблення стратегічного бачення майбутнього країни в Україні були проведені консультації, експертні обговорення та опитування із залученням молоді. Кожна ціль із 17 цілей ЦСР та відповідні завдання вивчалися з позицій їх релевантності для поточного стану соціально-економічного розвитку, значущості для конструювання майбутнього країни та прогнозованого впливу на розвиток дітей і молоді. Основні питання, що обговорювалися під час консультацій: бачення напрямів глобального розвитку до 2030 року; аналіз поточної ситуації та бачення перспектив; проблеми та можливі шляхи їх розв'язання; оцінка ризиків; прогноз основних тенденцій з використанням сценарних підходів тощо. Процес консультацій було побудовано у такий спосіб, щоб взаємодіяти з групами та спільнотами, які не мають доступу (або мають обмежений доступ) до обговорення питань розвитку. На всіх стадіях процесу розроблення Огляду було залучено молодь, яка буде відповідати за майбутнє країни. Серед експертів і студентської молоді активно обговорювалися питання соціальної, енергетичної та екологічної безпеки, шляхи відновлення людського капіталу країни та пов'язані з цим виклики і ризики. Узагальнення підсумків експертних і публічних дискусій (аналіз змісту дискусій та опитувань) та обговорень глобальних і національних завдань ЦСР було враховано у процесі підготовки Огляду.

Методологія розрахунку інтегральної оцінки ймовірності досягнення прогресу у розрізі цілі. У ході підготовки Огляду для України було використано інноваційний для країни метод, а саме: розроблено та адаптовано методологію для детальної оцінки стану досягнення за кожною з 17 цілей за національними індикаторами. За результатами розрахунків за цією методологією та аналізу розрахункових даних та їх співставлень з цільовими значеннями орієнтирів для досягнення у 2020 р

(встановленими у базовій Доповіді з ЦСР) було здійснено ранжування цілей за ступенем ймовірності досягнення (висока, середня, низька, дуже низька). Україні вдалось забезпечити прогрес за 15-ма з 17-ти цілей. Не за всіма цілями прогрес є рівномірним. Деякі цілі вже вдалось досягти на 80% і більше (ЦСР1, ЦСР3, ЦСР4, ЦСР5), за чотирма цілями прогрес у межах 60-80% (ЦСР2, ЦСР6, ЦСР8 та ЦСР16), за деякими прогрес в межах 20-60% (ЦСР7, ЦСР11, ЦСР12, ЦСР17), досягнення орієнтирів за рештою цілей (ЦСР9, ЦСР10, ЦСР13, ЦСР14 та ЦСР15) наразі порівняно з встановленими на 2020 рік цільовими значеннями є малоімовірним (менше 20%).

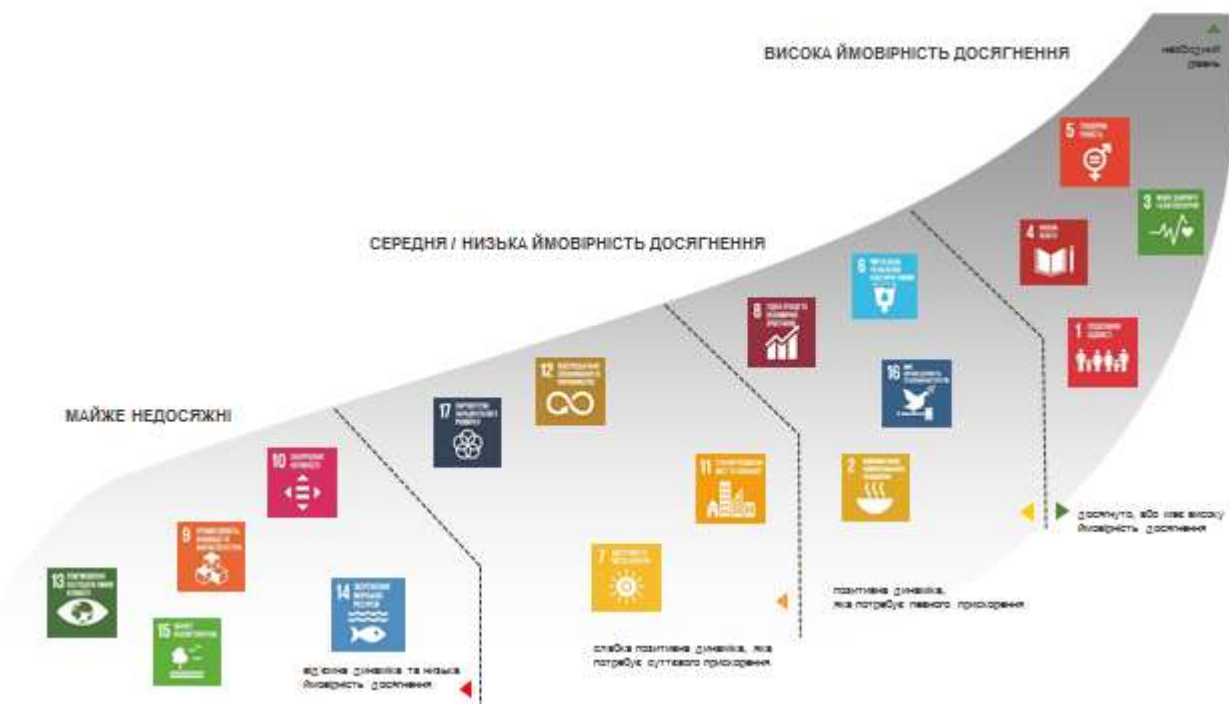

Рис.3. Ранжування цілей за інтегральною оцінкою прогресу у досягненні ЦСР, у розрізі кожної цілі за відповідними показниками

Методологічні пояснення. Методологія розрахунку враховує критерії руху індикатора: напрям (рух є чітко спрямованим до поставленої мети або ні); швидкість (рух є стрімким, повільним, послідовним тощо); темпи (потребує прискорення, потребує суттєвого прискорення тощо). Індекс розраховується для середньострокового тренду (ґрунтується на аналізі зміни показника за останній п'ятирічний період і вимагає наявності даних як мінімум за 3 послідовні роки). Розрахунок тенденцій для показників із кількісними одиницями виміру базується на сукупному середньорічному темпі приросту за період. Для таких індикаторів фактичне значення темпу середньорічного приросту порівнюється з теоретичним (цільовим), який потрібно для досягнення мети в цільовому році. Цей метод включає в себе три послідовні кроки: 1) розрахунок фактичного темпу середньорічного приросту; 2) розрахунок необхідного (цільового/теоретичного) темпу приросту для досягнення мети; 3) розрахунок співвідношення необхідного і фактичного темпів приросту. Результати розрахунків систематизовано та представлено за такою легендою:

Співвідношення теоретичного та необхідного темпу зростання
 $\geq 80\%$

Категорія тренду

На шляху досягнення (висока вірогідність досягнення)

60% ≤ та < 80%	Потребує певного прискорення середня вірогідність досягнення)
20% ≤ та < 60%	Потребує суттєвого прискорення (низька вірогідність досягнення)
< 20%	Не можливо досягнути при збереженні такої динаміки (не досягне)

Послідовність розрахунків:

Перший етап: розраховується оцінка прогресу по кожному індикатору, за яким існують достатні для розрахунку дані (є дані за базовий 2015 рік, проміжні роки та цільовий 2020 рік);

Другий етап: розраховується значення для цілі за всіма індикаторами, за якими є цільовий критерій для 2020 року. Воно розраховується як сума середньозваженого значення кожного індикатору (його внесок у досягнення цілі). Всі індикатори, по яким можна оцінити прогрес, мають рівну вагу;

Третій етап: отримується розрахунковий показник по кожній цілі, який є основою для ранжування всіх 17 цілей.

Четвертий етап: враховуючи, що за рядом індикаторів наразі не встановлено цільових значень (меж) на 2020 рік, по них експерти оцінили наявний прогрес. За тими цілями, де таких індикаторів було досить багато і експертна думка переважила розрахунки, отримані за результатами перших трьох етапів, було ророблено інструменти для врахування експертної думки (усереднене значення за шкалою). Тому оцінку стану прогресу за такими цілями було переглянуто з урахуванням додаткових балів: в результаті по одній цілі оцінку було підвищено на 1 категорію, по п'яти цілях – погіршено на 1 категорію.

Методологію розрахунків було адаптовано для України з використанням методологій Єврокомісії і ЮНІСЕФ

Легенда до таблиць розділу 2:

Стан досягнення цільових значень за показником:

- – досягнуто або з високою вірогідністю може бути досягнуто на горизонті до 2020 року;
- – динаміка позитивна, але потребує певного прискорення для досягнення цільового орієнтира;
- – динаміка позитивна, але потребує суттєвого прискорення для досягнення цільового орієнтира;
- – має негативну динаміку порівняно із 2015 роком або незначну позитивну, яка з високою вірогідністю може свідчити про практичну недосяжність на горизонті до 2020 року.

Показники ЦСР:

 відповідають глобальним індикаторам, є за суттю явища близькими до глобальних

2. ПРОГРЕС НА ШЛЯХУ ДОСЯГНЕННЯ ЦСР

ЦІЛЬ 1. ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ

ЦСР 1 «Подолання бідності» є ключовим завданням суспільного розвитку. Загалом, всі 5 індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної амбітної Цілі 1, мають позитивну динаміку, з яких за трьома – визначені цільові орієнтири на горизонті до 2020 року вже досягнуто.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
1.1. Скоротити в 4 рази рівень бідності, зокрема шляхом ліквідації її крайніх форм	●	1.1.1. Частка населення, чиї середньодушові еквівалентні сукупні витрати є нижчими за фактичний (розрахунковий) прожитковий мінімум, %	58,3	58,6	47,3	43,2		30,0
	●	1.1.2. Частка осіб, добове споживання яких є нижчим за 5,05 долара США за ПКС, %	2,4	2,0	1,9	1,8		0,5
1.2. Збільшити охоплення бідного населення адресними програмами соціальної підтримки	●	1.2.1. Частка бідних, які охоплені державною соціальною підтримкою, в загальній чисельності бідного населення, %	63,0	70,3	73,6	70,9		65,0
1.3. Підвищити життєстійкість соціально вразливих верств населення	●	1.3.1. Співвідношення рівнів бідності домогосподарств із дітьми та домогосподарств без дітей, рази	1,5	1,4	1,6	1,5		1,6*
	●	1.3.2. Частка витрат на харчування в сукупних витратах домогосподарств, %	54,6	51,4	49,6	49,4		50,0

* при визначенні цього цільового орієнтира, як база використовувались попередні дані 2015 року, які становили 1,77.

Прогрес у досягненні ЦСР1:

зниження рівня бідності (відбувся злам тенденції зростання бідності через дворазове підвищення з 01.01.2017 розміру мінімальної заробітної плати, що стало основним чинником зниження монетарної бідності). У 2018-2019 роках підтримувалося співвідношення мінімальної заробітної плати із соціальними трансфертами, що забезпечило подальше зменшення масштабів монетарної бідності, проте вже нижчими темпами;

зменшення частки населення, чиї середньодушові еквівалентні сукупні витрати є нижчими за фактичний (розрахунковий) прожитковий мінімум, з 58,3% у 2015 році до 43,2% у 2018 році, що стало результатом реалізації державної політики, спрямованої на зростання доходів населення (сукупні ресурси населення у 2018 році перевищили відповідний показник 2015 року на 89,3 % тоді як фактичний розмір прожиткового мінімуму за цей період зріс на 44,6 %);

зменшення частки осіб, добове споживання яких є нижчим за 5,05 долара США за ПКС, з 2,4 % у 2015 році до 1,8 % у 2018 році завдяки позитивній динаміці збільшення

реальних доходів населення: після падіння реальних доходів на 20,4 % у 2015 році (у порівнянні з 2014 роком), починаючи з 2016 року спостерігається їх зростання, яке у 2018 році становило 9,9 % (у порівнянні з 2017 роком);

збільшення частки охоплених державною соціальною підтримкою, в загальній чисельності бідного населення серед бідних з 63,0% у 2015 році до 70,9% у 2018 році, що навіть перевищує встановлений на 2020 рік цільовий показник (65 %), завдяки посиленню адресності надання різних видів державної підтримки вразливим групам населення, зокрема: надання житлових субсидій (саме за рахунок значного охоплення всього населення покращили цей показник (охоплення бідних); підтримки малозабезпеченим сім'ям; самотніми матерями та батьками, які виховують дітей до 18 років та перебувають в умовах, за яких не задовольняються повною мірою їхні соціальні потреби;

зменшення частки витрат на харчування в сукупних витратах домогосподарств, з 54,6 % у 2015 році до 49,4 % у 2018 році, що забезпечило виконання цільового індикатора, встановленого на рівні 50 % у 2020 році, завдяки зростанню купівельної спроможності доходів, збільшення частки витрат на ЖКП, що змінило структуру споживання, та сповільненню темпів зростання цін на продукти харчування (індекс споживчих цін на продукти харчування та безалкогольні напої у 2018 році становив 111,1 % проти 145,9 % у 2015 році).

Варто зазначити відсутність стійкого прогресу у досягненні співвідношення рівнів бідності домогосподарств із дітьми та домогосподарств без дітей – хоча у 2018 році цільовий орієнтир на горизонті до 2020 року вже досягнутий, проте порівняно з 2015 роком це співвідношення не змінилося і становить 1,5 рази (за результатами уточненої звітності значення цього індикатора у 2015 році переглянуте з 1,77 до 1,5. Тому цільове значення на горизонті до 2020 року – 1,6 – було досягнуто де-факто.

Причинами недостатнього прогресу щодо скорочення бідності є:

обмеженість фінансових можливостей бюджету, який не дозволяє забезпечити відповідне підвищення розмірів соціальних стандартів, зокрема прожиткового мінімуму, що є основою для визначення розмірів державних соціальних гарантій. Це стримує зростання доходів громадян, перш за все тих, які отримують доходи на найнижчому рівні;

недостатній рівень охоплення бідних громадян допомогою, оскільки не всі громадяни, які є бідними, звертаються за державною соціальною допомогою;

обмеженість фінансового ресурсу пенсійної системи (зумовлена високим демографічним навантаженням і тіньовою зайнятістю);

недостатність соціальних послуг за місцем проживання громадян (у громадах), які б задовольняли їхню потребу;

хронічне недофінансування галузей соціальної інфраструктури (насамперед, охорони здоров'я), що змушує населення витрачати більше коштів на вкрай необхідні послуги. Враховуючи, що темпи зростання реальних доходів населення не покривають зменшення державного фінансування соціальної сфери, частка умовно вільних коштів (в тому числі на розвиток) в домогосподарствах залишається на низькому рівні. Це обумовлює їх низьку економічну спроможність, життєстійкість та здатність протистояти викликам соціально-економічного середовища. В таких умовах найбільш вразливими виявляються сім'ї з дітьми, а їх вразливість зростає зі збільшенням числа дітей;

недостатня спрямованість соціальної політики на підтримку дітей, адже саме вони є основною групою ризику бідності.

З метою прискорення прогресу у досягненні ЦСР 1 необхідним є:

реформування системи соціальних стандартів і гарантій з метою встановлення економічно обґрунтованих співвідношень між основними державними гарантіями та, відповідно, досягнення розумного балансу між основними джерелами доходів населення;

подальше реформування пенсійної системи з метою дотримання принципів соціальної справедливості та стимулювання молодих поколінь до офіційного працевлаштування;

започаткування диференційованого підходу в системі доступу до послуг соціальної сфери з метою покращення доступу до безоплатних чи частково безоплатних послуг вразливих категорій населення, насамперед, з числа дітей;

розробка нової стратегії подолання бідності, основним вектором якої має стати подолання крайніх проявів дитячої бідності та соціального відторгнення, у зв'язку із завершенням у 2020 році терміну дії Стратегії подолання бідності, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 № 161-р.

Уроком, який Україна винесе з пандемії COVID-19, є розуміння того, що держава має мати механізми швидкого реагування на кризові ситуації з метою убезпечення найбільш вразливих верств населення, у тому числі шляхом:

розроблення порядку оперативного втручання в цінові процеси на випадок пандемії/у разі запровадження карантинних обмежень;

затвердження актуального переліку товарів, на які на випадок пандемії/у разі запровадження карантинних обмежень може вводиться державне цінове регулювання;

надання права Уряду регулювати діяльність органів державного нагляду (контролю) у випадку запровадження карантину, надзвичайної ситуації;

розроблення антикризового переліку заходів для забезпечення підтримки бізнесу та соціальної підтримки населення з метою пом'якшення негативних наслідків від обмежень (в разі їх запровадження для боротьби з пандеміями або в інших надзвичайних ситуаціях).

ЦІЛЬ 2. ПОДОЛАННЯ ГОЛОДУ, РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ЦСР 2 «Подолання голоду, розвиток сільського господарства» охоплює три основні напрями, які є пов'язаними - це доступність збалансованого харчування, продуктивність сільського господарства та виробництво продуктів харчування. Загалом з 11-ти індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної Цілі 2, за вісьмома має місце позитивна динаміка, в тому числі за сімома – досягнення визначених цільових меж на горизонті до 2020 року є цілком реалістичним.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
2.1. Забезпечити доступність збалансованого харчування на рівні науково обґрунтованих норм для всіх верств населення	●	2.1.1. Споживання м'яса в розрахунку на одну особу, кг/рік	50,9	51,4	51,7	52,8		61,0
	●	2.1.2. Споживання молока в розрахунку на одну особу, кг/рік	209,9	209,5	200,0	197,7		270,0
	●	2.1.3. Споживання риби у розрахунку на одну особу, кг/рік	8,6	9,6	10,8	11,8		
	●	2.1.4. Споживання овочів у розрахунку на одну особу, кг/рік	160,8	163,7	159,7	163,9		
	●	2.1.5. Споживання фруктів у розрахунку на одну особу, кг/рік	50,9	49,7	52,8	57,8		65,0
2.2. Підвищити вдвічі продуктивність сільського господарства, в першу чергу за рахунок використання інноваційних технологій розвитку високотехнологічних конкурентних виробництв	●	2.2.1. Продуктивність праці в сільському господарстві, тис. доларів США на одного зайнятого	8,68	8,71	9,30	10,89	-	10,0
	●	2.2.2. Індекс сільськогосподарської продукції, %	95,2	106,3	97,8	108,1	101,1	102,0
2.3. Забезпечити створення стійких систем виробництва продуктів харчування, що сприяють збереженню екосистем і поступово покращують якість земель та ґрунтів, в першу чергу за рахунок використання інноваційних технологій	●	2.3.1. Індекс виробництва харчових продуктів, %	88,6	108,9	107,1	98,5	103,9	103,0
	●	2.3.2. Частка продукції харчової промисловості та переробки сільськогосподарської сировини в експорті груп 1-24 УКТЗЕД, %	38,3	42,0	41,0	39,4	44,3	51,0
	●	2.3.3. Частка сільськогосподарських угідь під органічним виробництвом у загальній площі сільськогосподарських угідь України ⁸ , %	1,0	0,9	0,7	0,7		1,1
2.4. Знизити волатильність цін на продукти харчування, %	●	2.4.1. Індекс споживчих цін на продукти харчування, %	144,4	108,5	113,4	111,5	108,3	105,0

⁸ Державна статистика щодо органічного виробництва в Україні не здійснюється. Джерела даних значень цього індикатора є різними. Так, дані за 2015 рік – це інформація від Федерації органічного руху України. Починаючи з 2016 року дані отримувалися від Офісу підтримки реформ при Мінагрополітики. Вказаними організаціями застосовувалися різні методи збору даних.

Агропромисловий комплекс є ключовим локомотивом української економіки та її провідною ланкою, створюючи вагомий внесок у валову додану вартість (10,1% ВВП за 2018 рік) та формуючи майже половину експорту країни (44,3% в експорті товарів за 2019 рік). Одним з чинників розвитку сільськогосподарського виробництва та переробної промисловості харчових продуктів була активна модернізація виробничих процесів. Так, у 2019 році капітальні інвестиції у сільське господарство до рівня 2015 року зросли у 1,9 рази, а у харчову промисловість – у 2,5 рази. Відповідно ступінь зносу основних засобів у сільському господарстві у 2018 році порівняно з 2016 роком зменшився на 1,9 в.п. з 37,3% до 35,4%, у харчовій промисловості – на 2,8 в.п. з 51,1% до 48,3% відповідно. Більш раціональне використання наявного ресурсного потенціалу у поєднанні з процесами технологічного оновлення сприяло зростанню продуктивності праці у сільському господарстві. Так, у 2018 році продуктивність праці у сільському господарстві становила 10,89 тис. доларів США на одного зайнятого, що вище рівня 2015 року на 25,5% та перевищує цільовий індикатор 2020 року.

Зростання продуктивності праці у сільському господарстві – основа підвищення конкурентоспроможності підприємств як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках.

Підвищення продуктивності надало можливість:

збільшити обсяги виробництва зернових культур за рахунок використання інтенсивних технологій. Так, обсяг зернових культур у 2016 році становив 66,1 млн. т, у 2018 році – 70,1 млн. т. та у 2019 році – 75,1 млн. т.;

поступово перейти від господарств, що суттєво залежать від погодних умов, до господарств, які здатні забезпечувати високі збори врожаїв кілька років підряд за різних умов. Так, обсяг врожаю зернових культур у 2016 році становив 66,1 млн. т, у 2018 році – 70,1 млн. т. та у 2019 році (за попередніми даними) – 75,1 млн. т.;

зменшити залежність від ринків РФ, успішно пережити продовольче ембарго, яке запровадила РФ у 2016 році, коли по експорту продукції груп 1-24 УКТЗЕД за рік було втрачено 0,2 млрд. дол. США (у 2016 році порівняно з 2015 роком), і наростити присутність на ринках розвинених країн ЄС (на 0,07 млрд. дол. США) та вийти на ринки інших країн (в цілому експорт даних груп у 2016 році перевищував 2015 рік на 0,7 млрд. дол. США);

вирішити проблему значної волатильності цін на продукти харчування як за рахунок нарощування їх пропозиції, так і внаслідок реалізації НБУ політики інфляційного таргетування, що разом призвело до зниження середньорічних цін на продукти харчування до 8,3% у 2019 році проти 44,4% у 2015 році (ІЦІ у середньорічному розрахунку).

Отже, країна впродовж останніх років стабільно виробляє достатні обсяги продовольства для забезпечення внутрішніх потреб. За рахунок власного виробництва потреба внутрішнього ринку в основних продуктах харчування забезпечується в межах 97-109%, що відповідає оптимістичному рівню продовольчої безпеки рекомендованими ФАО, та дозволяє формувати потужну базу для аграрного експорту.

Проте, це не є достатньою умовою для забезпечення продовольчої безпеки для всіх домогосподарств, а особливо для найбільш вразливих верств населення країни.

У глобальному індексі продовольчої безпеки (рейтинг 2019 року) Україна посіла 76 позицію із загальною оцінкою 57,1 балів (при максимальному показнику у 100 балів) із 113 країн світу⁹ (що на 0,2 бали більше порівняно з оцінкою 2018 року,

⁹ У 2019 році відбулися зміни у методологічних положеннях обрахунку та джерелах даних, що використовуються при визначенні оцінки країни за окремими показниками.

переоціненою з використанням оновлених методологічних положень). Основними викликами для країни та факторами зменшення Індексу є низькі показники ВВП на душу населення, недостатній обсяг державного фінансування наукових досліджень та новітніх розробок в аграрному секторі, доступ фермерів до фінансування, відсутність харчових стандартів, слабка дорожня та портова інфраструктура, малий відсоток земельних ділянок, обладнаних для зрошення, а також ризики політичної стабільності та корупція.

Поряд з розвитком сільськогосподарського виробництва, що має достатнє продовольче забезпечення як для населення України, так і для розвитку експорту, Урядом вирішувались питання підвищення рівня добробуту населення, що поклало основу процесам оптимізації грошових витрат і нарощування споживання різноманітних продуктів, забезпечуючи поступовий перехід до більш збалансованого споживання. Так, за підсумком 2018 року порівняно з 2015 роком збільшилося споживання майже всіх основних продуктів харчування: м'яса – до 52,8 кг на 1 особу за рік з 50,9 кг (цільовий орієнтир на 2020 – 61 кг.), риби – до 11,8 кг з 8,6 кг, овочів – до 163,9 кг з 160,8 кг та фруктів – до 57,8 кг з 50,9 кг (цільовий орієнтир на 2020 – 65 кг.). Виключенням стало лише споживання молока – зменшення 1 особою на рік до 197,7 кг порівняно з 209,9 кг, що спостерігалось на тлі скорочення виробництва молока, яке триває з 2014 року.

Разом з тим, все ще недостатня купівельна спроможність населення і економічна доступність продуктів залишаються стримуючим фактором вдосконалення структури якісного харчування населення. Наразі відсутня збалансованість у харчуванні українців. Так, за рахунок продукції тваринного походження калорійність раціону забезпечується лише на 29% при оптимальному рівні 55%.

Підвищення купівельної спроможності населення, збільшення продуктивності сільського господарства та забезпечення якісними продуктами харчування є важливою складовою національної продовольчої безпеки.

Поряд з позитивними тенденціями, мають місце процеси, за якими прогрес відсутній або вкрай недостатній, зокрема:

відбулось зменшення частки сільськогосподарських угідь під органічним виробництвом у загальній площі сільськогосподарських угідь України до 2017 року, що пов'язане, перш за все, із відсутністю дієвого національного законодавства у сфері органічного виробництва. Виробництво органічної продукції здійснювалося відповідно до стандартів, еквівалентних законодавству ЄС та інших країн. Ситуація стабілізувалася у 2018 році з прийняттям євроінтеграційного Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» (введено в дію 2 серпня 2019 року), який визначив вимоги до виробництва та обігу органічної продукції в Україні. Також, доречно зазначити, що в Україні в останні роки суттєво зросла кількість сільськогосподарських виробників органічної продукції – з 294 у 2016 році до 600 на початок 2020 року, що дає підстави очікувати в умовах запровадження ринку землі¹⁰ на збільшення частки сільськогосподарських угідь під органічним виробництвом у наступні періоди;

відсутні відомості про якісні характеристики земель, що обмежує якість їх використання;

повільно збільшується частка продукції харчової промисловості та переробки сільськогосподарської сировини в експорті груп 1-24 УКТЗЕД (з 38,3% до 44,3%), як результат двох різних процесів – втрати ринків збуту РФ, де здебільшого були

¹⁰ Верховною Радою України 31.03.2020 прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення».

присутні товари харчової промисловості, а не сільськогосподарська сировина, та суттєвого зростання продуктивності саме сільськогосподарського виробництва в Україні, що призводить до збору рекордних врожаїв саме пшениці, кукурудзи, соняшника, які не лише задовольняють внутрішні потреби у переробці цієї продукції, а і підтримують експортний потенціал країни.

Лишається нереалізованим і потенціал фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації в Україні. Частка виробленої фермерськими господарствами продукції сільського господарства в загальному обсязі сільськогосподарського виробництва в постійних цінах у 2018 році становила лише 9,3% (у 2017 – 8,7%). Частка реалізованої продукції сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами щороку складає менше 0,1% від валової продукції сільського господарства країни.

Для забезпечення необхідного прогресу у реалізації всіх завдань ЦСР 2 необхідним є:

створення сприятливого середовища для МСП у сільському господарстві;

вдосконалення нормативно-правового та інституційного забезпечення сільськогосподарського розвитку;

розробка інструментів державної підтримки на довгостроковій основі;

розробка та впровадження комплексного програмного документу про засади сільськогосподарського розвитку (Національна комплексна програма сільськогосподарського розвитку);

удосконалення та запровадження моделей державно-приватного партнерства для розвитку сільських територій (кластери та кооперація);

завершити створення належної підзаконної нормативно-правової бази у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції;

започаткування ведення: державного реєстру операторів, що здійснюють виробництво продукції відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції; Державного реєстру органів сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції; Державного реєстру органічного насіння і садивного матеріалу; переліку органів іноземної сертифікації;

створення та впровадження ефективної системи державного нагляду (контролю) у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції;

зростання виробництва харчової промисловості, шляхом покращення структури експорту аграрної продукції (вивезення продукції переробки сільськогосподарської сировини та харчових продуктів).

ЦІЛЬ 3. МІЦНЕ ЗДОРОВ'Я І БЛАГОПОЛУЧЧЯ

ЦСР 3 «Міцне здоров'я і благополуччя» охоплює завдання покращення стану здоров'я населення, що віддзеркалює благополуччя суспільства. Загалом з 16-ти індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної амбітної Цілі 3, за 12-ма має місце позитивна динаміка, в тому числі за 4-ма вже досягнуто значення цільового індикатора.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
3.1. Знизити материнську смертність	●	3.1.1. Кількість випадків материнської смерті, на 100 000 живонароджених	15,1	12,6	9,1	12,5		11,8*
3.2. Мінімізувати смертність, якій можна запобігти, серед дітей віком до 5 років	●	3.2.1. Смертність дітей у віці до 5 років, випадків на 1000 живонароджених	9,3	8,8	8,9	8,3		8,5
3.3. Зупинити епідемії ВІЛ/СНІДу та туберкульозу, у тому числі за рахунок використання інноваційних практик та засобів лікування	●	3.3.1. Кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом ВІЛ, на 100 000 населення	37,0	40,0	42,8	42,8		30,9
	●	3.3.2. Кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом активного туберкульозу, на 100 000 населення	55,9	54,7	51,9	50,5		51,7
3.4. Знизити передчасну смертність від неінфекційних захворювань	●	3.4.1. Кількість смертей чоловіків від цереброваскулярних хвороб у віці 30–59 років, на 100 000 чоловіків відповідного віку	64,0	63,0	62,3	62,1		56,2
	●	3.4.2. Кількість смертей жінок від цереброваскулярних хвороб у віці 30 – 59 років, на 100 000 жінок відповідного віку	28,9	27,4	26,7	25,5		25,5
	●	3.4.3. Кількість смертей жінок від злоякісного новоутворення молочної залози у віці 30–59 років, на 100 000 жінок відповідного віку	26,3	25,4	24,3	24,1		23,0
	●	3.4.4. Кількість смертей жінок від злоякісного новоутворення шийки матки у віці 30–59 років, на 100 000 жінок відповідного віку	12,2	12,8	12,0	11,5		10,1
3.5. Знизити на чверть передчасну смертність населення, у тому числі за рахунок впровадження інноваційних підходів до діагностики захворювань	●	3.5.1. Імовірність померти у 20-64 роки, чоловіки	0,389 43	0,383 64	0,375 35	0,386 75		0,36000
	●	3.5.2. Імовірність померти у 20-64 роки, жінки	0,155 14	0,152 08	0,146 96	0,150 10		0,15000
3.6. Знизити рівень отримання тяжких травм і смертності внаслідок ДТП, у тому числі за рахунок використання інноваційних практик	●	3.6.1. Кількість смертей унаслідок транспортних нещасних випадків, на 100 000 населення	12,6	12,4	12,1	10,5		11,0
	●	3.6.2. Кількість травмованих осіб унаслідок дорожньо-транспортних пригод, на 100 000 населення						
		Вид транспорту:						

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
реанімування, лікування та реабілітації постраждалих унаслідок ДТП		Автомобільний транспорт, використовують перевізники	4,09	4,64	4,29	4,03		
		Міський електричний транспорт	0,50	0,44	0,44	0,51		
3.7. Забезпечити загальну якісну імунізацію населення з використанням інноваційних препаратів	●	3.7.1. Рівень імунізації населення згідно з Календарем профілактичних щеплень для визначених шести вікових груп при профілактиці десяти інфекційних захворювань, %						
		Вікова група						
		Туберкульоз до 1 року	39,8	72,3	83,6	90,1		
		Гепатит В до 1 року	25,4	28,8	57,0	67,0		
		Кір, паротит, краснуха 1 рік	63,2	45,5	93,3	91,0		
		6 років	62,1	30,2	90,7	89,5		
		Дифтерія, правець до 1 року	26,5	21,0	53,2	69,3		
		18 місяців	33,1	23,1	51,2	66,1		
		6 років	4,1	59,1	83,5	83,4		
		16 років	1,9	56,1	76,7	77,9		
		дорослі	0,1	20,7	44,8	55,6		
		Кашлюк до 1 року	26,5	21,0	53,2	69,3		
		18 місяців	33,1	23,1	51,2	66,1		
		Поліомієліт до 1 року	63,8	60,8	51,9	71,1		
		18 місяців	86,5	66,4	71,4	67,8		
		6 років	49,2	85,7	88,2	81,3		
		14 років	50,6	79,9	88,1	80,2		
		Хіб-інфекція до 1 року	43,2	36,0	34,8	52,5		
		1 рік	38,6	51,6	44,5	57,7		
3.8. Знизити поширеність тютюнокуріння серед населення з використанням інноваційних засобів інформування про негативні наслідки тютюнокуріння	●	3.8.1. Частка осіб, які курять, серед жінок віком 16-29 років, %	5,0	5,1	5,2	4,8	7,5	4,5
	●	3.8.2. Частка осіб, які курять, серед чоловіків віком 16-29 років, %	31,4	34,4	28,9	27,9	29,3	27,0
3.9. Здійснити реформу фінансування системи охорони здоров'я	●	3.9.1. Частка витрат населення у загальних видатках на охорону здоров'я, %	48,78	52,29	47,45	48,24		40,0

Протягом останніх п'яти років в галузі охорони здоров'я відбулась низка реформ, спрямованих на підвищення доступності та якості медичних послуг. Зокрема, зміни

відбулися у системах фінансування охорони здоров'я, медичної освіти, системі громадського здоров'я, медичних закупівлях тощо.

Прогресом у досягненні цілі є:

зменшення рівня смертності дітей у віці до 5 років;

зниження кількості хворих з уперше в житті встановленим діагнозом активного туберкульозу;

скорочення кількості смертей жінок від цереброваскулярних хвороб;

зменшення кількості смертей унаслідок транспортних нещасних випадків завдяки зусиллям уряду, спрямованим на підвищення рівня безпеки в транспорті у результаті виконання відповідної Державної програми підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні до 2020 року, зокрема, заходів з покращення експлуатаційних показників автомобільних доріг і вулиць, безпеки експлуатації транспортних засобів, підвищення ефективності системи підготовки водіїв;

зменшення кількості випадків материнської смерті;

скорочення кількості смертей жінок від злоякісного новоутворення молочної залози, що відбулося, в тому числі, завдяки інформаційно-просвітницькій діяльності, спрямованій на профілактику захворювання, його ранню діагностику та лікування;

зменшення імовірності жінок померти у 20-64 роки з 0,15514 у 2015 році до 0,15010 у 2018 році, що дозволяє при продовженні такої тенденції очікувати на досягнення цільового індикатора - 0,15000 - у 2020 році.

Серед позитивних тенденцій також слід відмітити:

зменшення кількості смертей чоловіків від цереброваскулярних хвороб у віці 30-59 років та скорочення кількості смертей жінок від злоякісного новоутворення шийки матки у віці 30-59 років завдяки інформаційно-просвітницькій роботі, спрямованій на раннє виявлення онкологічних захворювань жіночих репродуктивних органів та поліпшення якості їх діагностики;

зменшення кількості травмованих осіб унаслідок дорожньо-транспортних пригод;

скорочення частки осіб віком 16-29, які курять, серед чоловіків, що відбулося, у тому числі, завдяки запровадженню основних заходів Рамкової Конвенції ВООЗ з контролю над тютюном в українське законодавство, зокрема, імплементації нецінових заходів - повної заборони тютюнової реклами та спонсорства, періодичної зміни попереджень про шкоду куріння на пачках сигарет, звільнення усіх громадських місць від тютюнового диму. Проте, для досягнення значного скорочення поширеності куріння серед усіх верств населення необхідно податкову політику посилити законодавчими та адміністративними заходами, зокрема, відносно тютюнових виробів для нагрівання та рідин для електронних приладів;

збільшення рівня охоплення профілактичними щепленнями дітей до 1 року: проти кору, краснухи та паротиту - 91% у 2018 році (2015 рік – 63,2%), кашлюку, дифтерії та правцю – 69,3% (2015 рік – 26,5%), гепатиту В – 67,0% (2015 рік – 25,4%), туберкульозу – 90,1% (2015 рік – 39,8%), поліомієліту - 71,1% відповідно (2015 рік – 63,8%). За останні 7 років завдяки переходу на міжнародні закупівлі в Україні наявна достатня кількість вакцин, щоб охопити імунізацією всі вікові групи, які цього потребують відповідно до законодавства. Зростання рівня імунізації населення (згідно з Календарем профілактичних щеплень) забезпечено завдяки: переходу на трирічне планування закупівлі вакцин; створенню умов для повного забезпечення потреб закладів охорони здоров'я в імунобіологічних препаратах для проведення щеплень; перегляду Календаря профілактичних щеплень та відмінені ревакцинації

від туберкульозу в 7 років (це дозволило зменшити кількість уколів для дитини під час проведення профілактичних щеплень).

Проте такі позитивні тенденції не є достатніми і стримувались через:

недостатній рівень фінансування системи охорони здоров'я. Бюджетні витрати переважно складалися із видатків закладів охорони здоров'я на виплату заробітної плати та оплату комунальних послуг (близько 75%). За таких обставин залишається дуже мало фінансових можливостей для фактичного надання послуг, тобто лікування хворих, закупівлі медикаментів та витратних матеріалів, оновлення технологічних фондів;

поширеність серед населення практики самолікування. Нині фармацевтична реклама – це найбільший сегмент рекламного ринку на телебаченні України. За даними Нацради з питань телебачення та радіомовлення від 30% до 50% загального обсягу реклами на українському телебаченні – реклама лікарських препаратів та медичних виробів. Найбільшою проблемою реклами лікарських засобів є свідоме маніпулювання інформацією про препарат та його властивості. Найвиразніший показник впливу реклами лікарських засобів на пацієнтів – це те, що понад 50% від усього ринку спожитих ліків у 2017 році становлять симптоматичні препарати чи ліки без доведеної клінічної ефективності. Варто зазначити, що неконтрольована реклама ліків спонукає українців до самолікування та Google-терапії. За останніми даними соціологічних досліджень, в Україні майже 69% хворих займаються самолікуванням, не звертаючись за допомогою до лікарів. Це призводить до збільшення випадків ускладнень, особливо у хронічно хворих пацієнтів, негативно впливає на показники інвалідності і скорочення життя;

неефективність частини лікарських препаратів, які реалізуються на ринку. За результатами проведених досліджень ВООЗ майже 10,5% всієї медичної продукції, що використовується в країнах з низьким та середнім рівнем доходів, не витримує перевірки та є фальсифікатом. Через відсутність єдиної системи моніторингу обігу ліків, в Україні неможливо визначити обсяг фальсифікованих ліків. Процедури допуску лікарських засобів на ринок та погодження клінічних випробувань тривають в середньому на 15-25% часу довше, ніж аналогічні процедури у країнах ЄС.

Серед негативних тенденцій, про яку важливо зазначити, є той факт, що Україна сьогодні посідає одне з перших місць серед країн європейського регіону за кількістю ВІЛ-позитивних осіб. За експертними розрахунками, на початок 2018 р. в країні проживало 244 000 ВІЛ-позитивних людей. При цьому в Україні зросла кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом ВІЛ, на 100 000 населення з 37,0 у 2015 році до 42,8 у 2018 році, що з високою вірогідністю може свідчити про практичну не досяжність цільового індикатора 30,9 у 2020 році. Збільшення кількості хворих з уперше житті встановленим діагнозом ВІЛ зумовлене розширенням доступу до тестування та виявлення ЛЖВ, які не знали про свій статус раніше. Зокрема, протягом 5 років частка людей, що живуть з ВІЛ (ЛЖВ) та не знають про свій статус скоротилася з 50% до менше ніж 30%. Кількість ЛЖВ, що отримують антиретровірусну терапію (АРТ) збільшилася протягом 5 років на 75000 осіб та наразі охоплення АРТ складає близько 72% від кількості ЛЖВ, що знають про свій статус. 93% ЛЖВ, що приймають АРТ мають невизначальний рівень вірусного навантаження.

Для досягнення Цілі необхідним є модернізація реформи системи охорони здоров'я.

Також важливими завданнями є:

створення системи біобезпеки та біозахисту на основі принципу «Єдине здоров'я», спрямованої на захист населення, суспільства і держави від прямого або опосередкованого (через середовище життєдіяльності людини) впливу небезпечних факторів, в тому числі таких, що можуть призвести до надзвичайних ситуацій та становити загрозу національній та міжнародній безпеці.

забезпечення епідеміологічного благополуччя населення шляхом охоплення профілактичними щепленнями 95% громадян через сталу систему закупівель імунобіологічних препаратів згідно з календарем щеплень, яка забезпечить на 100% потребу, функціонування ефективних регіональних команд у складі регіональних закладів громадського здоров'я, які здійснюватимуть управління запасами імунобіологічних препаратів (вакцин) та медичних виробів, які використовуються для профілактичних щеплень;

запуск національної системи крові, як складової частини системи громадського здоров'я, що на загальнодержавному рівні забезпечує обіг безпечних компонентів донорської крові шляхом створення трирівневої національної системи крові європейського зразка, створення національної референс-лабораторії національної системи крові, запровадження нових методів проведення лабораторних досліджень, створення Національного реєстру донорів крові та її компонентів і осіб, яким заборонено виконувати донорські функції, впровадження програми розвитку безоплатного добровільного донорства з метою підвищення рівня добровільного безоплатного донорства.

В умовах розгортання у світі та Україні пандемії Covid-19 поряд з ризиками хронічної неінфекційної патології додаються ризики погіршення епідемічної ситуації за інфекційними хворобами та хворобами органів дихання. У відповідь на нові виклики, які постали, необхідно:

вибудувати протоколи дій на випадок пандемії (в сфері ОЗ, транспорту, освіти, органів державної та місцевої влади, організацій проведення засідань ВРУ);

мати протоколи поводження із громадянами, які повертаються із територій з підвищеним рівнем загрози пандемії;

збільшити фінансування охорони здоров'я, у тому числі для відновлення санітарно-епідеміологічної служби, зокрема, шляхом реалізації загальнодержавної програми з облаштування (будівництва) інфекційних відділень по всій території країни (на кількість ліжко-місць у % від населення міста чи села) з повним обсягом сучасного обладнання та необхідних матеріалів) і т. п.;

створити (за підтримки) замкнуті цикли вітчизняного виробництва медичних товарів, фармацевтичних препаратів, обладнання, а також сировини необхідної для ефективної протидії викликам та загрозам пандемій та іншими тяжким захворюванням (рак, ВІЛ, туберкульоз тощо).

ЦІЛЬ 4. ЯКІСНА ОСВІТА

ЦСР 4 «Якісна освіта» охоплює два основні напрями - забезпечення всеохоплюючої і якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх.

Загалом, з 14 індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної амбітної Цілі 4, за 3 досягнутий цільовий індикатор та за 2 існує висока вірогідність досягнення визначених цільових значень на горизонті 2020; 2 індикатори мають позитивну динаміку; за 3 індикаторами спостерігається негативна динаміка порівняно із 2015 роком (що з високою вірогідністю може свідчити про практичну недосяжність на горизонті до 2020 року). 4 індикатори не мають цільових орієнтирів і розглядаються як допоміжні.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
4.1. Забезпечити доступність якісної шкільної освіти для всіх дітей та підлітків	●	4.1.2. Кількість учнів денних закладів загальної середньої освіти у розрахунку на одного вчителя, на початок навчального року	8,50	8,77	8,90	9,15	9,39	9,50 ¹¹
4.2. Забезпечити доступність якісного дошкільного розвитку для всіх дітей	●	4.2.1. Показник охоплення дітей віком 5 років закладами дошкільної освіти та структурними підрозділами юридичних осіб публічного та приватного права, %	70,6	69,8	69,5	69,1	-	80,0
4.3. Забезпечити доступність професійної освіти	●	4.3.1. Відношення кількості вступників до закладів професійної (професійно-технічної) освіти до загальної кількості місць у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, що фінансуються з державних та місцевих бюджетів	84	93	76	85	85 ¹	86 ¹²
4.4. Підвищити якість вищої освіти та забезпечити її тісний зв'язок з наукою, сприяти формуванню в країні міст освіти та науки	●	4.4.1. Кількість українських міст, що є членами Глобальної мережі міст ЮНЕСКО, що навчаються	-	1	4	4	4	
4.5. Збільшити поширеність серед населення знань і навичок, необхідних для отримання гідної роботи та підприємницької діяльності	●	4.5.1. Рівень участі населення у формальних та неформальних видах навчання та професійної підготовки, %	9,2	9,0	8,7	8,6	-	10,0
	●	4.5.2. Частка населення, яке	48,9	53,0	58,9	62,6	-	59,0

¹¹ Дані МОН (надані Мінекономіки у робочому порядку у ході підготовки Добровільного національного огляду щодо реалізації Україною ЦСР).

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
		повідомило, що за останні 12 місяців користувалось послугами Інтернету, %						
4.6. Ліквідувати гендерну нерівність серед шкільних учителів	●	4.6.1. Частка чоловіків серед педагогічних працівників, %	14,79	14,40	14,32	13,38	13,04	17,0
4.7. Створити у школах сучасні умови навчання, включаючи інклюзивне, на основі інноваційних підходів	●	4.7.1. Частка закладів загальної середньої освіти у сільській місцевості, що мають доступ до мережі Інтернет, %	85,9	89,0	91,1	91,5	95,2	85,0*
	●	4.7.2. Частка закладів загальної середньої освіти у сільській місцевості, в яких комп'ютери використовуються в освітньому процесі, %	72,3	95,1	96,6	98,2	98,7	65,5**
	●	4.7.3. Частка денних закладів загальної середньої освіти, у яких організовано інклюзивне навчання, %	-	8,98	16,17	24,45	35,14	40,00 ¹

* при визначенні цього цільового орієнтира, як база використовувались попередні дані 2015 року, які становили 81,6;

** при визначенні цього цільового орієнтира, як база використовувались попередні дані 2015 року, які становили 60,5.

Започатковані у 2016-2019 роки реформи у сфері освіти були спрямовані на:

створення сучасного, безпечного та інклюзивного освітнього середовища, забезпечення рівного доступу до якісної загальної середньої освіти (впровадження Нової української школи), яка відповідає принципам дитиноцентризму, педагогіки партнерства (вчителі вмотивовані та кваліфіковані), наскрізного процесу виховання, базується на цінностях компетентісно орієнтованого навчання, передбачає реальну автономію закладів освіти та справедливе фінансування;

забезпечення доступності та реалізації права на здобуття професійної (професійно-технічної) освіти, перепідготовку та підвищення кваліфікації для громадян України, у тому числі осіб з особливими освітніми потребами, а також іноземців та осіб без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, відповідно до їх покликань, інтересів і здібностей;

здійснення суттєвих змін щодо управління та фінансування у сфері професійної (професійно-технічної) освіти;

переформування принципів фінансування закладів освіти – перевага у фінансуванні надається закладам освіти з підготовки студентів технічних, природничих та аграрних спеціальностей (адже саме від них залежить сталий технологічний розвиток країни);

більше фінансування отримуватимуть ті заклади вищої освіти, які мають кращі результати своєї діяльності (вищу зайнятість випускників, більше замовлень від бізнесу та міжнародних грантів, а також входять до міжнародних рейтингів); запроваджений регіональний коефіцієнт, який дає додаткове фінансування університетам, що знаходяться поза м. Київ.

Реалізація зазначених ініціатив дозволила досягти:

збільшення частки населення, яке повідомило, що за останні 12 місяців користувалось послугами Інтернету з 48,9% у 2015 році до 62,6% у 2018 році, що більше цільового орієнтира у 59,0% у 2020 році, завдяки підвищенню суспільного інтересу до онлайн-контенту, а також у зв'язку зі спрощенням порядку отримання багатьох соціальних послуг через Інтернет. Це збільшує зацікавленість населення до глобальних комунікаційних можливостей. Очікується, що поживавлення у цьому напрямі матиме місце і у 2020 році, зокрема й у зв'язку з масовою соціальною ізоляцією, зумовлену заходами із запобігання поширенню коронавірусної хвороби Covid-19;

збільшення частки закладів загальної середньої освіти у сільській місцевості, що мають доступ до мережі Інтернет;

збільшення частки закладів загальної середньої освіти у сільській місцевості, в яких комп'ютери використовуються в освітньому процесі, завдяки пріоритетності цифровізації освіти;

Серед позитивних тенденцій також слід відмітити:

збільшення кількості учнів денних закладів загальної середньої освіти у розрахунку на одного вчителя, на початок навчального року з 8,50 у 2015 році до 9,39 у 2019 році завдяки здійсненню оптимізації закладів загальної середньої освіти та, зокрема, формуванню мережі опорних шкіл із філіями (з 2016 року, коли в Україні було утворено 137 опорних шкіл, їх кількість зросла до 887 наприкінці 2019 року);

зростання частки денних закладів загальної середньої освіти, в яких організовано інклюзивне навчання, з 8,98 % у 2016 році до 35,14% у 2019 році завдяки реалізації положень прийнятого у 2017 році Закону України «Про освіту»;

Довідково: Закон України «Про освіту» гарантує право на інклюзивне навчання та створення інклюзивних класів, а також передбачає а) проведення (надання) додаткових корекційно-розвиткових занять (послуг), що визначені індивідуальною програмою розвитку для учнів інклюзивних класів, за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами; б) введення у школах відповідно до Типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти, затверджених наказом МОН від 06.12.2010 року № 1205 (у редакції наказу МОН від 01.02.2018 року № 90), посади асистента вчителя для роботи з учнями з особливими потребами з розрахунку 1 ставка на клас, у якому навчаються такі діти; в) формування мережі інклюзивно-ресурсних центрів.

започаткування практики приєднання українських міст до членства у Глобальній мережі міст ЮНЕСКО, наразі їх вже 4: Мелітополь, Нікополь, Павлоград, Новояворівськ;

зростання показника відношення кількості вступників до закладів професійної (професійно-технічної) освіти до загальної кількості місць у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, що фінансуються з державних та місцевих бюджетів, з 76% у 2017 році до 85% у 2018 та 2019 роках завдяки: реалізації заходів з оптимізації управління та фінансування у сфері професійної (професійно-технічної) освіти; відновленню позитивної динаміки виконання показників державного й регіонального

замовлення на підготовку робітничих кадрів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Довідково: падіння цього показника мало місце у 2016-2017 роках (з 93% до 76%), що спричинено, насамперед, зміною моделі фінансування професійної (професійно-технічної) освіти - відповідно до статті 27 Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» з 01.01.2016 фінансування видатків на підготовку робітничих кадрів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти було передано з державного бюджету на місцеві (область, міста обласного значення, міста обласного значення – обласні центри).

Недостатньо динамічний прогрес зумовлений дією низки чинників негативного характеру, серед яких слід виділити: складну демографічну ситуацію в регіонах України; втрату привабливості та престижності професійної (професійно-технічної) освіти; відсутність стратегічного бачення місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування ролі системи професійної (професійно-технічної) освіти у розвитку регіону; недостатній внесок цих органів у підтримку професійної (професійно-технічної) освіти на регіональному рівні; пасивну позицію окремих керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти; недостатню роботу з професійної орієнтації населення тощо.

Разом з тим, спостерігаються тривожні тенденції:

зменшення показника охоплення дітей віком 5 років закладами дошкільної освіти та структурними підрозділами юридичних осіб публічного та приватного права - з 70,6% у 2015 році до 69,1 у 2018 році. Це зумовлено тим, що впродовж 2015-2018 років відбулось зменшення мережі закладів дошкільної освіти та дошкільних груп при закладах загальної середньої освіти, де діти старшого дошкільного віку здобували дошкільну освіту. Тому діти старшого дошкільного віку, не охоплені закладами дошкільної освіти, здобувають дошкільну освіту за сімейною формою або за допомогою фізичних осіб, які надають відповідні послуги. Крім того, у сільській місцевості, де відсутні заклади дошкільної освіти, не завжди є можливим організувати підвезення дітей до існуючих закладів;

Довідково: мережу закладів дошкільної освіти складали у 2015 році 14 813 закладів; у 2016 році - 14 949; у 2017 році - 14 907; у 2018 році - 14 898 відповідно.

Кількість дошкільних груп при закладах дошкільної освіти скорочувалась: у 2015/16 н.р. - 2 202 групи; у 2017/18 н.р. - 1 905 груп; у 2018/19 н.р. - 1 792 групи.

зниження рівня участі населення у формальних та неформальних видах навчання та професійної підготовки з 9,2% у 2015 році до 8,6% у 2018 році;

зменшення частки чоловіків серед педагогічних працівників, що обумовлено тим, що низький соціальний статус педагогічних працівників та неконкурентна заробітна плата на ринку праці не мотивує чоловіків до педагогічної діяльності.

Для забезпечення досягнення ЦСР 4 необхідно:

завершити впровадження Нової української школи на рівні початкової школи та забезпечити якісний перехід до реалізації реформи на рівні базової середньої освіти;

імплементувати положення новоприйнятого Закону України «Про повну загальну середню освіту», що сприятиме підвищенню соціального статусу та заробітної плати педагогічних працівників, забезпеченню належних умов їх професійного зростання, підвищенню у цілому престижності професії учителя;

завершити реформування системи професійної (професійно-технічної) освіти, вжити невідкладних заходів щодо прийняття Закону України «Про професійну освіту», що сприятиме підвищенню престижності професійної (професійно-технічної) освіти;

напрацьовувати спільно з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування стратегічне бачення ролі професійної (професійно-технічної) освіти у розвитку регіону, організувати системну роботу з професійної орієнтації молоді;

ухвалити Концепцію розвитку дошкільної освіти, прийняти Закон України «Про дошкільну освіту» та Базовий компонент дошкільної освіти, що сприятимуть розширенню можливостей для отримання якісної та сучасної дошкільної освіти, підняття рівня охоплення нею дітей дошкільного віку, підвищення заробітної плати вихователям;

прийняти Національну стратегію розвитку інклюзивної освіти на 2020-2030 рр. та план заходів до неї, що дозволить консолідувати зусилля центральних та місцевих органів влади, закладів освіти, громад, міжнародних та українських громадських організацій щодо розвитку інклюзивної освіти, створити умови для подальшої деінституалізації закладів освіти в інтересах дитини.

пришвидшити реалізацію реформи цифровізації освіти, зокрема щодо забезпечення шкіл електронними підручниками та іншими електронними освітніми ресурсами, а також впровадження спеціального інформаційного ресурсу в мережі Інтернет - Національної освітньої електронної платформи, на якій розміщуватимуться е-підручники, дистанційні курси, навчальні програми, підручники, посібники та інші освітні ресурси. Такий ресурс сприятиме: розвитку технологій дистанційної освіти, що, зокрема, особливо необхідні під час несприятливих ситуацій епідеміологічного, техногенного чи природного характеру, збройної агресії та ін.; технологічному забезпеченню Нової української школи; створенню сучасних умов для ефективного розвитку сфери освіти; створенню єдиної інформаційної мережі ресурсів та баз даних освітнього процесу; створенню інтерактивного середовища закладів освіти для вчителів, учнів, батьків, керівників закладів (з персональними кабінетами цих категорій користувачів Національної платформи); накопиченню та систематизації даних освітнього процесу; створенню сприятливого середовища для розвитку національного виробництва електронних освітніх ресурсів, сервісів та електронних підручників; розвитку електронного навчання і формування інформаційно-комунікаційної компетентності учасників освітнього процесу в Україні.

В умовах розгортання в Україні пандемії Covid-19 необхідно розвивати нові форми, у тому числі дистанційне навчання.

ЦІЛЬ 5. ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ

ЦСР 5 «Гендерна рівність» охоплює завдання, пов'язані з забезпеченням рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у різних сферах життя, а також викоринення гендерно зумовленої дискримінації та насильства.

Загалом, з 20-ти індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної Цілі 5, за вісьмома показниками наразі даних немає, або наявні дані лише за один рік, що унеможливорює оцінку змін. З 12-ти за 9-ма має місце позитивна динаміка, в тому числі за шістьма – досягнення визначених цільових меж на горизонті до 2020 року є цілком реалістичним.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
5.1. Створити умови для ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок і дівчат	●	5.1.1. Кількість нормативно-правових актів, переглянутих або прийнятих з метою забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та недопущення дискримінації щодо жінок і дівчат, одиниць	-	-	-	4	5	3
5.2. Знизити рівень гендерно-зумовленого та домашнього насильства, забезпечити ефективне запобігання його проявам та своєчасну допомогу постраждалим		5.2.1. Частка жінок і дівчат віком від 15 років, які будь-коли перебували у партнерстві з чоловіком, що піддавалися фізичному, сексуальному або психологічному насильству з боку теперішнього або попереднього інтимного партнера протягом останніх 12 місяців, за формою насильства та віком, %*	-	-	-	-	-	-
	●	5.2.2. Кількість звернень щодо домашнього насильства, тисяч	-	-	96,2	110,7	130,5	108**
		5.2.3. Кількість створених спеціалізованих служб підтримки постраждалих від домашнього насильства, осіб	-	-	-	160		
	●	5.2.4. Кількість дітей, постраждалих від жорстокого поводження	-	-	1 869	2 244	2 122	
		5.2.5. Кількість осіб, які пройшли програми для кривдників	-	-	-	588		
	●	5.2.6. Кількість спеціалістів, які пройшли навчання з питань запобігання та протидії домашньому насильству	-	-	250	300	8 337	
	●	5.2.7. Кількість спеціалістів, які пройшли навчання з питань запобігання та протидії дискримінації стосовно жінок	-	-	560	496		
	●	5.2.8. Кількість наданих соціальних послуг відповідно до потреб осіб, які звернулися щодо домашнього насильства	-	-	17 406	17 178	24 035	
	●	5.2.9. Кількість проведених інформаційних компаній щодо протидії домашньому насильству	-	-	6 575	6 964		
	●	5.2.10. Кількість осіб, які були охоплені інформаційними компаніями щодо протидії домашньому насильству	-	-	8 000	10 000		
		5.2.11. Відсоток зростання нульової толерантності до усіх проявів насильства серед населення України	-	-	-	-		

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
		5.2.12. Відсоток фінансової забезпеченості регіональних програм щодо протидії домашньому насильству, за рахунок відповідних місцевих бюджетів	-	-	-	-		
5.3. Заохочувати спільну відповідальність у веденні господарства та вихованні дитини		5.3.1. Співвідношення тривалості неоплачуваної домашньої роботи (ведення господарства, догляд за дітьми та іншими родичами тощо) жінок і чоловіків, %	-	-	-	-		
5.4. Забезпечити рівні можливості представництва на вищих рівнях прийняття рішень у політичному та суспільному житті	●	5.4.1. Частка жінок серед депутатів Верховної Ради України, %	12	12	12	12	20,6	30
	●	5.4.2. Частка жінок серед депутатів обласних рад та місцевих рад міст обласного значення, %	25	25	25	25	25	20***
	●	5.4.3. Частка жінок на державній службі у розрізі категорій посад «А», «Б», «В», %	-	22,2 ¹²	22,8 ¹³	26,7 ¹³	17,64 ¹³	
5.5. Розширити доступ населення до послуг з планування сім'ї та знизити рівень підліткової народжуваності	●	5.5.1. Коефіцієнт народжуваності у віці до 20 років, на 1000 жінок віком 15-19 років	27,3	25,3	22,4	19,7		20
5.6. Розширити економічні можливості жінок	●	5.6.1. Співвідношення середньої заробітної плати жінок і чоловіків, %	74,9	74,6	78,8	77,7		80
		5.6.2. Рівень зайнятості жінок віком 25-44 роки, які мають дітей віком 3-5 років, %	59	-	-	-		63,0

* дані будуть доступні після прийняття наказу Мінсоцполітики про затвердження форм звітності про випадки домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі з 2021 року та проведення соціологічного обстеження;

** при визначенні цього цільового орієнтира, як база використовувались попередні дані 2015 року, які становили 103,1;

*** при визначенні цього цільового орієнтира, як база використовувались попередні дані 2015 року, які становили 14.

Започатковані у 2016-2019 роках реформи для забезпечення гендерної рівності, спрямовані на інтеграцію гендерних підходів в усі сфери життєдіяльності суспільства, створили можливість досягти цільові орієнтири за індикаторами ЦСР, зокрема щодо збільшення кількості нормативно-правових актів, шляхом перегляду діючих та прийняття нових з метою забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та недопущення дискримінації щодо жінок і дівчат.

Так, було ухвалено закони: «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2017), «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» (2017), «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях» (2018), «Про забезпечення рівних прав та

¹² Дані НАДС (надані Мінекономіки листом від 24.03.2020 №2502/94-20 у ході підготовки Добровільного національного огляду щодо реалізації Україною ЦСР).

можливостей жінок і чоловіків» (2018); наприкінці 2019 року прийнято новий Виборчий кодекс України (2019), яким вводяться 40% гендерні квоти при висуванні партіями кандидатів у народні депутати України. Гендерні питання були внесені до Плану дій Уряду на 2018 та на 2019 роки, закріплені у: Державній соціальній програмі забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року (2018), Національному плані дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (2018), оновленому Національному плані дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 (2018), Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року (2018).

Гендерний компонент інтегровано до низки важливих державних стратегічних та галузевих нормативних документів. Зміцнено національний механізм забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків. З 2017 року координацію взаємодії центральних органів виконавчої влади з питань гендерної рівності було включено до повноважень Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України. Це забезпечило узгоджене впровадження гендерної політики на найвищому рівні. Також було введено посаду Урядового уповноваженого з питань гендерної політики.

Вдалось досягти прогресу за показником із збільшення кількості звернень щодо домашнього насильства з 96,2 тисяч у 2017 році до 130,5 тисяч звернень у 2019 році, що перевищила цільовий орієнтир, визначений на 2020 рік (108 тисяч). Це відбулося завдяки розбудові системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на виконання Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та удосконаленню національного механізму міжвідомчої взаємодії у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Збільшення кількості звернень щодо домашнього насильства свідчить про позитивну тенденцію розуміння жінками, чоловіками та дітьми факту порушення їхніх прав, зростання рівня довіри до органів державної влади.

Позитивними тенденціями є:

розгортання інформаційних кампаній щодо протидії домашньому насильству;

зростання кількості осіб, які були охоплені інформаційними компаніями щодо протидії домашньому насильству, що відбулося завдяки збільшенню кількості інформаційних кампаній з питань поширення політики «нульової толерантності» серед членів суспільства, запланованих і проведених Мінсоцполітики та структурними підрозділами облдержадміністрацій, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, та проведенню відповідних превентивних заходів;

зростання частки жінок серед депутатів обласних рад та місцевих рад міст обласного значення, що відбулося завдяки проведенню інформаційно-просвітницьких кампаній, спрямованих на подолання стереотипів щодо ролі жінок і чоловіків у політиці, заохочення жінок брати участь у політиці, організації роботи Шкіл лідерства для жінок-кандидаток у депутати місцевих рад (у 2019 році такі Школи працюють у 15 областях України);

зниження коефіцієнту народжуваності у віці до 20 років у розрахунку на 1000 жінок віком 15-19 років. Це відбулося завдяки підвищенню обізнаності жінок щодо планування народження дітей, а також підвищенню економічної самостійності дівчат та жінок;

збільшення кількості спеціалістів, які пройшли навчання з питань запобігання та протидії домашньому насильству з 250 спеціалістів у 2017 році до 300 спеціалістів у 2018 році та 8 337 спеціалістів у 2019 році. Це було досягнуто завдяки системній

роботі з координації забезпечення діяльності та підвищення кваліфікації фахівців, до компетенції яких належать питання запобігання та протидії насильству; проведенню з 2018 по 2019 роки навчань 7 820 осіб, з яких: 5 324 державні службовці та 2 496 посадових осіб місцевого самоврядування за програмами підвищення кваліфікації, до яких включено модулі та теми за сферами дії Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок із забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; проведенню тренінгів та підвищення кваліфікації; започаткуванню тренінгового курсу «Школа тренерів/ок з проведення гендерно-правової експертизи» за підтримки ООН Жінки тощо;

збільшення кількості наданих соціальних послуг відповідно до потреб осіб, які звернулися щодо домашнього насильства, у тому числі завдяки приєднанню органів місцевого самоврядування до Європейської хартії рівності жінок і чоловіків на місцевому рівні *(цей процес розпочався у 2017 році, а на сьогодні до Хартії приєдналося 60 місцевих рад різного рівня. Важливою подією стало приєднання 12 листопада 2019 року до Хартії міста Києва)*;

зростання співвідношення середньої заробітної плати жінок і чоловіків з 74,9% у 2015 році до 77,7% у 2018 році, що дозволяє при продовженні такої тенденції очікувати на досягнення цільового орієнтира 80 % у 2020 році. Це відбулося завдяки:

реалізації політики, спрямованої на збільшення кількості зайнятих жінок у середньому та малому підприємстві, фінансовій інклюзії та розширенню доступу жінок до кредитів;

збільшення частки жінок серед депутатів Верховної Ради України (IX скликання) після проведення у 2019 році дострокових виборів до 20,6 % (цільовий орієнтир 30%).

Про наявність проблем свідчить:

збільшення кількості дітей, постраждалих від жорстокого поводження – з 1869 осіб у 2017 році до 2 244 осіб у 2018 році (за даними Мінсоцполітики, 2 122 дітей у 2019 році);

розширення кола жінок, які стикаються з множинною дискримінацією та потребують нових видів соціальної допомоги *(із понад 1,4 млн внутрішньо переміщених осіб, 60 % жінок)*;

збереження високого рівня гендерної сегрегації (горизонтальної та вертикальної) на ринку праці, поширене дискримінаційне ставлення роботодавців до працівниць-жінок як на рівні працевлаштування, так і кар'єрного зростання; поширення дискримінації за віком, в першу чергу жінок і чоловіків старших за 45 років, жінок віком до 35 років, вагітних жінок та жінок з маленькими дітьми;

тінізація зайнятості (із загальної кількості неформально зайнятого населення жінки складають близько 40%, що знижує їх рівень соціальної захищеності та можливості скористатися законодавчо встановленими соціальними гарантіями). Ця проблема є особливо гострою для жінок, що проживають у сільській місцевості;

низьке представництво жінок серед голів об'єднаних територіальних громад (якщо до початку реформи децентралізації у 2016 році серед голів сільських та селищних рад жінки становили близько 50 %, то на сьогодні, серед голів об'єднаних територіальних громад менше 20 % жінок, що пов'язано із наділенням голів об'єднаних територіальних громад широкими повноваженнями щодо розподілу фінансових ресурсів в громаді);

недостатня правова обізнаність громадян з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та дискримінації за ознакою статі;

недостатня поінформованість громадян щодо процедур, органів та установ, які протидіють дискримінації за ознакою статі у різних сферах – від запобігання домашньому насильству й до протидії порушенню їх трудових прав за ознакою статі на робочому місці;

брак даних з розподілом за статтю, віком та іншими необхідними ознаками у більшості галузей, за винятком демографічної та медичної статистики, недостатність людських та технічних ресурсів для обробки таких даних у разі їх введення.

Для забезпечення прогресу у досягненні ЦСР 5 необхідно:

зміцнення національного механізму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на центральному та місцевому рівнях;

розширення міжнародних зобов'язань Україні у царині гендерної рівності та розширення прав та можливостей жінок;

продовження удосконалення нормативно-правової бази, зокрема щодо сексуального-насильства, пов'язаного зі збройною агресією;

застосування гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів та впровадження гендерного бюджетування;

удосконалення процедури гендерно-правової експертизи;

впровадження гендерного бюджетування;

подолання гендерних стереотипів, у тому числі шляхом прийняття та реалізації Національної комунікаційної стратегії України у сфері гендерної рівності;

удосконалення статистичної та адміністративної звітності в частині розширення показників з розподілом за статтю, віком та іншими необхідними ознаками;

заповнення існуючих прогалин у даних, що стосуються поширення гендерно зумовленого та домашнього насильства, а також непропорційного розподілу неоплачуваної роботи в домашньому господарстві між жінками та чоловіками, за допомогою проведення спеціальних обстежень населення, програми яких ґрунтуються на міжнародних стандартах (наприклад, Медико-демографічне обстеження населення та обстеження з питань робочого часу);

забезпечення сталості місцевих механізмів запобігання і протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, розвиток системи послуг для постраждалих, запуск та підтримка спеціалізованих служб на рівні місцевих громад тощо.

ЦІЛЬ 6. ЧИСТА ВОДА ТА НАЛЕЖНІ САНІТАРНІ УМОВИ

ЦСР 6 «Чиста вода та належні санітарні умови» охоплює забезпечення наявності та сталого управління водними ресурсами та санітарією.

Загалом, з 12-ти індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної амбітної Цілі 6, за 4-ма визначені цільові межі на горизонті до 2020 року вже досягнуто. Має місце позитивна динаміка порівняно із 2015 роком за 3-ома індикаторами. За 4-ма індикаторами спостерігається негативна динаміка (слід зазначити, що за цими індикаторами цільові орієнтири не визначені). За одним індикатором наразі даних немає.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
6.1. Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання	●	6.1.1. Безпечність та якість питної води за мікробіологічними показниками (по % нестандартних проб)						-
		за типом місцевості проживання						
		міська місцевість	3,1	4,3	4,6	5,1		
		сільська місцевість	7,6	10,4	11,2	11,8		
		за типом водопостачання						
		централізоване	4,6	6,4	6,7	7,7		
		нецентралізоване	18,0	23,1	20,4	23,4		
	●	6.1.2. Безпечність та якість питної води за радіаційними показниками (по % нестандартних проб)						-
		за типом місцевості проживання						
		міська місцевість	-	1,1	4,3	4,0		
		сільська місцевість	-	0,5	6,6	9,8		
		за типом водопостачання						
		централізоване	-	1,1	3,9	4,0		
		децентралізоване	-	0,4	3,0	2,5		
	●	6.1.3. Безпечність та якість питної води за органолептичними, фізико-хімічними та санітарно-токсикологічними показниками (по % нестандартних проб)						-
		за типом місцевості проживання						
		міська місцевість	12,4	13,7	16,2	18,5		
		сільська місцевість	22,5	25,5	27,4	29,8		

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
		за типом водопостачання						
		централізоване	15,7	18,4	20,0	22,7		
		нецентралізоване	32,7	33,2	32,6	34,4		
	●	6.1.4. Частка сільського населення, яке має доступ до централізованого водопостачання, %	25,0	29,0	30,0	30,1		20,0*
	●	6.1.5. Частка міського населення, яке має доступ до централізованого водопостачання, %	99,0	99,0	99,3	99,2		90,0**
6.2. Забезпечити доступність сучасних систем водовідведення, будівництво та реконструкцію водозабірних та каналізаційних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання	●	6.2.1. Частка сільського населення, яке має доступ до централізованих систем водовідведення, %	3,0	2,2	2,5	2,5		-
	●	6.2.2. Частка міського населення, яке має доступ до централізованих систем водовідведення, %	92,0	94,0	95,0	96,1		90,0***
6.3. Зменшити обсяги скидання неочищених стічних вод, у першу чергу з використанням інноваційних технологій водоочищення, на державному та індивідуальному рівнях	●	6.3.1. Обсяги скидів забруднених (забруднених без очистки та недостатньо очищених) стічних вод у водні об'єкти, млн куб. м	875,1	698,3	997,3	952,0	737,2	725,0
	●	6.3.2. Частка скидів забруднених (забруднених без очистки та недостатньо очищених) стічних вод у водні об'єкти у загальному обсязі скидів, %	16,38	12,93	21,15	18,27	13,72	13,00
6.4. Підвищити ефективність водокористування	●	6.4.1. Водоемність ВВП, куб. м використаної води на 1000 грн ВВП (у фактичних цінах)	23,85	19,61	15,27	11,73	10,30	3,20****
	●	6.4.2. Поточна водоемність ВВП, % до рівня 2015 року	100,0	82,23	64,02	49,16	43,19	90,0
6.5. Забезпечити впровадження інтегрованого управління водними ресурсами		6.5.1. Кількість річкових басейнів, для яких затверджено плани управління, одиниць						розробл ється 1 раз на 6 років, з 2024 року

** при визначенні цього цільового орієнтира, як база використовувались попередні дані 2015 року, які становили 17,2;*

*** при визначенні цього цільового орієнтира, як база використовувались попередні дані 2015 року, які становили 89,8;*

**** при визначенні цього цільового орієнтира, як база використовувались попередні дані 2015 року, які становили 87,1;*

***** при визначенні цього цільового орієнтира, як база використовувались попередні дані 2015 року, які становили 3,6.*

Започатковані реформи та реалізація заходів Загальнодержавної цільової програми «Питна вода України» дозволили забезпечити:

збільшення частки сільського та міського населення, яке має доступ до централізованого водопостачання;

збільшення частки міського населення, яке має доступ до централізованих систем водовідведення.

Завдяки кращій очистці стоків водокористувачами внаслідок проведеної модернізації очисних споруд, збільшення очисних потужностей, впровадження нових технологій і отримання водокористувачами більших показників ГДК забруднюючих речовин у зворотних (стічних) водах, що дає підстави показати, що ці води вже не забруднені, дозволило досягти:

зменшення обсягів скидів забруднених (забруднених без очистки та недостатньо очищених) стічних вод у водні об'єкти - з 875,1 млн куб. м у 2015 році до 737,2 млн куб. м у 2019 році;

Довідково: збільшення цього показника мало місце у 2017-2018 роках (з 698,3 млн куб. м у 2016 році до 952,0 млн куб. м у 2018 році), що спричинено, насамперед, відсутністю дієвих заходів з модернізації очисних споруд для забезпечення належної очистки.

зменшення частки скидів забруднених (забруднених без очистки та недостатньо очищених) стічних вод у водні об'єкти з 16,38% у загальному обсязі скидів у 2015 році до 13,72% у 2019 році.

Довідково: збільшення цього показника мало місце у 2017 році (з 12,93% у 2016 до 21,15% у 2017 році), що спричинено внаслідок неефективної роботи очисних споруд.

Позитивною тенденцією є зменшення поточної водоемності ВВП з 100% у 2015 році до 43,19% до рівня 2015 року у 2019 році (тобто, цільовий орієнтир 90,0% на горизонті 2020 року вже досягнутий) та, відповідно, зменшення водоемності ВВП, обчисленої як обсяг куб. м використаної води на 1000 грн ВВП (у фактичних цінах) - з 23,85 у 2015 році до 10,30 у 2019 році. Це досягнуто внаслідок зменшення водоемності у виробництві - використання води на одиницю продукції. Слід зазначити, що динаміка індикатора позитивна, але недостатня для досягнення цільового індикатора 2020 року в 3,20 куб. м використаної води на 1000 грн ВВП. Для такого показника потрібно зменшити рівень використання води у виробництві ще майже у 3 рази.

В цілому, прогрес у досягненні індикаторів цілі є досить суттєвим, але недостатнім у зв'язку з браком фінансування як на державному, так і на місцевому рівнях.

Разом з тим мають місце процеси, які негативно впливають на якість питної води та централізованого водопостачання. Якість питної води у системах водопостачання протягом 2015-2018 років мала тенденцію до погіршення. Зокрема, відбулось:

перевищення нормативів безпечності та якості питної води за мікробіологічними показниками (по % нестандартних проб), радіаційними показниками (по %

нестандартних проб) і органолептичними, фізико-хімічними та санітарно-токсикологічними показниками (по % нестандартних проб);
зниження частки сільського населення, яке має доступ до централізованих систем водовідведення з 3,0% у 2015 році до 2,5% у 2018 році внаслідок нестачі фінансування з бюджетної програми «Питна вода України» на виконання відповідних заходів.

Довідково: у 2013-2017 роках програма була недофінансована, а у 2019-2020 роках вона не фінансувалась взагалі, що негативно вплинуло на своєчасність планового проведення заходів з модернізації існуючих водопровідних споруд і мереж та будівництво нових, та, відповідно, негативно позначилось на якості питної води та централізованому водопостачанні.

Мінрегіоном при підготовці проекту змін до Загальнодержавної цільової програми «Питна вода України» на 2011-2020 роки було опрацьовано пропозиції регіонів України щодо потреб у фінансуванні водопровідно-каналізаційної галузі. Потреба у фінансуванні складає 16,5 млрд. гривень. Однак, Законом України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» Мінрегіону, як головному розпоряднику коштів, не передбачено фінансування на реалізацію заходів цієї Програми. Загальнодержавна цільова програма «Питна вода України» на 2011-2020 роки закінчується у 2020 році. Наразі Мінрегіоном розроблено проект Концепції реалізації державної політики у сфері централізованого питного водопостачання та централізованого водовідведення України, заходами якої передбачаються зміни до Загальнодержавної цільової програми «Питна вода України» на 2011-2020 роки» щодо її продовження до 2030 року. Також Мінрегіоном ведуться роботи із залучення коштів міжнародних фінансових організацій.

Для забезпечення прогресу необхідно:

активізувати заходи: щодо імплементації Директиви ЄС про очистку міських стічних вод; щодо імплементації Нітратної директиви ЄС; щодо впровадження директив у сфері управління водними ресурсами;
модернізувати очисні споруди та продовжити впровадження сучасних методів очистки стічних вод;
розробити плани управління річковими басейнами.

Забезпечення потреб населення у воді є першочерговим завданням.

ЦІЛЬ 7. ДОСТУПНА ТА ЧИСТА ЕНЕРГІЯ

ЦСР охоплює два основні напрями: модернізація енергетичної інфраструктури та підвищення енергоефективності.

Загалом, з 7-ми індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної амбітної Цілі 7, за 4-ма має місце позитивна динаміка, по одному з індикаторів дані будуть наявні у листопаді 2020 року.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
7.1. Розширити інфраструктуру та модернізувати мережі для забезпечення надійного та сталого енергопостачання на основі впровадження інноваційних технологій	●	7.1.1. Виробництво електроенергії, млрд. кВт·год	157,7	154,8	155,4	159,4		163,8
	●	7.1.2. Технологічні витрати електричної енергії в розподільчих електромережах, %	11,5	11,7	11,8	11,8		11,0
		7.1.3. Втрати тепла в тепломережах, %					листопад 2020 року	
7.2. Завдання Забезпечити диверсифікацію постачання первинних енергетичних ресурсів	●	7.2.1. Максимальна частка імпорту первинних енергоресурсів (крім ядерного палива) з однієї країни:						<15
		вугілля (2701)	54,3	66,7	67,0	70,2	68,6	
		нафта (2709)	99,9	97,4	85,2	94,2	76,7	
		газ природний (271121)	37,3	29,5	40,5	37,3	45,1	
	●	7.2.2. Частка одного постачальника на ринку ядерного палива, %	91,6	60,9	58,6	61,4	55,4	<70
7.3. Завдання Збільшити частку енергії з відновлюваних джерел у національному енергетичному балансі, зокрема за рахунок уведення додаткових потужностей об'єктів, що виробляють енергію з відновлюваних джерел	●	7.3.1. Частка енергії, виробленої з відновлюваних джерел, у загальному кінцевому споживанні енергії, %	4,9	5,8	6,7	7,0		11,0
7.4. Підвищити енергоефективність економіки	●	7.4.1. Енергоємність ВВП (витрати первинної енергії	0,282	0,288	0,267	0,269		0,20

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
		на одиницю ВВП), кг н. е. на міжнародний долар за ПКС 2011						

Перед енергетичним сектором України постали нові виклики.

Перший - збройна агресія Російської Федерації кардинально змінила ситуацію в енергетичному секторі через шантаж російських державних корпорацій та загрозу зриву постачання енергетичних ресурсів з Росії (природного газу, ядерного палива, нафти та нафтопродуктів).

Другий - у світі відбуваються зміни у підходах до формування енергетичної політики держав: здійснюється перехід від застарілої моделі функціонування енергетичного сектору, в якому домінували великі виробники, викопне паливо, неефективні мережі, недосконала конкуренція на ринках природного газу, електроенергії, вугілля – до нової моделі, в якій створюється більш конкурентне середовище, вирівнюються можливості для розвитку й мінімізується домінування одного з видів виробництва енергії або джерел та/або шляхів постачання палива. Разом з цим віддається перевага підвищенню енергоефективності й використанню енергії із відновлюваних джерел. Впровадження заходів із запобігання та адаптації до зміни клімату також є одним із пріоритетів глобального розвитку енергетики.

Враховуючи нові виклики, у 2017 році Урядом було прийнято та наразі реалізується оновлена Енергетична стратегія України на період до 2035 року "Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність". Виконання заходів в рамках Стратегії дозволило:

збільшити обсяги виробництва електричної енергії зі **157,7 млрд. кВт·год** у 2015 році до **159,4 млрд. кВт·год** у 2018 році завдяки збільшенню електроспоживання зі 148,3 млрд. кВт·год у 2015 році до 151,1 млрд. кВт·год у 2018 році та збільшенню експортних поставок з 3,6 млрд. кВт·год у 2015 році до 6,2 млрд. кВт·год у 2018 році;

Довідково: у 2018 році відповідно до сприятливої гідрометеорологічної ситуації в басейні річок Дніпро та Дністер обсяг виробітку електроенергії ГАЕС склав 10,4 млрд. кВт·год, що значно більше ніж у 2015 році. Також відповідно до темпів введення в експлуатацію об'єктів відновлюваної енергетики обсяг виробництва електроенергії досяг 2,6 млрд. кВт·год у 2018 році;

зменшити частку одного постачальника на ринку ядерного палива з **91,6%** у 2015 році до **55,4%** у 2019 році (цільовий індикатор 2020 – < 70) завдяки укладанню нових партнерських угод з провідним виробником – компанією Westinghouse Electric;

збільшити частку енергії, виробленої з відновлюваних джерел, у загальному кінцевому споживанні енергії з **4,9%** у 2015 році до **7%** у 2018 році, що дає підстави очікувати на досягнення цільового індикатору, визначеного на 2020 рік (11%), завдяки зростанню обсягів встановленої потужності об'єктів відновлюваної енергетики. Так, в електроенергетичному секторі відбулося зростання встановленої потужності об'єктів відновлюваної енергетики завдяки системі державної підтримки за моделлю "зеленого" тарифу. У секторі теплоенергетики зростання встановленої потужності об'єктів відновлюваної енергетики відбулося у зв'язку із запровадженням стимулюючих тарифів для теплогенеруючих підприємств, що виробляють теплову енергію з альтернативних джерел енергії на рівні 90% середньозваженого тарифу на теплову енергію, вироблену з використанням природного газу;

зменшити енергоємність ВВП з **0,282** кг н. е. на міжнародний долар за ПКС 2011 у 2015 році до **0,269** кг н. е. на міжнародний долар за ПКС 2011 у 2018 році, що відбулось в тому числі, з причини скорочення виробництва в енергоємних секторах економіки.

Проте інтенсивність змін є недостатньою і потребує прискорення. Головними причинами відставання від визначеної траєкторії є складна соціально-економічна ситуація в Україні та гостра нестача фінансових ресурсів для реалізації якісних реформ паливно-енергетичного комплексу.

Не вдалося забезпечити зменшення технологічних витрат електричної енергії в розподільчих електромережах, які з 11,5% у 2015 році підвищилися до 11,8% у 2018 році внаслідок незадовільного технічного стану об'єктів електричних мереж (потребують капітального ремонту, реконструкції чи повної заміни близько 52% електричних мереж). Незадовільними темпами виконується завдання зменшення частки імпорту первинних енергоресурсів (крім ядерного палива) з однієї країни, зокрема: по вугіллю вона зросла з 54,3% у 2015 році до 68,6% у 2019 році, внаслідок втрати всіх шахт, де видобувається вугілля антрацитової групи, по нафті зменшилась з 99,9% до 76,7% відповідно, по газу природному збільшилась і становила 45,1% внаслідок підготовки України та європейських газових трейдерів до того, що Російська Федерація може припинити транзит свого газу через Україну.

Проблемами, які лишаються невирішеними і стримують прогрес у досягненні ЦСР 7, є:

В електроенергетичному комплексі

незадовільний технічний стан об'єктів електричних мереж (частка електричних мереж, які потребують капітального ремонту, реконструкції чи повної заміни становить 52%);

низька якість технічного обслуговування електричних мереж.

За останні роки кількість промислово-виробничого персоналу, задіяного в експлуатації об'єктів електричних мереж, зменшилась в 1,5 рази. Кількість спеціалізованої техніки та механізмів, які використовуються для обслуговування електричних мереж, у т. ч. автовишок, та підлягають списанню, досягає 30%. Незважаючи на наповнення операторами систем розподілу (ОСР) планів розвитку та інвестиційних програм заходами з розвитку електричних мереж, обсяги оновлення мереж покривають лише незначну частку від наявної потреби. Сума необхідних капітальних інвестицій у розподільчі мережі з точки зору перспектив у понад 3 рази перевищує обсяги фактичного фінансування. Таким чином, за відсутності додаткових джерел фінансування ремонтно-експлуатаційних робіт на об'єктах електромереж процес їх старіння зупинити неможливо. Крім того, ОСР, в умовах їх монопольного становища, не виявляють зацікавленості до впровадження "пілотних" проектів з розвитку розподільчих електричних мереж без додаткового фінансового стимулювання.

У сфері функціонування ринку природного газу

відсутність для України з 2015 року альтернативи імпорту газу з європейського напрямку. За підсумками 2019 року обсяги імпорту газу зросли на 34,9% до 14,2 млрд. куб. м. До газосховищ за 2019 рік закачали 13,1 млрд. куб. м газу – на 34% більше, ніж протягом 2018 року.

30 грудня 2019 року, за 1 добу до закінчення угоди про транзит, Україна та Російська Федерація підписали новий контракт про транзит природного газу, а також низку інших домовленостей. Серед них, зокрема, відмова українського "Нафтогазу" та

російського "Газпрому" від взаємних судових спорів, а також виплата "Газпромом" 2,9 млрд. дол. США компенсації за рішенням арбітражів.

Для забезпечення енергетичної безпеки, балансової надійності та нормального режиму роботи електроенергетичної сфери необхідно:

- 1) удосконалити нормативно-правову базу за наступними напрямками в максимально короткі терміни часу, а саме: внести зміни до Правил ринку щодо перегляду/скасування встановлених обмежень цін на балансуємому ринку та ринку допоміжних послуг таким чином, щоб ціноутворення не знижувало забезпеченість ОЕС України потужностями для балансування, необхідними для її надійної роботи; забезпечити при встановленні квот підтримки суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з відновлюваних джерел енергії, обов'язкову умову для інвесторів одночасного забезпечення високоманеврової генерації або систем типу Energy Storage; внести до Кодексу системи передачі та Правил ринку зміни, якими робота накопичувачів енергії (електроакумуляуючих станцій, гідроакумуляуючих станцій та інших) відповідно до потреб ОЕС України буде рентабельною; прискорити впровадження відповідальності генерації з ВДЕ за небаланси;
- 2) вжити заходи із забезпечення розвитку генерації, систем регулювання та підтримки частоти (СРПЧ), а також систем акумуляування, необхідних для виконання вимог щодо відповідності (достатності) генеруючих потужностей, а саме: забезпечити будівництво нових маневрових потужностей зі швидким стартом, СРПЧ, ввести додатково не менше 200 МВт потужностей акумуляування електричної енергії; опрацювати питання щодо реалістичності реалізації та доцільності коригування Національного плану скорочення викидів від великих спалювальних установок (НПСВ); для недопущення проблем з достатністю генерації через невиконання НПСВ на рівні 2025 року якнайшвидше розпочати екологічну модернізацію блоків ТЕС або розпочати нове будівництво; забезпечити, щоб обсяги річних квот підтримки суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з відновлюваних джерел енергії, не перевищували можливості ОЕС України щодо їх повної інтеграції без обмежень видачі потужності;
- 3) для забезпечення технічного переоснащення інфраструктури операторів систем розподілу електричної енергії перейти до нової моделі тарифоутворення – RAB-регулювання, що надасть можливість належного фінансування проектів з підвищення енергоефективності роботи електричних мереж та сприятиме активному розвитку електроенергетики в цілому;
- 4) провести ряд змін у функціонуванні ринків природного газу, нафти та продуктів їх переробки, зокрема: здійснити заходи стосовно нарощення власного видобутку природного газу і нафти завдяки лібералізації ринків та послаблення податкового навантаження; урегулювати питання провадження біржової та клірингової діяльності на ринку природного газу; доцільно здійснити превентивні заходи з регулювання ринку (встановити вимоги до бірж та інших правових форм організованої торгівлі природним газом щодо прозорості їх діяльності, до суб'єктів господарювання, які мають намір провадити або вже провадять клірингову діяльність та/або діяльність центрального контрагента; визначити засади регулювання зазначених видів діяльності; дослідити можливість і доцільність відновлення діяльності нині закритих нафтопереробних підприємств з подальшим відновленням виробництва, залученням партнерів до управління ними, їх продажем або виведенням з експлуатації).

ЦІЛЬ 8. ГІДНА ПРАЦЯ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання» охоплює два основні напрями, які є щільно пов'язаними – економічне зростання та зайнятість (гідну працю).

Загалом з 14-ти індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної амбітної Цілі 8, за 2-ма вже досягнуто цільовий індикатор, за 3-ма існує висока вірогідність досягнення за підсумком 2020 року, за 5-ма має місце позитивна динаміка, яка потребує прискорення, та за чотирма індикаторами спостерігається негативна динаміка порівняно із 2015 роком, що з високою вірогідністю може свідчити про практичну недосяжність на горизонті до 2020 року.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	2020 цільовий орієнтир
8.1. Забезпечити стійке зростання ВВП на основі модернізації виробництва, розвитку інновацій, підвищення експортного потенціалу, виводу на зовнішні ринки продукції з високою часткою доданої вартості	●	8.1.1. Індекс фізичного обсягу ВВП, %	90,2	102,4	102,5	103,4	103,2 ¹³	104,0
	●	8.1.2. Частка валового нагромадження основного капіталу у ВВП, %	13,5	15,5	15,8	17,7	18,0 ¹⁴	23,0
	●	8.1.3. Частка експорту товарів з використанням у виробництві технологій високого та середньовисокого рівня в загальному обсязі експорту товарів ¹⁴ , %	19,2	17,3	16,8	17,0	16,4	25,0
	●	8.1.4. Місце України у рейтингу за Глобальним інноваційним індексом	64	56	50	43	47	50
8.2. Підвищувати ефективність виробництва на засадах сталого розвитку та розвитку високотехнологічних конкурентних виробництв	●	8.2.1. Коефіцієнт віддачі основних засобів	0,1194	0,1199	0,1195	0,1204		0,1300
	●	8.2.2. Індекс продуктивності праці, % до попереднього року	99,2	103,5	103,2	102,1	101,9 ¹⁵	104,0
8.3. Підвищити рівень зайнятості населення	●	8.3.1. Рівень зайнятості населення віком 20–64 роки, %	64,4	64,2	64,2	65,6	66,9	66,0
8.4. Скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок	●	8.4.1. Частка молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок, у загальній чисельності осіб	17,2	17,8	15,9	14,5		17,0

¹³ Дані Держстату, уточнена звітність (остаточна звітність – грудень після звітного року).

¹⁴ Групи товарів «Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості», «Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них», «Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання», «Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби», 90-та підгрупа групи «Прилади та апарати оптичні, фотографічні» (згідно з УКТЗЕД).

¹⁵ Розрахунки Мінекономіки на основі уточненої звітності Держстату.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	2020 цільовий орієнтир
		віком 15–24 роки, %						
8.5. Сприяти забезпеченню надійних та безпечних умов праці для всіх працюючих, зокрема шляхом застосовування інноваційних технологій у сфері охорони праці та промислової безпеки	●	8.5.1. Кількість потерпілих від нещасних випадків на виробництві, які призвели до втрати працездатності на 1 робочий день чи більше, % до рівня 2015 року	100	104	101	97	91	75
	●	8.5.2. Кількість загиблих від нещасних випадків на виробництві, % до рівня 2015 року	100	107	98	109	113	70
	●	8.5.3. Частка працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці, у загальнообліковій кількості штатних працівників, %	28,9	-	28,4	-		22,0
8.6. Створити інституційні та фінансові можливості для самореалізації потенціалу економічно активної частини населення та розвитку креативної економіки	●	8.6.1. Кількість зайнятих працівників у суб'єктів середнього та малого підприємництва, млн осіб	6,5	6,5	6,6	7,0		8,3
	●	8.6.2. Частка доданої вартості за витратами виробництва суб'єктів середнього та малого підприємництва, у % до загальної суми доданої вартості за витратами виробництва	58,1	62,3	62,6	64,3		70,0
	●	8.6.3. Місце України у рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business	81	80	76	71	64	30

Започатковані реформи, курс на європейську інтеграцію, переорієнтація бізнесу з російського на розвинуті західні ринки, незважаючи на потужні геополітичні виклики (негативні наслідки спроби анексії АР Крим та агресії Російської Федерації на Сході України), створили умови для досягнення:

середньорічних темпів зростання реального ВВП на рівні 2,9% (за 2016-2019 рр.), в тому числі на одну особу – на 3,4% завдяки прискореному росту інвестицій (ВНОК на 16,8% в середньому щороку, починаючи з 2016 року і по 2019 рік включно) та споживчого попиту населення (на 8,4% відповідно).

підвищення рівня зайнятості з 64,4% у 2015 році до 66,9% у 2019 році (при цільовому орієнтірі 66,0% у 2020 році) та, разом з тим рівня, продуктивності праці (на 11,1% у

2019 році до рівня 2015 року) на основі модернізації виробництва та запровадження нової політики оплати праці, наслідком якої, в тому числі, стало – 1) збільшення реальної заробітної плати в середньому щорічно на 12,6% за 2016-2019 роки, а також зменшення гендерної нерівності у доходах шляхом скорочення розриву між середньою заробітною платою чоловіків і жінок з 25,1% у 2015 році до 22,8% у 2019 році, 2) зменшення неформальної зайнятості з 26,2 % від загальної кількості зайнятого населення у 2015 році до 20,9% у 2019 році, в тому числі у несільськогосподарських секторах – з 19,0% до 14,5% у 2018 році;

зменшення рівня безробіття з 9,1% у 2015 році до 8,2% у 2019 році та кількості молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок з 17,2% до 14,5% відповідно;

зростання частки доданої вартості за витратами виробництва МСП з 58,1% у 2015 році до 64,3% у 2018 році;

покращення місця України у рейтингу Глобального інноваційного індексу на 17 позиції до 47 у 2019 році в порівнянні з 2015 року (при цільовому показнику 50 у 2020 році).

Серед позитивних тенденцій також слід відмітити:

зростання кількості зайнятих працівників у суб'єктів середнього та малого підприємництва на 0,5 млн осіб у 2018 році;

зменшення кількості потерпілих від нещасних випадків на виробництві, які призвели до втрати працездатності на 1 робочий день чи більше на 9% у 2019 році;

покращення місця України у рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business на 17 позицій до 64 місця у 2019 році (порівняно з 2015 роком).

Проте такий прогрес не є достатнім, він стримувався в основному внаслідок:

негативного впливу збройної агресії (за 6 років – понад 13 тис загиблих військових та цивільних, понад 1,4 млн переміщених осіб, 300 тис. інвалідів; втратою понад 7% території, яка була джерелом частини ВВП: Донбас – 10% ВВП, а АР Крим – 3,7%);

втрати усталених міжгалузевих та логістичних зв'язків у регіональному та зовнішньоекономічному просторі;

впливу на виробництво постійно запроваджуваних РФ різних торговельних і транзитних обмежень та дзеркальних дій у відповідь з боку України;

неповного заміщення втрат традиційного російського ринку (скорочення експорту товарів до РФ за 2014-2019 роки за даними Держстату становить 11,5 млрд дол. США) виходом на нові ринки та розширенням присутності на європейських ринках (збільшення експорту товарів до країн ЄС та інших країн, крім РФ та Казахстан за даними Держстату – 1 млрд дол. США), що пов'язано із складністю і тривалістю процесів такого виходу;

недостатньо активного впровадження у виробництво інноваційної продукції та технологій у промисловості, які б і мали допомогти завоювати нові ринки;

недостатнього зовнішнього попиту, що спричинено новою протекціоністською політикою, що шириться світом;

низької участі банківської системи та фондового ринку у фінансуванні інвестиційних проектів та МСП;

повільного реформування судової системи та слабким захистом прав власності, що стримувало притік іноземних інвестицій.

Разом з тим інсують тенденції, за яким прогрес загалом відсутній або є вкрай слабким.

Так, не забезпечено надійні та безпечні умови праці для працюючих, про що свідчить недостатня динаміка показника щодо частки працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці, у загальнообліковій кількості штатних працівників (з 28,9% у 2015 році до 28,4% у 2017 році). Також за показником кількості загиблих від нещасних випадків на виробництві має місце негативна динаміка росту – протягом п'яти років (з 2015 по 2019) ріст становив 13%. Основними причинами настання нещасних випадків, у тому числі зі смертельним наслідком, були організаційні, серед яких найбільш поширені – невиконання вимог інструкцій з охорони праці, невиконання посадових обов'язків, порушення правил безпеки руху, технологічного процесу тощо. Усунення організаційних причин не потребує коштів, необхідним є посилення технологічної і трудової дисципліни, рівня організації виконання робіт, а також вжиття належних заходів щодо підвищення рівня професійної підготовки працівників та їх навчання з питань організації та безпечного виконання робіт, тобто запровадження ефективної системи управління охороною праці.

Коефіцієнт віддачі основних фондів підвищився до 0,1204 у 2018 році проти 0,1194 у 2015 році, що є вкрай не достатнім.

Також, протягом 2017-2019 років сформувався позитивний тренд нарощування експорту високо- та середньовисоко-технологічних товарів – на 29,8% за період кумулятивно. Проте цього виявилось недостатньо для компенсації втрат, понесених у період 2013-2016 років внаслідок падіння обсягів експорту цих товарів (на 66,3%). При цьому частка цих товарів у загальному обсязі експорту товарів не досягла у 2019 році рівня 2015 року (19,2%) і становила 16,4% (16,8% у 2017 році, 17,0% у 2018 році).

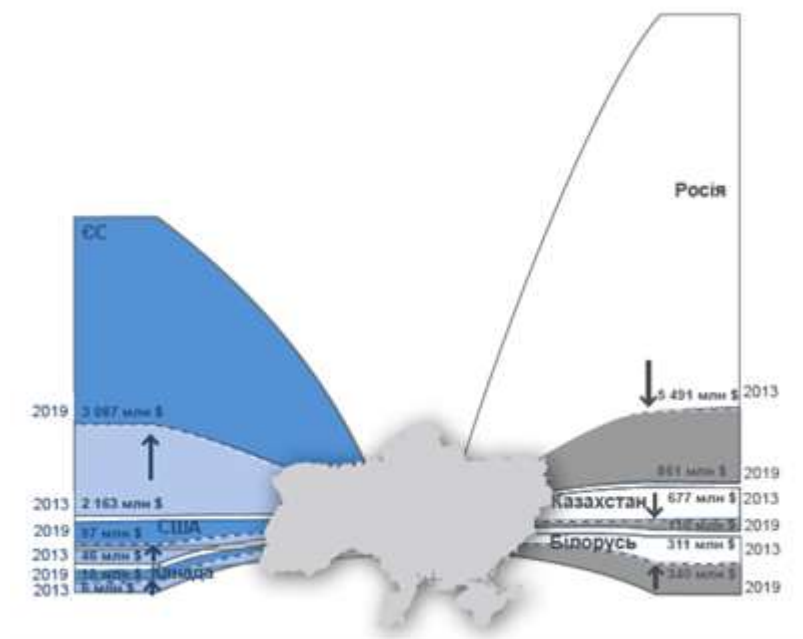

Рис.4 Динаміка експорту високо- та середньовисоко-технологічних товарів

Слід зазначити, що до 2013 року для цих товарів основними були ринки Російської Федерації, Казахстану, Білорусі (зокрема у машинобудуванні – це 61%). Саме з виробниками цих країн були створені ланцюги доданої вартості та система кооперації з виробництва високо- та середньовисокотехнологічних товарів. Вітчизняні виробництва були зорієнтовані на стандарти та технологічні рівні розвитку цих країн. Тому військова, а за нею торговельна агресія Російської Федерації,

транзитні обмеження, запроваджені РФ, фактично унеможливили збереження присутності вітчизняних високо та середньовисоко-технологічних товарів на ринках зазначених країн. Разом з тим, вихід з цією продукцією на європейські ринки або ринки інших розвинених країн, які мають інші вимоги стандартів, інші технологічні рівні розвитку, не є швидким і простим. Він вимагає часу та відповідних затрат. На сьогодні Україна змінила географічну структуру експорту цих товарів, проте все ще не компенсувала втрату абсолютних обсягів їх експорту.

Поряд з цим суттєвого прискорення набула динаміка експорту високотехнологічних послуг: за даними НБУ, у 2016–2019 роках позитивне сальдо телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг збільшилось у 2,5 раза (з 1,5 млрд доларів США у 2015 році до 3,6 млрд доларів США у 2019 році), а частка цих послуг у експорті послуг зросла з 16,9% у 2015 році до 25% у 2019 році. Ринки цих послуг з самого початку сформувались в основному у технологічно високорозвинених країнах світу. Зокрема, за даними Держстату у структурі експорту телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг у 2013 році 24,1% припадало на США, тоді як на ринки РФ, Казахстану та Білорусі - лише 16,1% (у 2019 році відповідно 33,5% та 2,5%).

Наразі ці сектори сфери послуг варто розглядати як акселератори економічного зростання України в найближчій перспективі. Саме вони адекватно і швидко реагують на зміни як у внутрішній політиці, так і ззовні. Вочевидь така гнучкість значною мірою пояснюється тим, що ці сектори найбільш привабливі для малого та середнього бізнесу, розвиток якого Урядом України визначений пріоритетним.

Заходи, які реалізовано в Україні і які спрямовані на пом'якшення економічних та соціальних наслідків пандемії COVID-19

У напрямі підтримки людей: законодавчо закріплена можливість для працівників за рішенням роботодавця працювати з дому або отримати неоплачувану відпустку протягом всієї тривалості карантин, укладення трудового договору про дистанційну (надомну) роботу та запровадження гнучкого режиму робочого часу; встановлені оплати на період оголошення карантину не нижче від двох третин тарифної ставки встановленого працівникові розряду (окладу); запроваджені зміни (спрощення) вимог для надання допомоги по частковому безробіттю та визначення порядку надання; передбачено збереження за працівником їх трудових прав і оплати праці на час обмежувальних заходів, а також роботи з дому.

У напрямі підтримки бізнесу запроваджено: не застосування штрафних санкцій за несплату чи несвоєчасну сплату єдиного соціального внеску (ЄСВ), неподання (несвоєчасне подання) звітності про сплату ЄСВ з 1 березня по 30 квітня 2020 року, мораторій на проведення податкових перевірок із 18 березня до 31 травня 2020 року; не нарахування та не сплата у період з 1 березня року по 30 квітня 2020 року плати за землю, податку на нерухомість, звільнення від сплати єдиного соціального внеску (ЄСВ) фізичних осіб – підприємці (ФОП) за себе з 1 березня по 30 квітня тощо.

Також **законодавчо (Податковий Кодекс України)** збільшено граничний обсяг доходів для спрощеної системи оподаткування, надано право органам місцевого самоврядування у 2020 році приймати рішення про встановлення місцевих податків та/або зборів щодо зменшення ставок єдиного податку, встановлено нульову ставку оподаткування на спирт етиловий для виробництва дезінфекційних засобів; заборонено (**Закон України “Про банки і банківську діяльність”**) на період карантину підвищення процентної ставки за кредитним договором та змінено терміни оприлюднення річної фінансової звітності; звільнено (**Митний кодекс України**) на

період карантину від сплати ввізного мита товари (в тому числі лікарські засоби, медичні вироби, медичне обладнання), призначені для боротьби з COVID-19;

Крім того для підтримки підприємництва (**Закон України “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні”**) виключено обмежувальну норму щодо отримання державної підтримки суб'єктам малого і середнього підприємництва, що отримують аналогічну державну допомогу, строк дії якої не закінчився, розширено програму фінансової підтримки мікропідприємництва та малого підприємництва (програма “Доступні кредити 5-7-9%”), розширені можливості для кредитування (зокрема збільшено максимальної суми кредиту з 1 млн. 500 тис. гривень до 2 млн гривень, або пом'якшені умови відновлення сплати компенсації процентів у разі погашення суб'єктом підприємництва заборгованості без проведення процедури реструктуризації).

Для забезпечення прогресу досягнення ЦСР необхідно пришвидшити реалізацію реформ з дерегуляції, децентралізації та податкової реформи і судової реформи. Також необхідним є розвиток конкуренції, гарантування та захист прав власності, прав кредиторів.

Також необхідно забезпечити:

розвиток високотехнологічних конкурентоспроможних виробництв з урахуванням особливостей створення доданої вартості по всьому інноваційному ланцюгу (від фундаментальної науки до комерціалізації, впровадження на виробництві та виходу на ринки);

активізацію інвестиційних процесів, реалізацію інфраструктурних проектів (електромережі, автобани, транспортні розв'язки, швидкісні пасажирські залізниці, транспортні засоби для залізничних та водних перевезень: вагони, баржі тощо);

інституційну та фінансову підтримку розвитку інноваційних процесів та продуктів, захист інтелектуальної власності;

вихід на зовнішні ринки товарів та послуг з високою часткою валової доданої вартості, в тому числі через започаткування роботи Експортно-кредитного агентства;

фінансову стабільність та покращення умов доступу до внутрішніх та зовнішніх фінансових ресурсів усіх суб'єктів ринку, зокрема МСП.

Економічне зростання не буде сталим без забезпечення повної і продуктивної зайнятості та гідної праці для всіх жінок і чоловіків, захисту трудових прав, надійних і безпечних умов праці для працюючих. Незважаючи на наявні успіхи України у розв'язанні цих завдань, у цьому аспекті важливо пам'ятати, що сфера прикладання праці постійно змінюється. Швидкість, масштаб і глибина перетворень, пов'язаних з технологічними змінами, мають вирішальне значення для формування вимог до освітніх і кваліфікаційних характеристик працюючих, їх спроможності знаходити роботу в нових умовах. Адаптація до потреб ринку праці повинна відбуватися так, щоб гарантувати якість робочих місць та дозволити кожному пристосуватися до мінливих реалій ринку праці, забезпечуючи належну підготовку. Систематичний соціальний діалог між Урядом, представниками роботодавців та працівників із залученням зацікавлених суб'єктів, у т. ч. освітніх установ, інституцій громадянського суспільства, є основою ефективної соціальної політики.

У відповідь на виклики, які постали перед економікою України у період пандемії, в постпандемічний період для забезпечення досягнення ЦСР 8, а також ЦСР 3, ЦСР 9, ЦСР 1 та 10, ЦСР 12 необхідно:

вирішити питання щодо створення нових виробничих потужностей в Україні для налагодження повного циклу виробництва критично необхідних товарів та технологій з відповідним попитом на робочу силу. Це питання безпеки життєдіяльності країни в умовах ізоляції;

посилити здатність вітчизняних підприємств конкурувати в умовах зростаючого протекціонізму у світі, в тому числі у відповідь на виклики пандемії;

врахувати під час вироблення рішень економічної політики майбутні зміни усталених систем управління, моделей суспільних відносин та економічних зв'язків, що надасть поштовх прискоренню цифрової трансформації економіки, яка призведе до підвищення попиту на робочі місця, що передбачає максимальний рівень інтелектуальної залученості.

ЦІЛЬ 9. ПРОМИСЛОВІСТЬ, ІННОВАЦІЇ ТА ІНФРАСТРУКТУРА

ЦСР9 має особливу роль у забезпеченні прогресу в досягненні всіх ЦСР, створюючи передумови для зростання доданої вартості та ВВП. Виникнення та розповсюдження технологій четвертої промислової революції істотно змінює природу виробництва у переробній промисловості. Україні для підйому по технологічних сходах важливо відновити свою промислову базу, ефективно задіяти для цього науковий та інноваційний потенціал, здійснити цифровізацію виробничих процесів та реконструкцію інфраструктури.

Загалом, з 14-ти індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної амбітної Цілі 9, за трьома індикаторами дані за період 2015-2019 рр наразі відсутні. З 11 індикаторів лише за трьома має місце позитивна динаміка, в тому числі за одним – досягнуто визначених цільових меж 2020 року, за двома показниками таке досягнення є цілком реалістичним.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
9.1. Розвивати якісну, надійну, сталу та доступну інфраструктуру, яка базується на використанні інноваційних технологій, у т. ч. екологічно чистих видів транспорту		9.1.1. Частка сільського населення, яке проживає на відстані понад 3 км від дороги з твердим покриттям, %	-	-	-	-	-	3,0
	●	9.1.2. Обсяг перевезених вантажів, млн. тонн	1474,3	1542,6	1582,0	1643,0	-	1650,0
	●	9.1.3. Кількість перевезених пасажирів, млн. осіб	5166,8	4853,8	4648,2	4487,1	4262,3	5200,0
	●	9.1.4. Ступінь зносу основних засобів за ВЕД "Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність", %	51,7	50,6	47,6	62,9	-	49,0
9.2. Забезпечити розширення використання електротранспорту та відповідної мережі інфраструктури	●	9.2.1. Частка електротранспорту у внутрішньому сполученні, %	60,3	61,9	62,0	62,6	69,9	65,0
9.3. Забезпечити доступність дорожньо-транспортної інфраструктури, яка базується на використанні інноваційних технологій, зокрема через розширення форм участі держави у різних інфраструктурних проектах		9.3.1. Частка доріг загального користування державного значення з твердим покриттям, що відповідають нормативним вимогам, %*	-	-	-	-	-	25
		9.3.2. Частка об'єктів громадського та цивільного призначення, благоустрою, облаштованих з урахуванням потреб осіб з інвалідністю, %	-	-	-	-	-	20
9.4. Сприяти прискореному розвитку високо- та середньовисокотехнологічних секторів переробної промисловості, які формуються на основі використання ланцюгів	●	9.4.1. Частка доданої вартості за витратами виробництва підприємств, які належать до високотехнологічного сектору переробної промисловості (зокрема, з виробництва фармацевтичних	1,9	1,9	1,7	1,4	-	-

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
«освіта – наука – виробництво» та кластерного підходу за напрямками: розвиток інноваційної екосистеми; розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій (ІКТ); застосування ІКТ в АПК, енергетиці, транспорті та промисловості; високотехнологічне машинобудування; створення нових матеріалів; розвиток фармацевтичної та біоінженерної галузей		продуктів і препаратів; комп'ютерів, електронної та оптичної продукції; повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування відповідно до КВЕД), у загальній доданій вартості за витратами виробництва, %						
	●	9.4.2. Частка доданої вартості за витратами виробництва підприємств, які належать до середньовисокотехнологічного сектору переробної промисловості (зокрема, виробництва хімічної продукції; електричного устаткування; машин та устаткування; автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів; інших транспортних засобів відповідно до КВЕД) у загальній доданій вартості за витратами виробництва, %	4,7	3,3	3,4	3,8	-	7,5
	●	9.4.3. Частка працівників, зайнятих на підприємствах, які належать до високо- та середньовисокотехнологічних секторів переробної промисловості (зокрема, з виробництва фармацевтичних продуктів і препаратів; хімічної продукції; машинобудування; комп'ютерів, електронної та оптичної продукції; повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування відповідно до КВЕД), у загальній кількості зайнятих працівників у промисловості, %	21,2	21,1	21,5	21,6	-	26,0
9.5. Створити фінансову та інституційну системи (інноваційну інфраструктуру), що забезпечуватимуть розвиток наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок	●	9.5.1. Частка витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП, %	0,55	0,48	0,45	0,47	-	1,50
	●	9.5.2. Частка реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	1,4	- *	0,7	0,8	-	5,0

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
9.6. Забезпечити доступність Інтернету, особливо у сільській місцевості	●	9.6.1. Рівень охоплення населення інтернет-послугами, абонентів на 100 жителів*	14	39	56	62	-	50
		Україна – міська місцевість	-	55	78	87	-	-
		Україна – сільська місцевість	-	3	5	5	-	-
9.7. Забезпечити збільшення участі молоді у наукових дослідженнях	●	9.7.1. Питома вага дослідників віком до 40 років у загальній кількості дослідників	36,7	37,1	35,6	33,5	-	-

* з 2016 року включаючи абонентів Інтернету із безпроводовим доступом до Інтернет.

Відповідно до національної системи індикаторів моніторингу досягнення ЦСР 9 певний прогрес має місце лише у сфері інфраструктури та розвитку ІКТ, в той час як індикатори розвитку промисловості та інновацій (науки) мають негативну або вкрай слабку позитивну динаміку.

Інфраструктура

У 2016-2019 рр. було започатковано масштабні інфраструктурні проекти з ремонту та будівництва доріг, у тому числі за рахунок Дорожнього фонду, обсяг фінансового ресурсу якого збільшувався з 23,8 млрд гривень у 2018 році до 31,52 млрд грн на 2020 рік.. Також було забезпечено розвиток інфраструктури аеропортів та вирішення питання щодо входження на український ринок лоукост-компаній, частка яких з 2015 року зросла на 16,4 % і на сьогодні, складає 30%.

Досягненнями є:

зростання вантажообігу з 334668,7 млн. ткм у 2015 році до 361355,0 у 2018 році, а також зростання обсягів перевезених вантажів із 1474,3 млн. тонн у 2015 році до 1643,0 млн. тонн у 2018 році. Зростання підтримувалося високим попитом з боку агровиробників, будівельних підприємств на тлі активних робіт, зокрема з ремонту та будівництва інфраструктурних об'єктів, а також попитом на природний газ у країнах ЄС;

зростання пасажирообігу з 81315,4 млн.пас.км у 2015 році до 92535,2 млн.пас.км у 2019 році, незважаючи на спричинене, в тому числі, військовою агресією та трудовою міграцією падіння кількості перевезених пасажирів з 5166,8 млн. осіб до 4262,3 млн. осіб. Зростання пасажирообігу підтримувалося, в більшій мірі, завдяки стабільному розвитку авіаційного транспорту в умовах лібералізації ринку авіаперевезень, зокрема активного функціонування лоукост-компаній, на тлі збільшення купівельної спроможності населення та пропозиції рейсів;

зростання частки електротранспорту у внутрішньому сполученні із 60,3% у 2015 році до 69,9% у 2019 році, що навіть вище, ніж цільовий індикатор на 2020 р. Таке зростання стало можливим, зокрема, завдяки реалізації проекту "Міський громадський транспорт України.

Інновації та ІКТ

Завдяки активному розвитку телекомунікаційних компаній, модернізації обладнання та мереж, а також переходу інтернет-провайдерів зі старої технології ADSL на технологію GPON (використовуються вже не мідні кабелі, а оптоволоконні, що дозволяє збільшити швидкість та якість надання інтернету), вдалося:

забезпечити зростання рівня охоплення населення інтернет-послугами в цілому по країні з 14 абонентів на 100 жителів у 2015 році до 62 у 2018 році. Разом з тим, рівень охоплення інтернет-послугами у сільській місцевості все ще залишається незначним – 5 абонентів на 100 жителів у 2018 році, що потребує уваги.

У 2020 році Урядом зменшено розмір сплати мобільним операторам за нові ліцензії на впровадження LTE у діапазоні 900 МГц, що стимулювало впровадження нової технології мобільного зв'язку, завдяки цьому вдалося:

зробити дефрагментацію радіочастот у діапазоні 900 МГц, що значно підвищить якість мобільного зв'язку поза межами великих населених пунктів;

видати ліцензії трьом найбільшим мобільним операторам на використання технології LTE у діапазоні 900 МГц., що дозволить надавати високошвидкісний інтернет у невеликих населених пунктах та на автошляхах (зараз це можливо тільки у великих містах).

Промисловість

У сфері промисловості серед позитивних тенденцій можна зазначити лише ті, які вимірюються глобальними індикаторами, зокрема:

зростання частки малих (дрібних) підприємств у загальній доданій вартості промисловості з 5,2% у 2015 році до 8,5% у 2018 році, що вказує на поступове посилення ролі малих підприємств у розвитку промисловості, розвиток стартапів, які здатні генерувати проривні інновації, що збільшує потенціал прискорення технологічної модернізації та конкурентоспроможності. Збільшення частки таких підприємств позитивно впливає на промислове виробництво країни в цілому, адже ця група підприємств є більш стійкою до внутрішніх та зовнішніх шоків і здатна швидко адаптуватися до нових умов функціонування та сприяти розвитку наукомістких високотехнологічних галузей економіки;

зростання питомої ваги валової доданої вартості промисловості у ВВП з 19,8 % у 2015 році до 21,0% у 2018 році та, відповідно, валової доданої вартості промисловості у розрахунку на одну особу з 9176 грн у 2015 році до 17719 грн у 2018 році, що відбулось лише за рахунок збільшення частки таких виробництв як добувна промисловість і розроблення кар'єрів (з 4,8% у 2015 році до 6% у 2018 році) та постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (з 2,7% у 2015 році до 3,1% у 2018 році).

Слід зазначити, що в глобальні індикатори не відображають сутність національних проблем розвитку промисловості.

Прогрес загалом є вкрай незначним, зокрема:

зростання частки працівників, зайнятих на підприємствах, які належать до високо- та середньо-високотехнологічних секторів переробної промисловості (зокрема, з виробництва фармацевтичних продуктів і препаратів; хімічної продукції; машинобудування; комп'ютерів, електронної та оптичної продукції; повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування відповідно до КВЕД), у загальній кількості зайнятих працівників у промисловості становило лише 0,4 відсоткових пункти – із 21,2 % у 2015 році до 21,6 % у 2018 році. Така динаміка є недостатньою для досягнення цільового індикатору на 2020 р. Певні позитивні зміни сформувались лише завдяки відновленню виробництва на ключових підприємствах хімічної галузі в умовах державної підтримки (зокрема, пільгові умови з встановленням щорічних квот на безакцизне ввезення і закупівлю сировини), відкриттю нових виробничих потужностей у фармацевтичній галузі та нарощуванню виробництва на діючих виробництвах (зокрема, вітчизняне виробництво еквівалентів

(замінників) оригінальних ліків та створення власних брендів) в умовах збільшення внутрішнього та зовнішнього попиту, а також стабільній роботі машинобудівної галузі на тлі оновлення рухомого складу залізниці та розвитку зовнішньоекономічних торговельних відносин між країнами;

збільшення ступеня зносу основних засобів за ВЕД "Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність" з 51,7 % у 2015 до 62,9 % у 2018 році свідчить про необхідність прискорення процесів модернізації у цих сферах діяльності;

зменшення частки доданої вартості за витратами виробництва підприємств, які належать до середньовисокотехнологічного сектору переробної промисловості (зокрема, виробництва хімічної продукції; електричного устаткування; машин та устаткування; автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів; інших транспортних засобів відповідно до КВЕД) у загальній доданій вартості за витратами виробництва з 4,7 % у 2015 році до 3,8 % у 2018 році, що пов'язано із втратою традиційних зовнішніх ринків РФ, Казахстану та тривалістю і складністю процесів виходу з цієї продукцією на високорозвинені європейські ринки;

зменшення частки витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП з 0,55 % у 2015 році до 0,47 % у 2018 році, що в свою чергу, мало наслідком зниження кількості дослідників (в еквіваленті повної зайнятості) на мільйон осіб наявного населення з 1002 осіб у 2015 році до 984 осіб у 2018 році, та, як наслідок, частки реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової з 1,4 % у 2015 році до 0,8 % у 2018 році. Саме ці фактори також мали негативний безпосередній вплив на динаміку попереднього показника, оскільки новим ринкам потрібна була нова інноваційна якість та нові інноваційні товари, яких не було в необхідній кількості;

поряд з цим спостерігається зниження питомої ваги дослідників віком до 40 років у загальній кількості дослідників з 36,7 у 2015 році до 33,5 у 2018 році, що спричинено впливом переважно молодих науковців за кордон.

Відсутність/недостатність прогресу за цими складовими ЦСР9 викликано рядом причин, зокрема:

У промисловості:

відсутністю комплексної державної промислової політики, яка б визначала стратегічні напрями та ключові пріоритети розвитку промисловості (характер впливу – внутрішній);

продовженням агресії, а також торговельних обмежень з боку Російської Федерації (нові заборони щодо експорту продукції машинобудування, введені у 2018-2019 роках) (характер впливу – зовнішній);

недостатньою активністю промислових виробників щодо впровадження у виробництва нової інноваційної продукції (характер впливу – внутрішній);

У інфраструктурі:

втратою усталених міжгалузевих та логістичних зв'язків у регіональному та зовнішньоекономічному просторі, що, у свою чергу, також стримує розвиток і промисловості;

відсутністю комплексної державної політики розвитку внутрішнього водного транспорту, що не дозволяє зняти критичні перевантаження залізниці та автотранспорту;

неефективним використанням портових потужностей країни;

складністю підключення до електричних мереж;
недостатнім рівнем сервісу надання адміністративних послуг;
недостатнім рівнем інтероперабельності (взаємодії) різних видів транспорту;
недостатньо розвиненим механізмом своєчасного виявлення і реагування на кіберінциденти та кібератаки.

У сфері інновації та ІКТ:

відсутністю проникнення інформаційних технологій в промисловість та зміцнення необхідних навичок і дослідницького потенціалу;
неналежним захистом прав інтелектуальної власності;
значними масштабами зовнішньої трудової міграції та посиленням тенденцій переходу тимчасової зовнішньої трудової міграції у постійну форму.

Протягом останніх років спостерігається низький рівень комерціалізації результатів наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок, трансферу технологій. Усе це зумовлено низкою проблем, які виникають на різних етапах інноваційного процесу та потребують першочергового вирішення: наявна інфраструктура не забезпечує сприятливих умов для створення та впровадження (комерціалізації) розробок; недостатність фінансових ресурсів у інноваторів для створення та впровадження (комерціалізації) розробок; відсутність комунікації між усіма учасниками інноваційного процесу та інше.

Для забезпечення необхідного прогресу у реалізації всіх завдань ЦСР9 необхідно:

Інфраструктура

пришвидшення та підвищення ефективності використання механізму державно-приватного партнерства, зокрема в таких пріоритетних сферах: морські порти, залізничні вокзали, автомобільні дороги та аеропорти;

прийняття нової та приведення у відповідність до європейського законодавства існуючої нормативно-правової бази функціонування залізничної галузі (правила доступу до інфраструктури, нові процедури доступу до ринку – ліцензування, сертифікація безпеки, допуск машиністів локомотивів, тощо);

створення клієнтоорієнтованої системи обслуговування користувачів послуг залізничного транспорту, що базується на принципах ринкової економіки, підвищення якості надання послуг залізничних перевезень шляхом відкриття ринку залізничних перевезень, підвищенням фінансової ефективності діяльності та технічного переоснащення залізничного транспорту;

системне та планове відновлення і розвиток автомобільних доріг загального користування державного значення для інтеграції їх до європейської транспортної системи та підвищення на них рівня безпеки руху, швидкості, комфортності та економічності перевезень. Покращення рівня експлуатаційного утримання автомобільних доріг загального користування державного значення та безпеки дорожнього руху на них. Поширення мережі WIM на дороги загального користування;

зниження рівня смертності внаслідок дорожньо-транспортних пригод за участі комерційного транспорту, ступеня тяжкості наслідків дорожньо-транспортних пригод для учасників дорожнього руху та зменшення соціально-економічних втрат від дорожньо-транспортного травматизму, а також запровадження ефективної системи управління безпекою дорожнього руху для забезпечення захисту життя та здоров'я населення шляхом реалізації програм та заходів, спрямованих на істотне підвищення рівня безпеки, удосконалення системи моніторингу та аналізу місць і

кількості дорожньо-транспортних пригод, та шляхом реформування системи здійснення контролю за технічним станом транспортних засобів у тому числі під час їх експлуатації на дорозі;

підвищення якості транспортних послуг, що надаються мешканцям міст, та безпеку перевезень пасажирів, покращення екологічного стану довкілля, зменшення частки використання приватного автотранспорту на користь міського громадського електротранспорту шляхом впровадження підпроектів з розвитку міського громадського транспорту в рамках проекту ЄІБ «Міський громадський транспорт України» та залучення додаткових коштів ЄІБ;

забезпечення ефективного функціонування морських портів, рівня їх технологічного та технічного оснащення, відповідності системи управління та розвитку інфраструктури сучасним міжнародним вимогам, а також розвитку внутрішнього водного транспорту та інтеграції його до пріоритетної Європейської транспортної мережі;

розвиток цивільної авіації та підвищення мобільності населення з використанням послуг авіаційного транспорту шляхом модернізації регіональних аеропортів виходячи з економічної доцільності та суспільної важливості, розробки механізму стимулювання на місцевому рівні авіакомпаній у розширенні географії польотів, а також шляхом розробки механізму компенсації витрат авіаперевізникам, які виконують перевезення, що мають суспільно важливий характер;

забезпечення доступу громадян до повного спектру якісних послуг поштового зв'язку та суміжних послуг, в тому числі фінансових на всій території України шляхом розвитку альтернативних форм та методів взаємодії користувачів послуг поштового зв'язку та суб'єкта надання послуг у сільській місцевості, а також шляхом розвитку конкуренції в сфері надання послуг поштового зв'язку;

Промисловість

розроблення та реалізація стратегічних напрямів розвитку промисловості, що міститимуть інноваційні підходи та принципи «Індустрії 4.0» для осучаснення промислового виробництва;

модернізація та зростання промислового виробництва, у тому числі шляхом розвитку існуючих та формування нових видів діяльності з вищою доданою вартістю та інтеграції до світових виробничих ланцюгів;

регіональний розвиток промисловості шляхом збільшення промислового виробництва та обсягу переробки, зокрема в недостатньо розвинених регіонах, посилення регіональних виробничих ланцюгів та розвитку кластерної співпраці в промисловості;

підвищення ресурсоефективності промисловості шляхом стимулювання інновацій та спрощення доступу до інвестиційних ресурсів для впровадження ресурсозберігаючих технологій, впровадження ефективного регулювання у сфері ресурсозбереження та використання відновлюваних джерел енергії, а також ефективних практик поводження з відходами та принципів циркулярної економіки;

посилення інституційної спроможності індустріальних парків, яким може надаватися державна підтримка; впровадження підходів еко-індустріальних парків у вибраних пілотних індустріальних парках та посилення ролі еко-індустріальних парків в екологічній, промисловій та інших відповідних директивах на національному рівні;

Інновації та ІКТ

затвердження концепції державної політики розвитку дослідницької інфраструктури, формування національної дорожньої карти дослідницьких інфраструктур;

забезпечення фінансової підтримки пріоритетних напрямів наукових досліджень закладів вищої освіти за результатами їх державної атестації;

розширення обсягів фінансування та диверсифікація інструментів підтримки молодих вчених (грантових, стипендіальних програм тощо) та забезпечення переходу до державної підтримки молодих вчених на основі застосування критерію ідентифікації за етапами розвитку наукової кар'єри;

приєднання України до рамкової програми "Горизонт Європа" (Horizon Europe) та розширення співпраці з Європейським Союзом у сфері науки та інновацій;

розроблення та затвердження нової системи пріоритетних напрямів розвитку науки та інновацій, що орієнтована на досягнення Цілей сталого розвитку;

створення та забезпечення функціонування онлайн-платформи для комунікації між учасниками інноваційного процесу;

створення можливостей розбудови волоконно-оптичних мереж шляхом удосконалення законодавства щодо умов роботи провайдерів та доступу до інфраструктури;

приведення до європейських стандартів норм випромінювання операторського обладнання, сертифікації абонентського обладнання та якісних показників;

моніторинг покриття інтернетом території України та якості послуг широкосмугового доступу до інтернету;

підключення до широкосмугового доступу до інтернету соціальних та навчальних закладів, державних установ та організацій;

оптимізація використання радіочастотного ресурсу.

ЦІЛЬ 10. СКОРОЧЕННЯ НЕРІВНОСТІ

ЦСР10 є надзвичайно важливою з огляду на її кросс-секторальний вплив. Скорочення нерівності є своєрідним мірилом успіху боротьби із бідністю, забезпечення гідної праці та економічного зростання (тобто тісно пов'язане із прогресом ЦСР 1 та ЦСР 8). Проте, якщо за ЦСР 1 та ЦСР 8 прогрес є помірним, то в досягненні ЦСР 10 прогресу майже немає.

Загалом з 8-ми індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної амбітної Цілі 10, за одним з індикаторів наразі не має можливості відслідкувати прогрес через відсутність даних. З 9 лише за двома має місце позитивна динаміка.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
10.1. Забезпечити прискорене зростання доходів найменш забезпечених 40 відсотків населення	●	10.1.1. Співвідношення темпів зростання середньодушових загальних доходів 40% найменш забезпечених та всього населення, %	0,99	1,02	0,97	0,95		буде надано додатково
	●	10.1.2. Частка загальних доходів 40% найменш забезпечених у всіх загальних доходах населення, %	25,5	26,1	25,2	24,8		буде надано додатково
10.2. Запобігати проявам дискримінації в суспільстві	●	10.2.1. Частка осіб, які повідомили про те, що в останні 12 місяців особисто стикнулися з дискримінацією за ознакою статі, серед загальної кількості звернень до експертних рад з питань дискримінації за ознакою статі, %	-	-	58,3	66,7	75,0	буде надано додатково
10.3. Забезпечити доступність послуг соціальної сфери	●	10.3.1. Частка сільських домогосподарств, які потерпали від позбавлення через незабезпеченість населеного пункту своєчасними послугами швидкої медичної допомоги, %	39,9	-	38,2	-		30,0
	●	10.3.2. Частка сільських домогосподарств, які потерпали від	26,3	-	27,8	-		20,0

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
		позбавлення через відсутність поблизу житла медичної установи, %						
	●	10.3.3. Частка сільських домогосподарств, які потерпали від позбавлення через відсутність регулярного щоденного транспортного сполучення з іншим населеним пунктом з розвинутою інфраструктурою, %	22,7	-	22,5	-		18,0
10.4. Проводити політику оплати праці на засадах рівності та справедливості		10.4.1. Співвідношення середньомісячної заробітної плати (доходів) десятої та першої децильних груп працівників (децильний коефіцієнт), рази	31,2	-	-	-		23,0
10.5. Провести реформу пенсійного страхування на засадах справедливості та прозорості	●	10.5.1. Співвідношення середнього розміру пенсії та середньої заробітної плати в економіці (за наявності 35 років страхового стажу), %	31,0	-	-	36,0	33,1 ¹⁶	35,0

Індикатори фінансової стійкості, які входять до системи глобальних індикаторів, що вимірюють прогрес за ЦСР 10 (і не увійшли до системи національних індикаторів), мають різноспрямовану динаміку: зросло співвідношення регулятивного капіталу 1 рівня до зважених за ризиком активів (з 8,30% у 2015 році до 10,52 у 2018 році); незначні зміни відбулись у співвідношенні ліквідних активів до короткострокових зобов'язань - з 92,87% у 2015 році до 93,52 у 2018 році.

Позитивну динаміку показали індикатори:

співвідношення недіючих кредитів без урахування резервів до капіталу знизилось з 129,02 % у 2015 році до 60,20 у 2018 році;

норма прибутку на активи покращилась з «-» 5,54% у 2015 році до 1,60% у 2018 році;

співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу зросло з 36,15% у 2015 році до 46,99% у 2018 році;

¹⁶ Дані МОН (надані Мінекономіки у робочому порядку у ході підготовки Добровільного національного огляду щодо реалізації Україною ЦСР).

сальдо фінансового рахунку змінило динаміку - з «плюс» 1223 млн дол США у 2015 році до «мінус» 7264 млн дол. США у 2019 році, що означає приплив валюти в країну. З 2016 року за фінансовим рахунком відновився приплив капіталу за всіма інструментами, хоча його потоки істотно звузилися порівняно з докризовими періодами.

Довідково: характерною особливістю потоків капіталу після кризи 2014-2015 рр. є зростання частки боргового капіталу на тлі макроекономічної стабілізації. Зокрема, державний сектор після погашення зовнішніх короткострокових кредитів протягом 2016 року з метою погашення поточних зобов'язань з 2017 року почав здійснювати зовнішні залучення шляхом розміщення державних цінних паперів. У 2019 році обсяг ОВДП у національній валюті у власності нерезидентів рекордно збільшився, що, серед інших фундаментальних причин, сприяло укріпленню національної валюти. У результаті загальний чистий приплив капіталу до державного сектору у 2019 році перевищив надходження до приватного сектору та збільшився до 4.2 млрд дол. США.

Стабілізація макроекономічної ситуації сприяла також зростанню боргових залучень приватного сектору. Після суттєвого відпливу капіталу протягом 2014-2015 років з 2016 року почався його приплив. У 2019 році реальний сектор здійснив рекордні розміщення єврооблігацій. У результаті загальний чистий приплив капіталу до приватного сектору у 2019 році становив 3 млрд дол. США.

Водночас частка інвестиційного капіталу зменшувалася. Так, після високих значень у 2005-2013 роках надходження прямих іноземних інвестицій у кризовому 2014 році різко зменшилися, а з 2015 року почали поступово відновлюватися завдяки операціям банків з переоформлення боргу в акціонерний капітал. У 2019 році приплив ПІІ збільшився лише до 3 млрд дол. США або 2% від ВВП. Але на відміну від 2016-2017 років значна його частина була забезпечена інвестиціями в акціонерний капітал реального сектору.

Негативні зміни, що засвідчують наявність суттєвих загроз фінансовій стійкості країни, показали такі індикатори: співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів зросло з 28,03% у 2015 році до 52,85 у 2018 році; технічна допомога зменшилась з 870 млн дол. США у 2015 році до 622 млн дол США у 2018 році.

Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць нижче 50 % середнього рівня загальних доходів збільшилась з 6,0 у 2015 році до 6,9 у 2018 році. Це відбувається внаслідок стримування зростання доходів найбільш вразливих верств населення через недостатнє підвищення прожиткового мінімуму, який є основою для визначення розмірів різних видів соціальних виплат і допомог.

Серед національних індикаторів, які вимірюють прогрес досягнення ЦСР 10, протягом останніх років вдалось досягти покращення ситуації та наближення до цільового орієнтиру лише у співвідношенні середнього розміру пенсії та середньої заробітної плати – зростання з 31,0 % у 2015 році до 33,1% у 2019 році, чому сприяло зростання до 3 474,16 грн (за даними Пенсійного фонду України станом на 01.01.2020) середнього розміру пенсії осіб, які мають 35 років і більше страхового стажу та яким пенсію призначено відповідно до Закону України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” (середня заробітна плата в економіці у 2019 році становила 10 503,75 гривень).

За рештою завдань та індикаторів в Україні спостерігається наразі негативна динаміка:

погіршилось співвідношення темпів зростання середньодушових загальних доходів 40% найменш забезпечених та всього населення з 0,99 у 2015 році до 0,95 у 2018 році. Відповідно, зменшилась частка загальних доходів 40% найменш забезпечених у всіх загальних доходах населення з 25,5% у 2015 році до 24,8% у 2018 році, а частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними

доходами у місяць нижче 50% середнього рівня загальних доходів зросла з 6% у 2015 році до 6,9% у 2018 році.

Зросла частка осіб, які повідомили про те, що в останні 12 місяців особисто стикнулися з дискримінацією за ознакою статі, серед загальної кількості звернень, до експертних рад з питань дискримінації за ознакою - з 58,3% у 2017 році до 75,0% у 2019 році.

Майже відсутній прогрес щодо зменшення частки сільських домогосподарств, які потерпали від позбавлення через:

незабезпеченість населеного пункту своєчасними послугами швидкої медичної допомоги – скорочення з 39,9% у 2015 році до 38,2% у 2017 році;

відсутність поблизу житла медичної установи – зростання з 26,3% до 27,8% відповідно;

відсутність регулярного щоденного транспортного сполучення з іншим населеним пунктом з розвиненою інфраструктурою – скорочення з 22,7% до 22,5% відповідно.

Практична відсутність прогресу або надто слабкі позитивні зрушення в основному були пов'язані з:

затриманням впровадження фінансової децентралізації в Україні. В Україні сільські жителі найбільше потерпають від позбавлення можливості отримати медичні, освітні та інші види послуг. Масштабне вирішення цих питань розпочалось у 2014 році із прийняттям змін до Податкового і Бюджетного кодексів України щодо фінансової децентралізації, зокрема підвищення бюджетної та фінансової самостійності місцевих бюджетів (Закони України від 28.12.2014 № 79-VIII та від 28.12.2014 № 71-VIII), а також у 2015 році - законів України "Про добровільне об'єднання територіальних громад", "Про співробітництво територіальних громад", що створило передумови для формування спроможних територіальних громад, наділених розширеними повноваженнями та ресурсами, використання інструменту міжмуніципального співробітництва між громадами для забезпечення їх стійкого розвитку. Саме тому ми очікуємо, що прогрес у досягненні ЦСР 10 за цим напрямом суттєво прискориться, що знайде відображення у даних 2019 року (наразі ще немає).

Одним із актуальних на сьогодні завдань залишається питання механізму протистояння випадкам дискримінації, в тому числі за ознакою статі. Проте, у зв'язку з низькою правовою обізнаністю населення кількість звернень громадян щодо випадків дискримінації залишається вкрай низькою.

Для досягнення ЦСР10 необхідним є:

підвищення доходів населення відповідно до економічного зростання;

удосконалення податкового законодавства;

підвищення якості послуг для населення та забезпечення їх доступності (освітніх, медичних, соціальних, реабілітаційних тощо);

забезпечення подальшої інкорпорації у державні стратегічні документи національного та секторального рівня завдань 10.1 та 10.5 у зв'язку із наближенням завершення терміну дії Стратегії подолання бідності у 2020 році.

ЦІЛЬ 11. СТАЛИЙ РОЗВИТОК МІСТ І ГРОМАД

ЦСР 11 «Сталий розвиток міст і громад» охоплює різні галузеві завдання (житлове забезпечення, безпека, екологія тощо) для реалізації на місцевому рівні.

Загалом з 10-ти індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної амбітної Цілі 11, за 8-ма має місце позитивна динаміка, в тому числі за 2-ма - цільові орієнтири на горизонті до 2020 року вже досягнуті, а за 4-ма показниками динаміка позитивна, але ймовірність досягнення цільових меж 2020 року не може бути обрахована через відсутність цільового значення індикатора на 2020 рік.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
11.1. Забезпечити доступність житла	●	11.1.1. Коефіцієнт платоспроможності позичальника, РТІ (співвідношення щомісячних витрат позичальника та членів його родини на обслуговування боргу за пільговим іпотечним кредитом, отриманим за рахунок коштів державного або місцевого бюджету та сукупного обсягу щомісячних доходів)	0,36 ¹⁷	0,50 ¹⁷	0,28 ¹⁷	0,23 ¹⁷	0,19 ¹⁷	Буде надано додатково
	●	11.1.2. Охоплення територіальних одиниць України (регіонів), програмами з забезпечення доступним житлом різних категорій громадян, %	100 ¹⁸	100 ¹⁸	100 ¹⁸	100 ¹⁸	100 ¹⁸	100
11.2. Забезпечити розвиток поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості	●	11.2.1. Частка регіонів, що затвердили і впроваджують регіональні стратегії розвитку та плани заходів з їх реалізації, розроблені за участю громадськості, % <i>Регіональну стратегію</i>	88 (22 регіони)	100 (25)	100	100	100 ¹⁸	100

¹⁷ Дані Мінрегіону з посиланням на Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву (лист Мінрегіону від 26.03.2020 № 7/35/5152-20), надані у ході підготовки Добровільного національного огляду щодо реалізації Україною ЦСР.

¹⁸ Дані Мінрегіону (лист Мінрегіону від 26.03.2020 № 7/35/5152-20), надані у ході підготовки Добровільного національного огляду щодо реалізації Україною ЦСР.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
				регіонів)	(25 регіонів)	(25 регіонів)	(25 регіонів)	(25 регіонів)
		<i>План заходів з реалізації регіональної стратегії (перший етап)</i>	64 (16 регіонів)	96 (24 регіони)	100 (25 регіонів)	-		
		<i>Регіональну стратегію та план заходів з реалізації регіональної стратегії (другий етап)</i>	0	4 (1 регіон)	64 (16 регіонів)	84 (21 регіон)	92 (23 регіони) ²	100 (25 регіонів)
11.3. Забезпечити збереження культурної і природної спадщини із залученням приватного сектору	●	11.3.1. Кількість об'єктів культурної та природної спадщини, які включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, одиниць	7	7	7	7	7 ¹⁹	9
	●	11.3.2. Кількість пам'яток національного значення, включених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, одиниць	891	891	906	956	992 ¹	1005
	●	11.3.3. Площа природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, % території країни	3,72	4,10	4,10	4,10	4,24 ²⁰	5,14

¹⁹ Дані МКМС (лист від 18.03.2020 № 4521/9.2), надані у ході підготовки Добровільного національного огляду щодо реалізації Україною ЦСР.

²⁰ Дані Мінекоенерго, надані у робочому порядку у ході підготовки Добровільного національного огляду щодо реалізації Україною ЦСР.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
11.4. Забезпечити своєчасне оповіщення населення про надзвичайні ситуації з використанням інноваційних технологій	●	11.4.1. Рівень впровадження (створення, модернізації, вдосконалення) місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення населення, %	0,05	0,05	0,05	0,1	0,2 ²¹	Буде надано додатково
11.5. Зменшити негативний вплив забруднюючих речовин, у т. ч. на довкілля міст, зокрема шляхом використання інноваційних технологій	●	11.5.1. Обсяг викидів у атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами викидів, % до рівня 2015 року	100,0	107,7	90,5	87,8		Буде надано додатково
	●	11.5.2. Кількість міст, у яких середньорічні концентрації основних забруднюючих речовин в атмосферному повітрі перевищують середньодобові гранично допустимі концентрації, одиниць	34 ²¹	34 ²¹	34 ²¹	35 ²¹	36 ²¹	Буде надано додатково
		Завислі речовини (пил)	11	10	9	11	11 ²¹	
		Діоксид сірки	-	-	-	-	1 ²¹	
		Оксид вуглецю	2	5	4	3	4 ²¹	
		Діоксид азоту	23	23	21	22	26 ²¹	
		Оксид азоту	1	2	1	2	2 ²¹	
		Фенол	6	5	8	7	9 ²¹	
		Сажа	1	1	1	1	1 ²¹	
		Фтористий водень	2	2	2	2	3 ²¹	
		Аміак	2	2	1	1	2 ⁵	
		Формальдегід	23	23	24	25	25 ²¹	

²¹ Дані МВС (лист від 27.03.2020 № 10142/7/14-2020), надані у ході підготовки Добровільного національного огляду щодо реалізації Україною ЦСР.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
11.6. Забезпечити розробку і реалізацію стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції	●	11.6.1. Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання туристичної діяльності (код за КВЕД-2010 – 55.1, 55.2, 55.3, 79.11, 79.12), осіб	54421	55413	58588	62585		Буде надано додатково

В Україні у ході реалізації реформи децентралізації вдалось досягти:

100% затвердження і впровадження всіма 25 регіонами регіональних стратегій розвитку, розроблених за участі громадськості. Наявність регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації є необхідною умовою для отримання регіонами коштів із державного фонду регіонального розвитку;

збільшення кількості включених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України пам'яток національного значення - з 891 у 2015 році до 992 у 2019 році (за даними МКМС). Це стало результатом зміни підходів до розуміння культурної спадщини держави в цілому, а реформування обліку нерухомої культурної спадщини надало можливість оцифрування стандартизованих процесів обліку культурної спадщини;

збільшення площі природно-заповідного фонду України з 3,72 % від території країни у 2015 році до 4,24 % у 2019 році за рахунок реалізації низки нормативно-правових актів щодо створення та розширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, якими збільшено площу природно-заповідного фонду України на понад 80 000 га, частина яких входить до складу Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО;

зменшення обсягів викидів у атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами викидів до 87,8% у 2018 році від рівня 2015 року, що стало, зокрема результатом виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. З метою імплементації положень Директиви 2008/50/ЄС та Директиви 2004/107/ЄС затверджено Порядок здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря (постанова Кабінету Міністрів України № 827 від 14.08.2019), яким впроваджено нову систему моніторингу стану повітря та базові елементи управління якістю повітря відповідно до вказаних директив. Схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері промислового забруднення на 10 років.

Документ передбачає впровадження Директиви 2010/75/ ЄС, зменшення промислового забруднення і посилення контролю за ним, а також закладає основу для реформи дозвільної системи – запровадження єдиного дозволу;

зниження у співвідношенні щомісячних витрат позичальника та членів його родини на обслуговування боргу за пільговим іпотечним кредитом, отриманим за рахунок коштів державного або місцевого бюджету, та сукупного обсягу щомісячних доходів (коефіцієнт платоспроможності позичальника, PTI) з 0,36 у 2015 до 0,19 у 2019 році (за даними Мінрегіону), що досягнуто завдяки удосконаленню Урядом процедури участі громадян у програмі забезпечення громадян доступним житлом, механізм якої схвалено постановою від 10.10.2018 року № 819 «Деякі питання забезпечення громадян доступним житлом» та внесенню змін до Правил надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі. Цими змінами Уряд удосконалив механізм надання довгострокових пільгових кредитів, що сприятиме збільшенню будівництва такого житла за рахунок розширення кола позичальників;

100% охоплення територіальних одиниць України (регіонів) програмами з забезпечення доступним житлом різних категорій громадян (за даними Мінрегіону);

збільшення з 54421 осіб у 2015 році до 62585 осіб у 2018 році кількості зайнятих працівників у суб'єктів господарювання туристичної діяльності (код за КВЕД-2010 – 55.1, 55.2, 55.3, 79.11, 79.12), що досягнуто завдяки реалізації Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 168-р) та активним діям Уряду щодо підтримки підприємництва в країні.

Також позитивно є динаміка:

рівня впровадження (створення, модернізації, вдосконалення) місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення населення - з 0,05 у 2015 році до 0,2 у 2019 році (за даними МВС). Впровадження систем оповіщення населення підвищить загальний рівень цивільного захисту населення в регіонах держави.

Довідково: на сьогодні повністю проведено модернізацію місцевої автоматизованої системи централізованого оповіщення у м. Маріуполь та розпочато модернізацію у містах Дніпро, Львів, Київ, Миколаїв, Одеса, Тернопіль, Херсон.

Розроблено та затверджено необхідні нормативно-правові, а також нормативно-технічні акти та регульовальні документи щодо проведення реконструкції системи оповіщення в Україні. За умови сталого фінансування в період з 2019 до 2023 року заплановано проведення практичних заходів із розбудови, реконструкції та технічної модернізації систем централізованого оповіщення.

Разом з тим, збільшилася з 34 у 2015 році до 36 у 2019 році (за даними МВС) кількість міст, у яких середньорічні концентрації основних забруднюючих речовин (зокрема: оксиду вуглецю, діоксиду азоту, фенолу, формальдегіду) в атмосферному повітрі перевищують середньодобові гранично допустимі концентрації.

Основною причиною негативної динаміки наразі є підвищення антропогенного впливу на довкілля. Найбільшими забруднювачами навколишнього середовища є: теплові електростанції, металургійні і хімічні заводи. Вони викидають сполуки сірки, вуглецю та азоту, споживають велику кількість води. Стічні води теплових електростанцій забруднені і мають високу температуру, що стає причиною не тільки хімічного, а й теплового забруднення.

Автомобільний транспорт виробляє 70-90% забруднень у містах. У вивідних газах автомобілів переважають оксид вуглецю, діоксид азоту, свинець, токсичні вуглеводні. Значне забруднення дає целюлозно-паперова промисловість. За об'єктом забруднених стоків вона посідає перше місце (більше 15%).

Для забезпечення досягнення ЦСР11 необхідним є:

- затвердження та реалізація Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року, якою передбачено нові підходи до політики регіонального розвитку - перехід від переважно територіально нейтральної до територіально спрямованої політики розвитку територій на основі стимулювання використання їх власного потенціалу;
- забезпечення належної координації процесу впровадження у всіх регіонах регіональних стратегій розвитку на засадах смарт-спеціалізації;
- посилення зв'язку між стратегічним, просторовим та бюджетним плануванням;
- місцевим органам виконавчої влади (органами місцевого самоврядування) передбачити заходи щодо впровадження (створення, модернізації, вдосконалення) та забезпечення функціонування місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення населення про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій та забезпечити фінансування зазначених заходів;
- зменшити негативний вплив забруднюючих речовин, у тому числі на довкілля міст, шляхом використання інноваційних технологій;
- забезпечити бюджетне фінансування державної підтримки заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів (збільшення абсорбції) парникових газів, а також цільове фінансування програми моніторингу довкілля.

Охорона культурної спадщини:

- впровадження електронного обліку нерухомої культурної спадщини як альтернативи існуючому обліку; розробку технічного завдання на інформаційну систему електронного обліку нерухомих об'єктів культурної спадщини;
- налагодження обміну інформацією, пов'язаною з пам'яткоохоронним статусом об'єктів культурної спадщини між держателями державних інформаційних систем;
- налагодження постійної співпраці з представниками ІКОМОС, КВС ЮНЕСКО з питань збереження об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО;
- проведення постійного моніторингу стану збереження об'єктів всесвітньої спадщини; створення системи підвищення кваліфікації працівників у сфері охорони культурної спадщини та їх обов'язкової сертифікації;
- імплементацію положень Нікосійської конвенції 2017 року про загрози культурній спадщині, що введе кримінальну відповідальність за злочини проти культурної спадщини, забезпечить створення спеціалізованих підрозділів (культурної поліції) із захисту та фізичної охорони культурної спадщини;
- активізацію роботи щодо створення/розширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

У відповідь на виклики, які постали перед економікою України у період пандемії COVID-19 у сфері розвитку туризму необхідно:

- створити систему захисту прав споживачів туристичних послуг у разі невиконання туроператором взятих на себе договірних зобов'язань, зокрема під час настання епідемій та/або запровадження карантинів в окремих країнах та їх регіонах;
- мати пакет заходів підтримки суб'єктів туристичної діяльності, що надають послуги на туристичне обслуговування, спрямовані на захист від банкрутств та стабілізацію роботи у разі настання форс-мажорних обставин;
- створити систему забезпечення безпеки туристів в Україні;
- створити єдиний туристичний портал України; здійснити оцінку туристичного потенціалу регіонів України.

ЦІЛЬ 12. ВІДПОВІДАЛЬНЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО

ЦСР 12 «Відповідальне споживання та виробництво» охоплює два основні напрями, які є щільно пов'язаними – зниження ресурсоемності економіки та забезпечення екологічної безпеки.

Загалом з 6-ти індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної амбітної Цілі 12, за 3-ма має місце позитивна динаміка, в тому числі за 1-м цільовий орієнтир на горизонті до 2020 року досягнутий, а ще за 1-м – досягнення визначеного цільового орієнтиру на горизонті до 2020 року є цілком реалістичним, за 2-ома індикаторами спостерігається негативна динаміка порівняно із 2015 роком (що з високою вірогідністю може свідчити про практичну недосяжність на горизонті до 2020 року). За одним показником наразі прогрес не відслідковується, оскільки дані будуть доступні після прийняття технічного регламенту ЄС (2020 рік).

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
12.1. Знизити ресурсоемність економіки		12.1.1. Ресурсоемність ВВП (співвідношення спожитих фізичних обсягів природних ресурсів, утворених відходів та викидів забруднюючих речовин до обсягу ВВП), % до рівня 2015 року						
		Енергоемність ВВП	100,0	102,3	94,7	95,3	дані за 2019 рік – 31.01.21	90,0
		Матеріалоемність ВВП	100,0	100,0	98,2	97,2	дані за 2019 рік – 31.01.21	90,0
		Вуглецевоюємність ВВП	100,0	105,8	85,1	83,8	дані за 2019 рік – 31.01.21	90,0
		Водоемність ВВП	100,0	98,2	91,6	95,2	дані за 2019 рік – 31.01.21	90,0
		Відходоемність ВВП	100,0	92,5	111,6	104,0	дані за 2019 рік – 31.01.21	90,0
12.2. Зменшити втрати продовольства		12.2.1. Частка післязбиральних втрат загальному виробництві у	2,3	2,0	1,8	1,8		1,8

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
у виробничо-збутових ланцюжках		зернових культур, %						
	●	12.2.2. Частка післязбиральних втрат у загальному виробництві овочів та баштанних культур, %	12,3	12,0	10,8	10,6		10,0
12.3. Забезпечити стає використання хімічних речовин на основі інноваційних технологій та виробництв		12.3.1. Частка підприємств, у яких запроваджено системи управління хімічними речовинами згідно з міжнародними стандартами, у загальній сукупності підприємств, що використовують небезпечні хімічні речовини, %						дані будуть доступні після прийняття технічного регламенту у ЄС (2020 рік)
12.4. Зменшити обсяг утворення відходів і збільшити обсяг їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв	●	12.4.1. Обсяг утворених відходів усіх видів економічної діяльності на одиницю ВВП, кг на 1000 дол. США за ПКС 2011 року	977,4	904,2	1089,8	1015,7		950,0
	●	12.4.2. Частка спалених та утилізованих відходів у загальному обсязі утворених відходів, %	30,0	29,0	27,6	29,7		35,0

Заходи, спрямовані на ресурсозбереження, охорону навколишнього природного середовища, а також запровадження в національне законодавство основоположних принципів та положень європейського законодавства у сфері управління відходами, дозволили досягти:

- зниження частки післязбиральних втрат у загальному виробництві зернових культур з 2,3% у 2015 році до 1,8 % у 2018 році (1,8% у 2019 році – дані Мінекономіки), що відповідає цільовому орієнтиру на горизонті 2020 року;
- зниження частки післязбиральних втрат у загальному виробництві овочів та баштанних культур з 12,3 % у 2015 році до 10,6% у 2018 році (10,4% у 2019 році –

дані Мінекономіки), що дозволяє з високою вірогідністю очікувати на досягнення цільового орієнтира на горизонті 2020 року на рівні 10%;

- зниження ресурсоємності ВВП у 2018 році порівняно з рівнем 2015 року за складовими: енергоємності ВВП до 95,3%; матеріалоємності ВВП до 97,2%; вуглецевої ємності ВВП до 83,8%; водоємності ВВП до 95,2%. Щодо останнього індикатора, то динаміка більшості його складових (крім відходоємності ВВП) є позитивною. Високою є ймовірність досягнення визначених цільових орієнтирів на 2020 р.

Проте, не за усіма складовими покращення було стабільним. Значний знос обладнання в сфері енергетики, а також в основних енергоємних галузях (насамперед, у металургії) спричиняє коливання показників вуглецевої та енергоємності залежно від динаміки їх розвитку. Тобто, відповідальний бізнес у галузі енергетики та металургії має активніше вирішувати питання модернізації виробничих потужностей. Активізація цих процесів в Україні спостерігалась саме у 2018-2019 роках (зокрема, темп росту капітальних інвестицій у металургії за ці два роки становив 1,7 рази, в енергетиці – 1,6 рази), що дає підстави очікувати на досягнення цільових орієнтирів по вуглецевої та енергоємності на горизонті 2020 року навіть в умовах нарощення виробництва зазначених галузей.

Разом з тим, мають місце процеси, за якими прогрес відсутній. Зокрема, в умовах наявних прогалин у законодавстві України у сфері утилізації та знешкодження відходів відбулося:

- збільшення обсягу утворених відходів усіх видів економічної діяльності на одиницю ВВП в кг на 1000 дол. США за ПКС 2011 року - з 977,4 кг у 2015 році до 1015,7кг у 2018 році;
- зниження частки спалених та утилізованих відходів у загальному обсязі утворених відходів з 30,0% у 2015 році до 29,7% у 2018 році;
- підвищення відходоємності ВВП - до 104,0% у 2018 році від рівня 2015 року.

Причинами недостатнього прогресу є:

- низька врегульованість на законодавчому рівні питання управління відходами, відсутність дієвого механізму управління окремими видами відходів, низька інституційна спроможність державних органів. Недостатній рівень міжвідомчої взаємодії та відсутність стратегічного планування управління відходами призводять до збільшення кількості несанкціонованих сміттєзвалищ та перевантажених полігонів, полігонів, що не відповідають нормам екологічної безпеки;
- дефіцит потужностей з утилізації відходів та низька інвестиційна привабливість цього виду діяльності;
- низька ефективність застосування методики рециклінгу (вторинна переробка відходів);
- повільне введення маловідходних технологій та низькі темпи створення інфраструктури у сфері поводження з відходами, зокрема небезпечними;
- недостатність виховної та рекламної діяльності у сфері накопичення відходів, поводження з ними, підвищення рівня споживчої культури, формування екологічної правосвідомості.

Задля забезпечення прискорення прогресу досягнення ЦСР 12 необхідним є:

забезпечення сталого використання хімічних речовин на основі інноваційних технологій та виробництв;

удосконалення законодавства у сфері управління відходами, спрямованого на: запровадження в Україні нової ієрархії управління відходами та розширення відповідальності виробника, системи довгострокового планування управління відходами на національному, регіональному та місцевому рівнях; впровадження заходів для запобігання або зменшення утворення відходів, зниження негативних наслідків від управління відходами, сприяння підготовці їх до повторного використання як вторинної сировини та енергетичних ресурсів; створення передумов для запровадження моделі циркулярної економіки, насамперед, шляхом орієнтації на енергозбереження, регенеративне екологічно чисте виробництво та споживання; створення економічно ефективних технологій переробки твердих побутових відходів з отриманням корисного для суспільства кінцевого продукту; удосконалення існуючих логістичних підходів щодо поводження із побутовими відходами на національному та регіональному рівнях.

ЦІЛЬ 13. ПОМ'ЯКШЕННЯ НАСЛІДКІВ ЗМІНИ КЛІМАТУ

ЦСР13 пов'язана з боротьбою за нормальні умови життя людей. Єдиний індикатор, який наразі вимірює прогрес досягнення національної Цілі, має негативну динаміку порівняно із 2015 роком.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
13.1. Обмежити викиди парникових газів в економіці	●	13.1.1. Обсяг викидів парникових газів, % до рівня 1990 року	33,8	35,70	34,20			

За даними проекту Національного кадастру антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні за 1990-2018 роки викиди парникових газів (ПГ) в Україні у 2018 році склали 344,1 млн. т CO₂-еквіваленту (з урахуванням сектору «Землекористування, зміни в землекористуванні та лісове господарство» (333ЛГ)) або 341,5 млн. т CO₂-еквіваленту (без урахування 333ЛГ).

У порівнянні з 1990 роком сумарні викиди і поглинання ПГ у 2018 році скоротилися на 61,2 %, однак відносно 2015 року - збільшилися на 8,8 % або на 28 тис. т CO₂-еквіваленту

Таблиця. Викиди та поглинання ПГ у 1990 та 2015-2018 роках

Сектор	Викиди і поглинання ПГ, тис. т CO ₂ -екв.					Зміна у викидах відносно 1990 року, %	Зміна у викидах відносно 2015 року, %
	1990	2015	2016	2017	2018		
Енергетика	725 319	210 825	224 765	217 753	226 296	-68,8	+7,3
Промислові процеси і використання продуктів	117 988	56 463	58 151	51 762	55 143	-53,3	-2,3
Сільське господарство	86 843	39 461	42 178	41 091	44 239	-49,1	+12,1
Відходи	15 625	15 529	15 745	15 618	15 774	+1,0	+1,6
333ЛГ	-59 192	-6 175	-1 726	-10 249	2 624	-104,4	-142,5
Всього (без 333ЛГ)	945 775	322 278	340 838	326 224	341 452	-63,9	+5,9
Всього (із 333ЛГ)	886 583	316 103	339 113	315 975	344 076	-61,2	+8,8

У загальних викидах ПГ 66% належить викидам ПГ у секторі «Енергетика» - у 2018 році 226,3 млн тон CO₂-екв. Найбільше викидів ПГ у цьому секторі дає категорія «Енергетичні галузі», а саме викиди від спалювання палива при виробництві електроенергії та тепла (у 2018 році вони склали 51,8% від загальної кількості викидів у секторі «Енергетика», у 1990 році – 45,6%).

Сумарні викиди ПГ у секторі «Сільське господарство» у 2018 році зросли на 12,1% порівняно з 2015 роком. Найбільше зростання викидів ПГ спостерігалось у категорії «Сільськогосподарські ґрунти» (порівняно з 1990 роком викиди ПГ у цій категорії

скоротились лише на 11,1%, а порівняно з 2015 роком - зросли на 12,7%). Така динаміка пояснюється зростанням площ, зайнятих під рілля, та зростанням обсягів внесених мінеральних і органічних добрив.

Викиди ПГ у секторі «Відходи» у 2018 році склали 15,8 млн т CO₂-екв. Це на 1% більше, ніж у 1990 та на 1,6%, ніж у 2015 роках. При цьому, на категорії «Захоронення твердих побутових відходів на полігонах» та «Поводження з господарсько-побутовими стічними водами» припадає відповідно 57 % та 33 % від сумарних викидів у секторі. Збільшення викидів метану від захоронення твердих побутових відходів пов'язане із щорічним збільшенням обсягів утворення відходів та домінуючою практикою їх захороненням (94%).

Спостерігається скорочення викидів ПГ у 2018 році на 2,3% порівняно з 2015 роком у секторі «Промислові процеси і використання продуктів» та на 53,3 % порівняно з 1990 роком.

У секторі ЗЗЗЛГ у 2018 році вперше з 1990 року обсяг викидів ПГ перевищив їх поглинання. На противагу досить стабільному рівню поглинання ПГ лісами значно коливається рівень викидів ПГ від ріллі та пасовищ. В той час, як протягом 2015-2018 років поглинання ПГ лісами становило близько 50 млн т CO₂-екв., рівень викидів ПГ від сільськогосподарської діяльності на землях коливається від 40 до 48 млн т CO₂-екв. Хоча поглинання ПГ лісами має досить стабільний рівень, однак у порівнянні із 1990 роком, воно знизилось приблизно на 20 %. Не дивлячись на збільшення загальної площі лісів за рахунок лісорозведення, значно збільшились об'єми рубок деревини (на близько 60 %), а також посилились несприятливі погодні умови (пожежі, хвороби та шкідники), через які площі загибелі лісів збільшились у 1,5-2 рази.

Викиди ПГ від ріллі та пасовищ значною мірою залежать від практики господарювання та погодних умов. Значні об'єми внесення органічних та мінеральних добрив забезпечувало поглинання ПГ на початку 90-х років. У 2018 році органічних добрив було внесено всього 5 % від рівня 1990 року, мінеральних – близько 88 %. Крім цього, значно змінилась структура культур, що вирощуються. На фоні деякого збільшення частки зернових, частка технічних культур (цукрові буряки, льон, конопля) сильно впала (з близько 35 % до 10 %). Значно зросла частка олійних культур (соняшник, ріпак, соя) – з близько 7 до 30 %. Це, в свою чергу, призвело до зміни тренду – з поглинань на рівні 5 млн. т CO₂-екв. до викидів на рівні 48 млн. т CO₂-екв.

Україна, як сторона Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (РКЗК ООН), Кіотського протоколу та Паризької угоди, забезпечує виконання зобов'язань за цими міжнародними угодами. Проте, державна політика у сфері зміни клімату має фрагментарний характер і до цього часу розглядалась як складова виключно екологічної політики.

На сьогодні глобальне потепління визнається однією з найбільш гострих проблем сучасності. У зв'язку із цим, у 1992 р. на конференції ООН з навколишнього середовища в Ріо-де-Жанейро (Бразилія) 155 держав, в тому числі Україна, підписали РКЗК ООН, яка набула чинності 21 березня 1994 р.

Згідно з даними РКЗК ООН Україна займає друге місце (64,7% від загальної кількості викидів) серед 45 країн-сторін Додатку I до РКЗК ООН щодо досягнутих скорочень викидів ПГ відносно 1990 року.

Причинами негативної динаміки зростання обсягу викидів парникових газів до рівня 1990 року (з 33,8% у 2015 році до 34,2% у 2017 році) є відсутність системного підходу до проблеми зміни клімату, що в цілому унеможливорює прийняття управлінських рішень щодо забезпечення запобігання зміні клімату та адаптації до неї в масштабах усієї економіки країни.

На рис. 5 та рис. 6 представлені тенденції викидів та поглинань ПГ, а також основні економічні та енергетичні показники (валовий внутрішній продукт – ВВП, загальне первинне постачання енергії – ЗППЕ) протягом 1990-2018 років.

Рис. 5. Тенденції викидів та поглинань ПГ протягом 1990-2018 років, викиди (-) і поглинання (-) ПГ, млн т CO₂-екв.

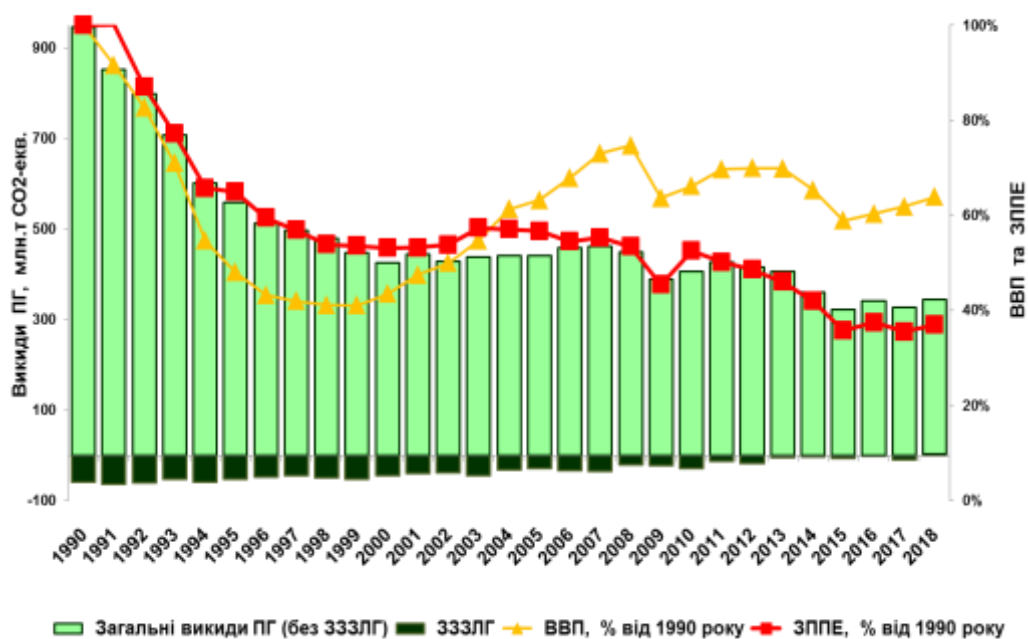

Рис. 6. Тенденції викидів ПГ та основних економічних і енергетичних показників протягом 1990-2018 років

Протягом часового ряду 1990-2018 років тренд загальних викидів ПГ характеризується наступними ключовими етапами:

- різке скорочення викидів ПГ у період з 1990 року до початку 2000-х років, яке було спричинене скороченням виробництва у промисловості та сільському господарстві внаслідок розпаду СРСР та, як наслідок, скороченням споживання палива в енергетиці. Також, у цей період відбулася реструктуризація економіки і почала значно зростати сфера послуг;

- стабілізація та зростання викидів ПГ у період з початку 2000-х років до 2008 року, що характеризується зростанням виробництва мінеральної та металургійної продукції, а також загальним зростанням економіки. У цей період також зросло споживання твердого викопного палива в енергетиці, але паралельно було реалізовано низку заходів з модернізації та енергоефективності в промисловості з метою скорочення споживання природного газу внаслідок підвищення ціни на газ з 2006 року;
- скорочення викидів ПГ на 15 % у 2009 році, порівняно з 2008 роком, яке було обумовлено наслідками світової економічної кризи 2008 року. Зокрема, суттєво скоротилось виробництва цементу, аміаку та металу;
- зростання викидів ПГ у 2010-2013 роках, що характеризується загальним відновленням економіки від наслідків світової кризи 2008 року. У цей період також зросло споживання твердого викопного палива в енергетиці через газовий конфлікт із РФ;
- різке скорочення викидів ПГ у 2014-2015 роках, спричинене падінням економіки через анексію РФ АР Крим та міста Севастополь а також початком військової агресії РФ в Донецькій та Луганській областях, в яких зосереджена значна частина промисловості та об'єктів видобування і споживання корисних копалин;
- коливання викидів ПГ у 2016-2018 роках на рівні 320-340 млн. т CO₂-еквіваленту. Цей період характеризується початком активної реалізації політики енергоефективності (програма «Теплі кредити» для стимулювання заходів з енергоефективності в будівлях, заміни газових котлів на котли на біомасі, тощо) та поступового приведення тарифів на електроенергію, гарячу воду та тепло до своїх ринкових значень, що зробило низку енергоефективних заходів економічно привабливими.

На підставі аналізу трендів, наведених на рис. 6, можна зробити висновок про те, що, починаючи з 2015 року, намітився певний розрив (де-каплінг) між поведінкою ВВП та викидами ПГ, тобто зростання ВВП не супроводжується обов'язковим зростанням викидів ПГ, як це було у попередні роки. При цьому залишається пряма залежність викидів ПГ від ЗППЕ.

На підставі вище зазначеного, **необхідно змінити показники індикатора 13.1.1. Обсяг викидів парникових газів, % до рівня 1990 року, а саме 2015 рік – 34,1, 2016 – 35,6, 2017 рік – 34,5, 2018 – 36,1.** Аналізуючи дані цифри, можна побачити, що викиди ПГ у 2015 році були найнижчими за період 1990-2018 років. Тому брати цей рік за основу для порівняння є некоректним. Викиди ПГ у 2019 році не будуть меншими за 2015 рік. Якщо унаслідок епідемії у 2020 році відбудеться суттєве падіння економіки України, то цілком можливо, ми зможемо «перевершити» результат 2015 року. Але про це дізнаємось тільки у 2022 році.

Для забезпечення прогресу досягнення ЦСР13 необхідно:

- сформулювати та реалізувати цілісну державну політику у сфері зміни клімату, гармонізовану з міжнародним законодавством, і забезпечити виконання завдань, передбачених у ратифікованій Україною у липні 2016 року Паризькій угоді та в імplementованих положеннях угоди. Політично, економічно і науково обґрунтовані рішення з питань зміни клімату повинні прийматися для всіх секторів економіки, включаючи енергетику, промисловість, агропромисловий комплекс, транспорт, водне, лісове і житлово-комунальне господарства, землекористування, а також охорону здоров'я, збереження і відтворення екосистем;
- кожні п'ять років переглядати Стратегію низьковуглецевого розвитку України до 2050 року (з метою оцінки прогресу і збільшення рівня амбітності з урахуванням національних обставин);

- затвердити другий національно-визначений внесок України до Паризької угоди; концепцію «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року; комплексний національний план з енергетики та зміни клімату на період з 2021 по 2030 роки; національний план дій з енергоефективності на період до 2030 року; національний план дій з відновлювальної енергетики на період до 2030 року.

ЦІЛЬ 14. ЗБЕРЕЖЕННЯ МОРСЬКИХ РЕСУРСІВ

ЦСР 14 «Збереження морських ресурсів» є одним з ключових завдань суспільного розвитку.

Загалом з 4-ох індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної амбітної Цілі 14, за 2-ма має місце позитивна динаміка.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
14.1. Скоротити забруднення морського середовища	●	14.1.1. Частка скидів забруднених стічних вод у загальному обсязі скидів до морського середовища, %	29	28	30	27	15 ²²	11*
14.2. Забезпечити стале використання і захист морських та прибережних екосистем, підвищення їх стійкості та відновлення на основі інноваційних технологій	●	14.2.1. Площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду приморських областей, % від території приморських областей, тис. га	5,81	5,82	5,82	5,84	5,93 ²²	7
	●	14.2.2. Площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду в акваторії Чорного та Азовського морів, тис. га	612,8	612,8	612,8	612,8	625,9 ²²	650
14.3. Запровадити ефективне регулювання видобутку морських біоресурсів	●	14.3.1. Обсяги добування водних біоресурсів у виключній (морській) економічній зоні України, тис. тонн	34,2	40,3	42,5	30,0	30,2 ²²	36

* при визначенні цього цільового орієнтира, як база, використовувались попередні дані 2015 року, які становили 15.

²² Дані Мінекоенерго (лист Мінекоенерго від 04.05.2020 № 26/1.10-5.4.1-11567), надані у ході підготовки Добровільного національного огляду щодо реалізації Україною ЦСР.

Реформування системи охорони морських вод та запровадження раціонального використання морських природних ресурсів дозволило досягти:

- зменшення частки скидів забруднених стічних вод у загальному обсязі скидів до морського середовища з 29% у 2015 році до 15 % у 2019 році;
- збільшення площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду в акваторії Чорного та Азовського морів збільшилася на 13,1 тис.га, що стало результатом співпраці науковців, природоохоронної громадськості, місцевих органів влади та Уряду;
- включення до Всесвітнього списку водно-болотних угідь міжнародного значення одинадцять українських угідь, а саме: Чорне багно, Долина нарцисів, Печера Дружба, Верхове болото Надсяння, Витоки ріки Погорілець, Витоки ріки Прут, Урочище Озірний-Бребенескул, Атак-Боржавське, Ріка Дністер, Бурштинське водосховище, Лядова-Мурафа, погоджених розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 №147-р та від 21.09.2011 №895-р.
- відносно невиснажливе використання водних біоресурсів в Азово-Чорноморському басейні

Проте такий прогрес не є достатнім і потребує подальшої роботи.

Не має стійкої тенденції зменшення обсягу добування водних біоресурсів у виключній (морській) економічній зоні України (зменшено до 30,2 тис. тонн у 2019 році з 34,2 тис. тонн у 2015 році після позитивної динаміки протягом 2016-2018 років). Але в цілому навіть цей негативний результат є наслідком позитивних процесів – впровадження заходів з реформування системи державного управління у сфері охорони морських вод, забезпечення невиснажливого використання морських природних ресурсів.

Основними проблемами є:

незавершеність впроваджуваних реформ державної системи управління у сфері охорони морських вод, забезпечення невиснажливого використання морських природних ресурсів;

недієвість системи державного нагляду/контролю у сфері дотримання вимог природоохоронного законодавства;

недосконалість фінансово-економічних механізмів впровадження ресурсозберігаючих технологій та невиснажливого використання морських природних ресурсів;

недостатня фінансова підтримка заповідної справи на місцевому та державному рівні;

низький рівень обізнаності населення щодо екосистемних послуг, які надають території та об'єкти природно-заповідного фонду.

Для забезпечення досягнення ЦСР14 необхідним є:

прийняття Стратегії морської природоохоронної політики України та плану заходів з її реалізації відповідно до вимог Директиви 2008/56/ЄС про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері екологічної політики щодо морського середовища;

створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду в акваторії Чорного та Азовського морів;

узгодження політик, що стосуються використання природних ресурсів та їх збереження;

забезпечення ефективного управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду місцевого та загальнодержавного значення, у тому числі збільшення обсягу фінансових ресурсів, які спрямовуються на збереження природно-заповідного фонду в акваторіях Азовського та Чорного морів.

ЦІЛЬ 15. ЗАХИСТ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОСИСТЕМ СУШІ

ЦСР15 охоплює завдання з відновлення та раціонального використання суходолу та внутрішньої прісноводної екосистеми.

За 3-ма індикаторами з 13-ти, що вимірюють прогрес досягнення національної амбітної Цілі 15, наразі прогрес не відслідковується, оскільки за індикаторами 15.2.1 та 15.2.2 дані будуть доступні лише у 2025 році відповідно до національного законодавства, за індикатором 15.3.1 - після отримання результатів паспортизації земель сільськогосподарського призначення, що триватиме з 2016 по 2020 роки. За 4-ма індикаторами з 10-ти індикаторів має місце позитивна динаміка, але вона вкрай недостатня для досягнення цільових орієнтирів на горизонті 2020 року.

Решта шість індикаторів порівняно із 2015 роком мають або від'ємну динаміку або відсутні будь-які зміни.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
15.1. Забезпечити збереження, відновлення та стає використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем	●	15.1.1. Площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду, тис. га	3803,13	3985,60	3985,02	3991,64	4082,2 ²³	6276,9
	●	15.1.2. Частка площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду в загальній території країни, %	6,3	6,6	6,6	6,61	6,76	10,4
	●	15.1.3. Частка площі територій національної екологічної мережі у загальній території країни, %	38,16	38,16	38,16	38,16	38,16	39,0
15.2. Сприяти сталому управлінню лісами		15.2.1. Лісистість території країни, %	дані розробляються 1 раз на 5 років, з 2020 року Глобальний 15.1.1 Площа лісів, як частка загальної площі суші – 15,9 % (2015-2018 роки)					
		15.2.2. Запаси деревини в лісах, млн. куб. м	дані розробляються 1 раз на 5 років, з 2020 року					

²³ Дані Мінекоенерго, надані у робочому порядку у ході підготовки Добровільного національного огляду щодо реалізації Україною ЦСР.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
15.3. Забезпечити боротьбу з опустелюванням, відновлення деградованих земель і ґрунтів та прагнути досягти нейтрального рівня деградації земель		15.3.1. Встановлення та реалізація добровільного національного завдання щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель за напрямом: "Підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах"		Дані очікуються. Вони мають бути отримані за результатами XI туру агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення, що триватиме з 2016 по 2020 рр.				
		(вміст органічного вуглецю (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських угідь (%): до 2020 р. - досягнення стабільного рівня (не нижче за базову лінію (2010 р.); до 2030 р. - збільшення не менше ніж на 0,1 %, у т. ч. у розрізі зон: Полісся – на 0,10-0,16 %; Лісостеп та Степ - на 0,08-0,10 %).	в середньому по Україні – 3,16% - у розрізі зон: Полісся - 2,33 %; Лісостеп - 3,21 %; Степ - 3,45 %.					в середньому по Україні – 3,14% - у розрізі зон: Полісся - 2,24 %; Лісостеп - 3,19 %; Степ - 3,40 %).
	●	15.3.2. Площа орних земель (ріллі), тис. га	32531,1	32541,3	32543,5	32544,2		31150,9
	●	15.3.3. Частка площі орних земель (ріллі) у загальній території країни, %	53,9	53,9	53,9	53,9		51,6
	●	15.3.4. Площа земель, зайнятих під органічним виробництвом, тис. га	410,55	381,2	289	—		500,0
	●	15.3.5. Площа сільськогосподарських угідь екстенсивного	7848,3	7840,5	7833,8	7820,8		8389,3

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
		використання (сіножатей, пасовищ), тис. га						
	●	15.3.6. Частка площі сільськогосподарських угідь екстенсивного використання (сіножатей, пасовищ), у загальній території країни, %	13	13	13	13		13,9
15.4.Забезпечити збереження гірських екосистем	●	15.4.1. Площа територій природно-заповідного фонду в гірських регіонах, тис. га	656,72	657,15	658,80	659,24	683,8	905,3
	●	15.4.2. Частка територій природно-заповідного фонду в гірських регіонах у загальній території країни, %	1,09	1,09	1,09	1,09	1,13	1,5

Позитивних результатів по ЦСР 15 не вдалось досягти. Разом з тим, в процесі моніторингу та оцінки ефективності виникла необхідність деякого корегування завдання 15.3 та відповідного індикатора. Так, результати X туру агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення (2011-2015 роки), що були узагальнені в 2017 році, засвідчили позитивні тенденції у виконанні нового індикатора 15.3.1 - вміст органічного вуглецю (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських угідь, в середньому по Україні, збільшився на 0,02%.

Протягом 1986-2010 років в Україні зменшився вміст органічного вуглецю (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських угідь- на 0,22 % і станом на 2010 рік, в середньому по Україні, становив 3,14 %. За цей період втрати гумусу в орному шарі становили 5500 кілограмів на гектар. З огляду на це, 2010 рік був обраний як базовий для визначення завдань щодо нейтрального рівня деградації земель. А новий цільовий індикатор 15.3.1 передбачає до 2020 року досягнення стабільного рівня (не нижче за базову лінію (2010 р.) вмісту органічного вуглецю (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських угідь (%).

Реалізація політики, спрямованої на захист та відновлення екосистем суші, у тому числі на збереження та розширення територій природно-заповідного фонду в Україні

забезпечила певні позитивні зміни, але на жаль, не дозволила забезпечити динаміку, необхідну для наближення до цільових орієнтирів на горизонті 2020 року.

Зокрема:

збільшились площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду в Україні (з 3803,13 тис. га у 2015 році до 4082,2 тис. га у 2019 році) та частка площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду в загальній території країни (з 6,3% до 6,76% відповідно). Проте, такі темпи не дозволяють досягти цільових орієнтирів - 6276,9 тис. га та 10,4% відповідно;

збільшилась площа територій природно-заповідного фонду в гірських регіонах (з 656,72 тис. га у 2015 році до 683,8 тис. га у 2019 році). При цьому цільовий орієнтир у 905,3 тис. га, встановлений на горизонті до 2020 року, залишається недосяжним.

Довідково: завдяки підписанню Президентом України 15 указів щодо створення/розширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також прийняттю інших рішень на загальнодержавному та місцевому рівнях площу природно-заповідного фонду збільшено орієнтовно на 279 тис.га, або на 0,36 % площі України.

Мова йде про Укази Президента:

від 11.04.2019 №130/2019 «Про створення національного природного парку «Бойківщина»;

від 11.04.2019 №131/2019 «Про створення Нобельського національного природного парку»;

від 11.04.2019 №132/2019 «Про оголошення акваторії Азовського моря гідрологічним заказником загальнодержавного значення «Приморський»;

від 11.04.2019 №133/2019 «Про зміну меж території національного природного парку «Синевир»;

від 11.04.2019 №134/2019 «Про зміну меж території національного природного парку «Зачарований край»;

від 11.04.2019 №135/2019 «Про зміну меж території Ужанського національного природного парку»;

від 11.04.2019 №136/2019 «Про зміну меж території національного природного парку «Олешківські піски»;

від 11.04.2019 №137/2019 «Про зміну меж національного природного парку «Білобережжя Святослава»;

від 11.04.2019 №138/2019 «Про внесення зміни до додатка № 1 до Указу Президента України від 13 листопада 2008 року № 1033»;

від 11.04.2019 №139/2019 «Про території та об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного значення»;

від 11.04.2019 №140/2019 «Про створення національного природного парку «Кам'янська Січ»;

від 17.04.2019 № 147/2019 «Про зміну меж національного природного парку «Дністровський каньйон».

Динаміка індикаторів площі ріллі та еколого-стабілізуючих угідь (сіножатей і пасовищ), а також їх часток у загальній площі території країни (індикатори 15.3.2 - 15.3.6) є негативною. За 2015-2018 роки площа орних земель навпаки збільшилась з 32532,1 тис. га до 32544,2 тис. га, а площа сільськогосподарських угідь екстенсивного використання (сіножатей, пасовищ) зменшилась з 7848,3 тис. га до 7820,8 тис. га.

Такі тенденції обумовлені, насамперед, чинниками економічного характеру, серед яких: зростання в Україні аграрного бізнесу та необхідність вдосконалення економічних механізмів для стимулювання охорони земель та відтворення родючості ґрунтів в умовах, коли понад 70% сільськогосподарських земель і понад 80% ріллі вже перебувають у приватній власності.

Україна є 44 країною світу за площею материкової території. Водночас, за площею орних земель (32,5 млн. га) вона посідає 9 місце, поступаючись лише таким країнам як: Індія, США, Росія, Китай, Бразилія, Австралія, Канада та Нігерія, а за рівнем розораності території (53,9%) займає одне з перших місць у світі.

Як наслідок, вітровій ерозії в Україні систематично піддається понад 6 млн. га земель, а пиловим бурям - до 20 млн. га.; 13,3 млн. га сільськогосподарських угідь, у тому числі 10,6 млн. га орних земель зазнають згубного впливу водної ерозії.

Виведення з ріллі непридатних для розорювання, деградованих та малопродуктивних сільськогосподарських угідь та їх трансформація у сіножаті і пасовища або заліснення є одним з ключових напрямів покращення стану земель і ґрунтів та боротьби з їх деградацією.

З метою активізації процесів, спрямованих на досягнення ЦСР15 в Україні необхідно:

активізувати роботу місцевих органів влади щодо створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

здійснити заходи щодо узгодження політик, що стосуються використання природних ресурсів та їх збереження;

забезпечити ефективне управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду місцевого та загальнодержавного значення, у тому числі збільшити обсяг фінансових ресурсів, які спрямовуються на збереження природно-заповідного фонду;

активізувати роботу з впровадження Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням, Стратегії та виконання завдань щодо нейтрального рівня деградації земель;

забезпечити вдосконалення економічних механізмів для стимулювання охорони земель та відтворення родючості ґрунтів;

забезпечити врегулювання питань трансформації структури земельних угідь країни (зменшення площі ріллі, підвищення лісистості, відновлення сіножатей і пасовищ тощо) в процесі децентралізації влади та передачі земель з державної власності у власність об'єднаних територіальних громад.

ЦІЛЬ 16. МИР, СПРАВЕДЛИВІСТЬ ТА СИЛЬНІ ІНСТИТУТИ

ЦСР 16 охоплює такі важливі напрями, як: розбудова миру, забезпечення верховенства права, викорінення корупції та зміцнення соціальної згуртованості. На глобальному рівні досягнення ЦСР 16 передбачає виконання дванадцяти завдань, для України охоплено дев'ять завдань.

Загалом, з 24 індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної ЦСР16, за 18-ма має місце позитивна динаміка, в тому числі за 10-ма – цілком реалістичним є досягнення визначених цільових значень на 2020 рік.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
16.1. Скоротити поширеність насильства	●	16.1.1. Кількість облікованих за останні 12 місяців кримінальних правопорушень за ст. 115-118, 121 КК України (очевидні умисні вбивства, умисні тяжкі тілесні ушкодження) в розрахунку на 100 000 осіб:						
			Усього кримінальних правопорушень:					
			- Кількість;					
			- Рівень на 100 тис. населення					
		Умисне вбивство, ст. 115	8 224 19,23	5 992 14,07	5 145 12,14	5 557 13,11		
		Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, ст. 116	7 0,02	7 0,02	5 0,01	6 0,01		
		Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини, ст. 117	11 0,03	14 0,03	11 0,03	12 0,03		
		Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, ст. 118	38 0,09	38 0,09	19 0,04	25 0,06		
	●	Умисне тяжке тілесне ушкодження, ст. 121	2 511 5,87	2 256 5,30	2 096 4,94	2 130 5,03		
		16.1.2. Чисельність потерпілих від кримінальних						

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
		правопорушень, пов'язаних з фізичним насильством (умисні вбивства (та замах на них), зґвалтування (та замах на них), тяжкі тілесні ушкодження), облікованих за останні 12 місяців, у розрахунку на 100 000 осіб:						
		Потерпіло від кримінальних правопорушень (рівень на 100 тис. населення)	965,12	1 044,08	882,92	813,42		
		Потерпіло від кримінальних правопорушень (усього)	412 689	444 617	374 238	344 780		
	●	16.1.3. Чисельність потерпілих за останні 12 місяців від зґвалтувань, осіб:						
		Потерпіло від кримінальних правопорушень (рівень на 100 тис. населення)	0,72	0,77	0,55	0,46		
		Потерпіло від кримінальних правопорушень (ст. 152), усього	306	328	233	197		
16.2. Збільшити виявлення постраждалих від торгівлі людьми та всіх форм експлуатації	●	16.2.1. Чисельність потерпілих у кримінальних правопорушеннях щодо торгівлі людьми або інших незаконних угод щодо передачі людини, облікованих за останні 12 місяців, осіб:						
		Потерпіло від кримінальних правопорушень (рівень на 100 тис. населення)	0,26	0,20	0,73	0,54		
		Потерпіло від кримінальних правопорушень (ст. 149), усього	113	86	309	231		
	●	16.2.2. Кількість спеціалістів, які пройшли навчання з питань протидії торгівлі людьми	4 147	1 686	11 064	3 966		
	●	16.2.3. Кількість наданих соціальних послуг відповідно до потреб осіб, які звернулися щодо	6	46	39	53		

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
		торгівлі людьми						
	●	16.2.4. Кількість проведених інформаційних кампаній щодо протидії торгівлі людьми	3	4	4	4		
	●	16.2.5. Кількість осіб, які були охоплені інформаційними кампаніями щодо протидії торгівлі людьми	42 591	55 139	101 320	214 116		
	●	16.2.6. Відсоток фінансової забезпеченості регіональних програм щодо протидії торгівлі людьми, за рахунок відповідних місцевих бюджетів	100	100	100	100		100
	●	16.2.7. Кількість осіб, яким встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, осіб	83	110	198	221	185	
16.3. Підвищити рівень довіри до суду та забезпечити рівний доступ до правосуддя	●	16.3.1. Рівень довіри громадян до суду, %:						
		Населення	5	10	12	16		35
		Учасники судових проваджень	16	13	28	34		35
		Експертне середовище (адвокати, юристи)	-	-	38	41		35
	●	16.3.2. Кількість осіб, які звертаються за безоплатною правовою допомогою, осіб	38 228	220 041	392 778	400 615		
16.4. Зміцнити систему запобігання та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та поширення зброї масового знищення	●	16.4.1. Частка ризиків з високим рівнем у загальній сукупності національних ризиків у системі запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення, %	-	24,32	-	-	25,00	
16.5. Скоротити незаконний обіг зброї, боєприпасів та	●	16.5.1. Кількість вилученої зброї (кримінальні провадження, у яких	3 063	1 890	3 292	2 985		2 000*

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
вибухових матеріалів		закінчено досудове розслідування, за останні 12 місяців, одиниць)						
	●	16.5.2. Кількість вилучених боєприпасів (кримінальні провадження, у яких закінчено досудове розслідування, за останні 12 місяців, одиниць)	204 326	177 757	280 276	273 167		
	●	16.5.3. Кількість кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом зброї, облікованих за останні 12 місяців, одиниць						
		Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем, ст. 262	207	154	151	102		
		Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, ст. 263	7 409	6 307	8 002	7 466		
		Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв, ст. 263-1	150	119	198	194		
16.6. Скоротити масштаби корупції	●	16.6.1. Показник сприйняття рівня корупції в державному секторі з боку ділових кіл та експертів	130	130	131	120		
16.7. Підвищити ефективність діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування	●	16.7.1. Місце України у рейтингу Global Competitiveness Report за субіндексом "Інституції (державні та суспільні установи)"	130	129	118	110	104	

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	Цільовий орієнтир 2020
16.8. Відновити територію, постраждалу від конфлікту (Донбас)		16.8.1. Частка населення, задоволеного досвідом користування інфраструктурними об'єктами та рівнем надання соціальних послуг у ключових сферах, у Донецькій та Луганській областях, %						
		16.8.2. Частка населення, задоволеного рівнем надання послуг у сфері адміністративного управління, у Донецькій та Луганській областях, %						
	●	16.8.3. Кількість громад на територіях Донецької та Луганської областей, у яких впроваджено заходи щодо протимінної діяльності, одиниць	-	121	167	112		
	●	16.8.4. Площа розмінування територій Донецької та Луганської областей, га	9 224га	6 553га	8 036га	5 785га		
	●	16.8.5. Кількість випадків виявлення вибухо-небезпечних предметів (оперативна складова), одиниць	2 014	5 168	7 252	4 600		
16.9. Зміцнити соціальну стійкість, сприяти розбудові миру та громадській безпеці (конфліктне та постконфліктне врегулювання)		16.9.1. Індекс соціальної єдності та примирення						

Динаміка щодо смертності від ушкодження внаслідок воєнних дій є позитивною (коефіцієнт смертності зменшився з 3,0 осіб на 100 000 населення у 2015 році до 0,3 у 2018 році) завдяки збільшенню кількості випадків виявлення вибухонебезпечних предметів у рамках проведення слідчих дій підрозділами Національної поліції (231 – у 2016 році, 517 – у 2017 році, 570 – у 2018 році, 374 – 2019 році), роботі піротехніків ДСНС у ході гуманітарного розмінування, суттєвому скороченню незаконного обігу зброї, боєприпасів та вибухових матеріалів (кількість вилучених боєприпасів зросла з 204 326 одиниць у 2015 році до 273 167 у 2018 році), а також впровадженню заходів щодо протимінної діяльності.

Довідково: з початку виконання робіт (липень 2014 року) на території Донецької та Луганської областей піротехнічними підрозділами ДСНС очищено від боєприпасів 29 тис. 850 га території та 97 га акваторії водних об'єктів,

розміновано 992 об'єкти соціальної інфраструктури та життєзабезпечення, знешкоджено 186 тис. 863 вибухонебезпечних предметів, серед яких 902 спеціально встановлені терористами особливо небезпечні вибухові пристрої.

Протягом останніх років в Україні були реалізовані комплексні кроки на шляху встановлення миру, справедливості та сильних інститутів.

Реформування системи органів внутрішніх справ дозволило досягти:

зменшення чисельності потерпілих за останні 12 місяців від зґвалтувань з 0,72 осіб на 100 тис. населення у 2015 році до 0,46 осіб у 2018 році;

скорочення незаконного обігу зброї, боєприпасів та вибухових матеріалів: кількість вилучених боєприпасів (кримінальних проваджень, у яких закінчено досудове розслідування, за останні 12 місяців) зросла з 204 326 одиниць у 2015 році до 273 167 у 2018 році; кількість вилученої зброї хоча і зменшилась з 3063 одиниць у 2015 році до 2985 одиниць у 2018 році, проте лишалась значною і перевищувала цільовий орієнтир, визначений на 2020 рік у 2000 одиниць.

Також було підвищено ефективність у напрямі виявлення осіб, які вчиняють злочини з торгівлі людьми або сприяють їх вчиненню, та захисту прав осіб, постраждалих від торгівлі людьми, особливо дітей, та надання їм допомоги (у результаті реалізації Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 111). В рамках реалізації цієї програми було: збільшено кількість осіб, які були охоплені інформаційними кампаніями щодо протидії торгівлі людьми, з 42 591 осіб у 2015 році до 214 116 осіб у 2018 році; збільшено кількість осіб, яким встановлено статус особи, що постраждала від торгівлі людьми, з 83 осіб у 2015 році до 185 осіб у 2019 році; забезпечено стовідсоткове фінансування регіональних програм щодо протидії торгівлі людьми; збільшено обсяг наданих соціальних послуг відповідно до потреб осіб, які звернулися щодо торгівлі людьми.

Довідково: наразі у процесі реалізації можливість оцінки рівня задоволеності користувачів якістю наданих адміністративних послуг. Зокрема, у рамках «Порталу Дія» - єдиного державного веб-порталу електронних послуг - передбачається проведення моніторингу та оцінки якості послуг, які надаються з використанням веб-порталу у центрах надання адміністративних послуг (ЦНАП) або суб'єктами розгляду звернень безпосередньо.

Реформування системи судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів задля практичної реалізації принципу верховенства права та забезпечення функціонування судової влади (що відповідає суспільним очікуванням щодо незалежного та справедливого суду, а також європейським цінностям та стандартам захисту прав людини в рамках комплексної реалізації судової реформи) стали передумовами підвищення ступеня довіри суспільства до органів судової влади та суміжних правових інститутів (у результаті реалізації Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, схваленої Указом Президента України від 20.05.2015 № 276).

Як результат відбувається зростання рівня довіри громадян до суду: серед населення – з 5% у 2015 році до 16% у 2018 році; серед експертного середовища (адвокати, юристи) – з 38% у 2017 році до 41% у 2018 році (при цільовому орієнтирі на 2020 рік 35%).

Відбувається поступовий розвиток системи надання безоплатної правової допомоги шляхом спрощення доступу до безоплатної правової допомоги, доступу значної кількості найбільш соціально вразливих громадян до безоплатної вторинної правової допомоги, масштабної правопросвітницької діяльності органів юстиції, упровадження альтернативних (позасудових) механізмів вирішення спорів (збільшення кількості

осіб, які звернулись за безоплатною правовою допомогою, з 38 228 осіб у 2015 році до 400 615 осіб у 2018 році).

Позитивні тенденції спостерігались також за індикаторами:

кількості облікованих кримінальних правопорушень, пов'язаних з фізичним насильством та чисельності потерпілих від них (скорочення з 965 осіб на 100 тис. населення у 2015 році до 813 осіб у 2018 році;

кількості кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом зброї (викраденням, привласненням вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем) скоротилась з 207 одиниць у 2015 році до 102 одиниць у 2018 році;

індексом сприйняття корупції в Україні з боку ділових кіл та експертів – позиція України покращилась з 130 місця (серед 167 країн) у рейтингу 2015 року до 120 місця (серед 180 країн) у рейтингу 2018 року;

місця України за субіндексом «Інституції» рейтингу Глобального індексу конкурентоспроможності (ГІК) – Україна покращила свою позиції, піднявшись з 130 місця (серед 140 країн) у рейтингу 2015/2016 до 104 місця (серед 141 країни) у рейтингу 2019²⁴.

Проте такий прогрес не є достатнім. Стимувався він, переважно, через:

недостатню адаптованість національного законодавства з протидії торгівлі людьми до сучасних викликів у протидії торгівлі людьми; зміну форм та методів втягнення громадян України у торгівлю людьми;

недостатність зусиль органів соціального захисту населення та територіальних підрозділів боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, Національної поліції у виявленні та перенаправленні постраждалих осіб для надання соціальної допомоги;

недостатній рівень співпраці між суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, як на центральному, так і на місцевому рівнях; недостатню кількість проведених навчань з протидії торгівлі людьми;

негативний вплив збройних протистоянь на сході України, які створюють умови до витоку в незаконний обіг зброї та боєприпасів з території проведення Операції об'єднаних сил; переміщення контрабандних товарів через лінію розмежування (пально-мастильних матеріалів, вугілля, медичних препаратів та ін.). Це, у свою чергу, сприяє зростанню корупції та перерозподілу сфер впливу серед кримінального елементу; незаконному постачанню наркотичних засобів та психотропних речовин в Україну та використанню її території, як транзиту до країн ЄС; зростанню кількості вимушених переселенців, у тому числі антисоціальної направленості.

Започатковані у 2016-2019 рр. урядові програми та заходи були направлені на розбудову миру, відновлення та розвиток територій, постраждалих внаслідок збройної агресії, забезпечення верховенства права, зміцнення соціальної єдності і примирення, серед яких, зокрема: Державна цільова програма відновлення та розбудови миру в східних регіонах України, План заходів, спрямованих на реалізацію

²⁴ Починаючи з ГІК 2018 при оцінці позиції країни застосовується нова методологія: оцінка за субіндексами розраховується за 100-бальною шкалою (100 балів – ідеальна держава або “межа” конкурентоспроможності). У попередніх звітах оцінка здійснювалась за 7-бальною шкалою. Переформатовано більшість субіндексів. Відповідно, порівнювати позиції країни, наведені у ГІК 2018 і подальших рейтингах, із позиціями у попередніх рейтингах, оціненими з використанням старої методології, є некоректним.

деяких засад державної внутрішньої політики щодо окремих районів Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, Стратегія інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року тощо.

Реалізація Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України (далі - Програма) здійснюється за трьома стратегічними напрямками: відновлення критичної інфраструктури та соціальних послуг в основних сферах; економічне відновлення; підвищення соціальної стійкості, розбудова миру та громадської безпеки.

Крім того, з метою відновлення та розбудови миру у східних регіонах України створено сучасну інноваційну онлайн платформу – «Портал економічного та соціального відновлення», де узагальнюється вся інформація про потреби постраждалого регіону, програми і проекти.

За результатами аналізу динаміки Індексу соціальної єдності та примирення протягом останніх років спостерігається:

покращення міжгрупових стосунків, зокрема, підвищення готовності до діалогу з різноманітними групами в суспільстві і одночасно значне зменшення негативних стереотипів та сприйняття соціальних загроз;

збільшення підтримки мирного вирішення конфлікту (на протилежність його збройному вирішенню) одночасно з високим рівнем втомленості від конфлікту;

збільшення довіри центральним органам влади, хоча й загальний рівень довіри до них залишається набагато нижчим, ніж рівень довіри місцевим органам влади.

Проте такий прогрес не є достатнім. Стримувався він в основному негативним впливом триваючої збройної агресії на сході України.

Поряд з позитивними змінами, мають місце процеси, за якими прогрес відсутній. Зокрема: зросла кількість потерпілих у кримінальних правопорушеннях щодо торгівлі людьми або інших незаконних угод щодо передачі людини - з 0,26 осіб на 100 тис. населення у 2015 році до 0,54 осіб у 2018 році (причиною негативної динаміки є неефективність судової системи з розгляду кримінальних проваджень за фактами торгівлі людьми (за 2019 рік судами винесено лише 40 рішень, за якими засуджено 35 осіб); відсутність узагальненої Верховним Судом України судової практики у справах щодо торгівлі людьми, що створює підстави для неоднозначного застосування правових норм; відсутність спеціальних прокурорів у справах щодо торгівлі людьми.

Також збільшилась частка ризиків з високим рівнем у системі запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення з 24,32% у загальній сукупності національних ризиків у 2015 році до 25% у 2018 році, що стало наслідком триваючої збройної агресії на сході України.

Для забезпечення досягнення ЦСР16 необхідним є:

реалізувати у повному обсязі реформи, зокрема, судову, децентралізації тощо;

створити законодавче підґрунтя для запровадження комплексних систем моніторингу стану безпеки та налагодити взаємодію сил безпеки, інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування (законопроект передбачає внесення змін та доповнень до Законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про Національну поліцію», «Про національну безпеку України» та до Кодексу України про

адміністративні правопорушення), унормувати питання з визначення місцезнаходження заявника на момент його звернення (законопроект передбачає внесення змін до Законів України «Про систему екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112» та «Про телекомунікації»);

забезпечити права і свободи дитини, її захист від будь-яких форм насильства, експлуатації та зловживань у цифровому середовищі;

вдосконалити порядок утворення та діяльності третейських судів з метою відновлення довіри до третейського розгляду (передбачає посилення вимог до організацій, які є засновниками третейських судів, порядку утворення третейських судів, розширення підвідомчості справ, які розглядатимуться третейськими судами, розширення повноважень Третейської палати України);

удосконалити регулювання арбітражів, що дозволить розширити перелік категорій справ, які можуть за угодою сторін передаватися до міжнародного комерційного арбітражу;

створити інститут медіації (правове регулювання відносин у сфері медіації, зокрема: визначення кола справ, у яких можливе здійснення медіації, принципів медіації, закріплення основних засад та форм проведення медіації, а також вимог до медіатора та процедури проведення медіації - права та обов'язки учасників медіації, тривалість процедури медіації, підстави її зупинення та припинення, форма та зміст угоди за результатами медіації, виконання цієї угоди) тощо;

удосконалити порядок формування списку присяжних як інструменту народовладдя;

забезпечити подальше спрощення доступу до правової допомоги шляхом спрощення процедури підтвердження належності особи до категорії суб'єктів права на БВПД через упровадження механізмів обміну інформацією між центрами з надання БВПД та державними реєстрами; розширення критерію малозабезпеченості для осіб з інвалідністю, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії (з двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб, як це є на сьогодні, – до двох прожиткових мінімумів для працездатних осіб) задля усунення соціальної несправедливості та забезпечення рівного доступу до БВПД; створення та впровадження он-лайн сервісів надання БПД;

продовжити впровадження альтернативних (позасудових) механізмів вирішення спорів.

підвищувати правову спроможність територіальних громад шляхом реалізації заходів, спрямованих на посилення правової обізнаності та подолання правового нігілізму мешканців таких громад, що спонукатиме їх до вирішення своїх правових питань чи проблем, у разі їх виникнення, саме у правовий спосіб, а також завдяки розвитку мережі незалежних провайдерів надання БПД в громадах;

забезпечити розвиток системи та впровадження інноваційних підходів до професійного навчання та удосконалення практичних навичок адвокатів, які надають БВПД, представників правничої спільноти та інших зацікавлених сторін, запровадження нових підходів до оцінювання якості надання послуг, що в подальшому сприятиме підвищенню рівня довіри громадськості до їх діяльності.

ЦІЛЬ 17. ПАРТНЕРСТВО ЗАРАДИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ

ЦСР 17 визначає партнерство за чотирма напрямками, які між собою пов'язані – партнерство у фінансовій, технологічній, торгівельній царинах та сприянні системному підходу діяльності урядів в інтересах сталого розвитку за участю багатьох зацікавлених сторін, зокрема між державним і приватним секторами та між організаціями громадянського суспільства за умови удосконалення показників вимірювання прогресу зі сталого розвитку та нарощування потенціалу країн у галузі статистики.

Загалом з чотирьох індикаторів, що вимірюють прогрес досягнення національної амбітної Цілі 17, три мають позитивну динаміку.

Завдання	Стан	Індикатори	2015	2016	2017	2018	2019	2020 цільовий орієнтир
17.1. Мобілізувати додаткові фінансові ресурси на основі заохочення інвестицій іноземних та вітчизняних інвесторів	●	17.1.1. Співвідношення обсягу приватних грошових переказів із-за кордону із ВВП, %	7,6	8,1	8,2	8,5 ²⁵	7,8 ²⁵	6,0*
	●	17.1.2. Чистий притік прямих іноземних інвестицій (за даними платіжного балансу), млн.дол. США	3012	3268	2593	2360 ¹	2422 ²⁵	10000
17.2. Послідовно знижувати боргове навантаження на економіку	●	17.2.1. Відношення валового зовнішнього боргу до експорту товарів та послуг у річному вимірі, %	245,8	244,6	214,3	194,0 ²⁵	192,0 ²⁵	—
17.3. Розвивати партнерські відносини влади і бізнесу для досягнення цілей сталого розвитку	●	17.3.1. Кількість проектів публічно-приватного партнерства, одиниць	177	186	191	189	187	205

* при визначенні цього цільового орієнтира, як база використовувались попередні дані 2015 року, які становили 5,75.

²⁵ Дані Національного банку України (лист від 16.04.2020 №30-005/19425), отримані у ході підготовки Добровільного національного огляду щодо реалізації Україною ЦСР.

Серед здобутків на шляху досягнення ЦСР 17 та загалом розвитку України є підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їх державами-членами, з іншої сторони (*укладена Україною та ЄС у 2014 році, торговельні положення діють з 1 січня 2016 року, у повному обсязі набула чинності з 1 вересня 2017 року*). Угода передбачає не тільки поступову лібералізацію торгівлі з Євросоюзом, а й зумовлює гармонізацію та адаптацію національного законодавства до законодавства ЄС, політичний діалог, реформи у сфері економіки, юстиції, зовнішньої та безпекової політики. Вагому частину Угоди про асоціацію складають положення про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ). З початку дії ПВЗВТ (з 1 січня 2016 року) Європейський Союз став найбільшим торговельним партнером України з питомою вагою торгівлі товарами та послугами понад 40% від загального обсягу зовнішньої торгівлі України (за даними Держстату).

Ще одним здобутком є отримання безвізового режиму між Україною та Європейським Союзом (*Регламент (ЄС) 2017/850 Європейського Парламенту та Ради від 17 травня 2017 року, яким прийнято рішення про безвізовий режим ЄС з Україною*). Безвізовий режим з ЄС – це не тільки свобода пересування для громадян України, а й нові можливості для розвитку бізнесу, туризму, ринку перевезень, нарощення потенціалу торгівлі.

Ці угоди стали поштовхом для змін всередині країни та у взаємовідносинах України з країнами ЄС.

Після кризового 2015 року завдяки проведенню виважених монетарної політики, зокрема переходу до режиму інфляційного таргетування і запровадження плаваючого обмінного курсу, та фіскальної консолідації, реалізації структурних реформ за підтримки МВФ та інших міжнародних партнерів, в умовах посилення євроінтеграційних процесів в Україні було досягнуто макрофінансової стабільності. Зокрема знижено інфляцію з її пікового значення у 61% у річному вимірі в квітні 2015 року до 4,1% за підсумками 2019 року. Отже, за підсумками 2019 року НБУ досягнув цілі по інфляції у $5\% \pm 1$ в. п., визначеної ще у 2015 році. Зниження інфляції та інфляційних очікувань дозволили поступово знижувати облікову ставку НБУ, що сприяло також зниженню ставок за кредитами та депозитами. 2019 рік став підтвердженням, що за умови послідовної та незалежної політики центрального банку можливо забезпечити тривалу макроекономічну стабільність в Україні.

Макроекономічна стабілізація в Україні сприяла зниженню премії за ризик для боргових зобов'язань України, відновленню довіри інвесторів та відповідно зниженню вартості державних запозичень. Зазначене на тлі сприятливих умов у 2019 році на світових фінансових ринках для країн, що розвиваються, зумовило відновлення у першій половині 2019 року припливу капіталу до державного сектору та зниження його вартості, передусім завдяки подальшій зацікавленості нерезидентів у гривневих ОВДП, а також успішному розміщенню ОЗДП урядом та єврооблігацій державними корпораціями, наприклад, Нафтогазом України. При цьому вдалось досягнути зниження відношення валового зовнішнього боргу до експорту товарів та послуг у річному вимірі з 245,8% у 2015 році до 192% у 2019 році. Ще одним фактором наповнення внутрішнього ринку притоком коштів у післякризовий період стали приватні грошові перекази українців, які знайшли роботу за кордоном. Відповідно співвідношення обсягу приватних грошових переказів із-за кордону із ВВП зросло з 7,6% у 2015 році до 7,8% у 2019 році. За підсумками 2019 року НБУ викупив з ринку майже 8 мільярдів доларів США – уп'ятеро більше, ніж роком раніше, – а обсяг

міжнародних резервів перевищив шестирічний максимум та перевищив 25 млрд дол. США.

Реалізація Урядом політики у сфері державно-приватного партнерства, у тому числі концесії, привели до збільшення кількості проектів публічно-приватного партнерства з 177 у 2015 році до 187 у 2019 році. Системний підхід до врегулювання відносин залучення приватного бізнесу до реалізації проектів на умовах державно-приватного партнерства в усіх сферах також дозволить забезпечити реалізація положень прийнятого 03.10.2019 Закону України № 155-IX “Про концесію”. По першим 2 концесійним проектам в морських портах (Ольвія і Херсон) вже у 2020 році будуть укладені концесійні договори. Компанія “Рісоіл-Херсон” (переможець концесійного конкурсу по проекту у морському порту “Херсон”) інвестує майже 300 млн гривень протягом 4 років. Компанія “QTerminals” (переможець у концесійному конкурсі по проекту у морському порту “Ольвія”) інвестує 3,4 млрд гривень в розвиток порту впродовж 5 років.

На поглиблення партнерських відносин влади і бізнесу спрямована робота нещодавно створеної Агенції з питань підтримки державно-приватного партнерства (далі – Агенція ДПП). З метою ефективного функціонування Агенції ДПП було підписано Меморандум між Мінекономіки та Міжнародною фінансовою корпорацією стосовно надання консультаційної допомоги у становленні Агенції ДПП. Агенцією ДПП вже здійснюється підготовка проектів державно-приватного партнерства: Відновлення інфраструктури міжнародного аеропорту міста Рівне; Аеровокзал аеропорту міста Вінниця.

Також з метою управління українськими інвестиційними інфраструктурними проектами та розміщення інформації про них Мінекономіки ведеться робота з Sustainable Infrastructure Foundation щодо приєднання до міжнародної платформи SOURCE.

Проте такий прогрес не є достатнім. Незначне збільшення кількості проектів публічно-приватного партнерства з 2015 року було спричинено дією таких факторів:

- застаріле правове регулювання здійснення державно-приватного партнерства, у тому числі концесії, до прийняття нового Закону України “Про концесію”;
- відсутність у бюджетному законодавстві механізму взяття державними партнерами довгострокових зобов’язань в рамках здійснення державно-приватного партнерства;
- відсутність бюджетних коштів для залучення радників з метою підготовки проектів державно-приватного партнерства;
- низький рівень інституційної спроможності органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері державно-приватного партнерства;
- необізнаність бізнесу та суспільства стосовно існування механізму державно-приватного партнерства та його потенціалу.

Серед факторів, які стримували залучення фінансових ресурсів в економіку України також варто зазначити такі як недостатній захист прав кредиторів, а також збереження значної проблеми непрацюючих кредитів, що обмежувало кредитування в країні (частка NPL у банківській системі України досі становить близько половини від загального обсягу кредитів банків і залишається однією із найвищих у світі). Вирішення зазначених проблем потребує, насамперед, завершення реформування системи правоохоронних та судових органів, додаткового зміцнення інституту

забезпечення виконання зобов'язань, у тому числі, можливість ефективного стягнення заставного майна та його реалізації, створення повноцінного вторинного ринку проблемних активів.

Проблемою залишається негативна динаміка залучення прямих іноземних інвестицій. Якщо у 2015 році до економіки України було залучено 3 млрд. дол. США, то за підсумками 2019 року - лише 2,5 млрд. дол. США. Основні чинники, що стримували притік прямих іноземних інвестицій в Україну, є такими: триваючі військові дії на території України, гальмування проведення приватизації, недовіра інвесторів до судової системи і недосконалість законодавства щодо захисту прав власності інвесторів та кредиторів.

Для забезпечення сталого розвитку та підвищення якості життя людей необхідно залучати бізнес до реалізації суспільно-важливих проектів на умовах державно-приватного партнерства. Як підтверджує світовий досвід, саме цей механізм може стати ефективним інструментом для подолання розриву між потребами у фінансуванні інфраструктури та публічними ресурсами.

Для забезпечення досягнення ЦСР17 необхідно забезпечити:

удосконалення підзаконних нормативно-правових актів з урахуванням нового закону України "Про концесію" та змін до Закону України "Про державно-приватне партнерство"; врегулювання умов та особливостей взяття довгострокових зобов'язань в рамках здійснення ДПП, у тому числі концесії (прийняття змін до Бюджетного кодексу України); врегулювання особливостей оподаткування окремих операцій в умовах дії договорів, укладених в рамках ДПП (концесійних договорів), прийняття змін до Податкового кодексу України; вдосконалення та осучаснення методичного забезпечення здійснення ДПП, зокрема щодо аналізу ефективності здійснення ДПП, оцінки та управління ризиками в рамках проектів ДПП; підвищення інституційної спроможності шляхом проведення тренінгів, конференцій тощо.

Для успішного досягнення ЦСР17 також критично важливим є прогрес досягнення ЦСР16.

ЦСР: НАПРЯМИ ДІЙ НА НАСТУПНУ ДЕКАДУ

У ході підготовки Огляду було зібрано думки максимально широкого кола учасників щодо напрямів майбутнього розвитку на декаду та засобів для прискорення розвитку. Під час обговорень використовувалися матеріали MAPS місії ООН в Україні щодо акселераторів ЦСР²⁶ (2018 р.) та матеріали провідних прогностуючих організацій та наукових установ. За узагальненою думкою, в Україні під час формування нового порядку денного розвитку на декаду (або довгострокової стратегії національного розвитку) необхідно всебічно враховувати прагнення населення, які полягають, по суті, в новій формі врядування, новому форматі суспільних відносин і новій моделі економіки, здатної ефективно долати наслідки від наявних викликів і загроз – неефективного державного управління, недостатнього та неефективного ресурсного забезпечення, технологічного відставання в розвитку, обмеженого фінансування, триваючої збройної агресії. У ході підготовки Огляду було окремо проаналізовано вплив пандемії COVID-19 на економіку країни (станом на травень 2020 р) та здійснено макроекономічний прогноз на 2020-2021 рр. з урахуванням наслідків пандемії COVID-19 за трьома сценаріями. Мінекономіки підготувало окреме видання «Консенсус-прогноз: наслідки пандемії»²⁷. Формування пакету дій в рамках трансформаційних перетворень має охоплювати як потребу системних змін, так і викликів «післяпандемічної» реальності.

У ході консультацій, проведених в рамках підготовки Огляду, неодноразово підкреслювалось, що вимоги з боку громадянського суспільства потребують узгодженого стратегічного бачення щодо майбутнього розвитку.

За результатами публічних та експертних обговорень, у тому числі за участі молоді, можна виокремити такі оновлені акселератори ЦСР:

Акселератор 1. Зміни у підходах до управління. Відсутність якісного управління – це проблема, що пронизує всю систему державної влади. У процесі підготовки Огляду виявилось, що для кожної ЦСР, де має місце низька ефективність виконання того чи іншого завдання, існують проблеми та недоліки в управлінні: суперечності в організації відповідних адміністрацій, надлишкове різноманіття суб'єктів в одній сфері діяльності, брак координації тощо. Таким чином, можна зробити такий висновок: передумовою досягнення всіх без винятку ЦСР буде рух у напрямі високоякісного управління, що передбачає компетентність персоналу, спрощення адміністративних структур, викорінення корупції та справжню прихильність до суспільної підтримки. Відповідно, питання належного управління, чесної та прозорої влади й участі населення у прийнятті рішень і механізмах забезпечення підзвітності мають ураховуватися при плануванні та реалізації завдань та досягненні цілей. Прискорення реалізації потребують реформа судової системи; антикорупційна реформа. Заходи з відновлення та розбудови миру, досягнення соціальної справедливості, забезпечення дотримання прав людини, прав дитини та гендерної рівності мають буди більш досконалішими у частині координації та управління.

²⁶ <http://www.un.org.ua/en/information-centre/news/4303-mainstreaming-acceleration-and-policy-support-maps-approach-will-help-elaborate-a-roadmap-of-effective-sdgs-implementation-in-ukraine>

²⁷ <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=767c9944-87c0-4e5a-81ea-848bc0a7f470&tag=Konsensus-prognoz>

Акселератор 2. Зміни у якості економічного зростання. Без економічного зростання неможливо подолати бідність та забезпечити підвищення рівня життя широких верств населення, проте важливим є не тільки покращення економічної ситуації, а й справедливий розподіл результатів зростання між всіма верствами населення. Необхідними є зміни саме у якості економічного зростання, тобто воно має стати інноваційним, інклюзивним та стійким.

Україні невідкладно потрібно перейти від моделі розвитку, в якій конкурентні переваги зумовлені переважно використанням природних ресурсів та дешевої робочої сили, до інноваційної моделі, пріоритетами якої є високий технологічний рівень виробництва, кваліфікована високооплачувана робоча сила, економія енергії та інших видів природних ресурсів і новаторський стиль управління. За такої економічної моделі підґрунтям зростання є «інтелект», а не сировина, що є найкращим способом забезпечити підвищення продуктивності праці в усіх сферах економічної діяльності. Для України це означає впровадження нових технологій не тільки з метою максимального збільшення доданої вартості у промисловості та сільському господарстві, а й також для модернізації транспорту і розвитку сфери послуг; стимулювання розвитку виробництв індустрії 4.0 та технологій циркулярної економіки; підтримку експорту з високою часткою валової доданої вартості, цифровізації економіки. Така модель потребує масштабних інвестицій в інфраструктуру та підтримки мікро-, малого і середнього бізнесу.

Варто особливо зазначити, що на аспектах циркулярної економіки, Індустрії 4.0, питаннях цифровізації та підвищенні ролі науки шляхом сприяння створенню освітньо-наукових кластерів, а також на створенні та розвитку логістичних інфраструктурних елементів в економіці України наполягає молодь. Саме в цьому вона вбачає важливий елемент синергії і відповідно акселерації досягнення ЦСР. При цьому важливим заходом на шляху до змін молодь відзначає необхідність виховання молодого покоління на засадах циркулярної економіки з дитинства. Таке відношення до життя гарантуватиме майбутнім поколінням досягнення екологічної рівноваги.

Акселератор 3. Зміни у політиці зайнятості. Державна політика доходів має у кінцевому підсумку сприяти формуванню суспільства з численним середнім класом, який здатен самостійно дбати про свої статки не тільки в економічно активний період, а й після його завершення, розумно розподіляючи свої доходи між поточним та відкладеним споживанням. Безальтернативно захищеними адресною допомогою мають бути найбільш вразливі групи населення, які потребують суспільної підтримки. Проактивна політика зайнятості має забезпечити соціальне включення не тільки економічно активного населення, але й тих, хто є соціально відторгненим внаслідок об'єктивних причин. Важливим є забезпечення повної та легальної зайнятості: вона генерує доходи для всіх осіб працездатного віку, зменшує державні видатки (наприклад, на допомогу по безробіттю) та забезпечує соціальні внески, які, принаймні частково, дозволяють фінансувати соціальні послуги та пенсійні програми. Зайнятість із гідною оплатою праці скорочує як абсолютну, так і відносну бідність, зменшуючи завдяки цьому нерівність.

Акселератор 4. Зміни у сферах охорони здоров'я і освіти. Нові виклики, які сьогодні постали як перед всім світом, так і перед Україною, вимагають змін усталених систем управління, моделей суспільних відносин та економічних зв'язків. Шлях до цього - прискорення цифрової трансформації економіки, яка призведе до

підвищення попиту на робочі місця, які передбачають максимальний рівень інтелектуальної залученості. Саме тому, освітні процеси сьогодні мають враховувати тенденції майбутнього. Взаємовідносини освіта-наука-бізнес мають переходити на новий етап розвитку. Тому наразі мають оновлюватися освітні стандарти, освітній процес будуватися на основі інклюзивності та цифровізації, формуватися та розвиватись освітньо-наукові кластери. Втрачений сьогодні час дорого коштуватиме у майбутньому. Тому сфера освіти – це той елемент, без якого формування синергії прискорення досягнення ЦСР є неможливим. Це стосується і сфери охорони здоров'я. Пандемія коронавірусу показала, що безпечне відношення до здоров'я людей, слабка медична система коштують значної кількості людських життів та надзвичайних економічних втрат. Тому розвиток охорони здоров'я – це не лише питання безпеки життєдіяльності, але і питання конкурентоспроможності та сталості економіки країни, технологічної розвиненості виробництва, відчуття власної захищеності та безпеки. Перед Україною наразі актуальними є завдання забезпечення доступності та ефективності медичної допомоги широкому загалу населення, створення системи біобезпеки та біозахисту на основі принципу «Єдине здоров'я», забезпечення епідеміологічного благополуччя населення.

За результатами відкритого процесу оцінювання стану досягнення ЦСР в Україні (у тому числі за критеріями OECD/DAC) було вироблено такі рекомендації:

1. Необхідно гармонізувати бюджетне планування із фінансуванням ЦСР, що дозволить пришвидшити прогрес у досягненні ЦСР з дотриманням принципу соціальної справедливості завдяки подоланню проблеми недофінансування або неефективного використання коштів, мобілізації додаткових ресурсів, спрямованих на реалізацію завдань ЦСР. Такий підхід дозволить спрямувати кошти на реалізацію завдань, прогрес за якими наразі обмежується через проблему неефективного або недостатнього фінансового ресурсу. Мова йде про реалізацію інфраструктурних проєктів; забезпечення фінансової підтримки розвитку інноваційних процесів та продуктів; стимулювання інновацій та спрощення доступу до інвестиційних ресурсів для впровадження ресурсозберігаючих технологій, впровадження ефективного регулювання у сфері ресурсозбереження та використання відновлюваних джерел енергії, а також ефективних практик поводження з відходами; сприяння зеленому та інклюзивному зростанню шляхом поширення екологічних знань та зелених технологій, які сприяють екологізації виробничих процесів та інфраструктури; розбудову миру, забезпечення соціальної злагоди та безпеки держави, зміцнення соціальної згуртованості та зниження рівня конфліктогенності за всіма суспільно значущими чинниками.

2. Необхідно модернізувати систему державного стратегічного планування, моніторингу та оцінювання, що забезпечить координацію та спадкоємність інституційної пам'яті. Доцільно збільшити горизонт стратегічного планування, провести ревізію державних стратегій та програм, оптимізувати цю систему з урахуванням необхідності завершення інкорпорації завдань ЦСР у державні стратегічні, програмні та секторальні документи. Завдання ЦСР щодо: розвитку креативної економіки; виведення на зовнішні ринки продукції з високою часткою доданої вартості; підвищення ефективності та системного розвитку виробництв з використанням високих технологій; забезпечення надійних та безпечних умов праці; зменшення материнської смертності; очищення стічних вод тощо наразі відсутні у відповідних програмах. Навіть ціль номер один у прямому та переносному сенсі

ризикуює опинитися за межами програмного поля, оскільки дія Стратегії подолання бідності закінчується у 2020 році. Доцільно запровадити систему моніторингу національного розвитку та оцінювання ефективності програм/стратегій та впливу їх реалізації на суспільні зміни за критеріями OECD/DAC.

4. Для координації системної роботи з ЦСР в Україні доцільно створити Хап «Знання-ЦСР» (інтерактивну он-лайн платформу) та удосконалити систему моніторингу ЦСР, оновити систему індикаторів та завдань ЦСР (за потреби), а також здійснити перегляд цільових орієнтирів для індикаторів ЦСР, які вже були досягнуті де-факто.

Українське суспільство очікує нового змісту розвитку, глибоких змін у способі виробництва та споживання, нових моделей поведінки у відносинах із природою, що потребує нових, швидких та ефективних механізмів реагування на виклики. Протягом процесу розроблення Огляд став об'єднуючою платформою для формування пакету стратегічних пріоритетів та визначення потреб у прискоренні сталого розвитку за цілями та завданнями. Добровільний національний огляд ЦСР слугуватиме підґрунтям для стимулювання процесів суспільних трансформацій протягом наступних десяти років.